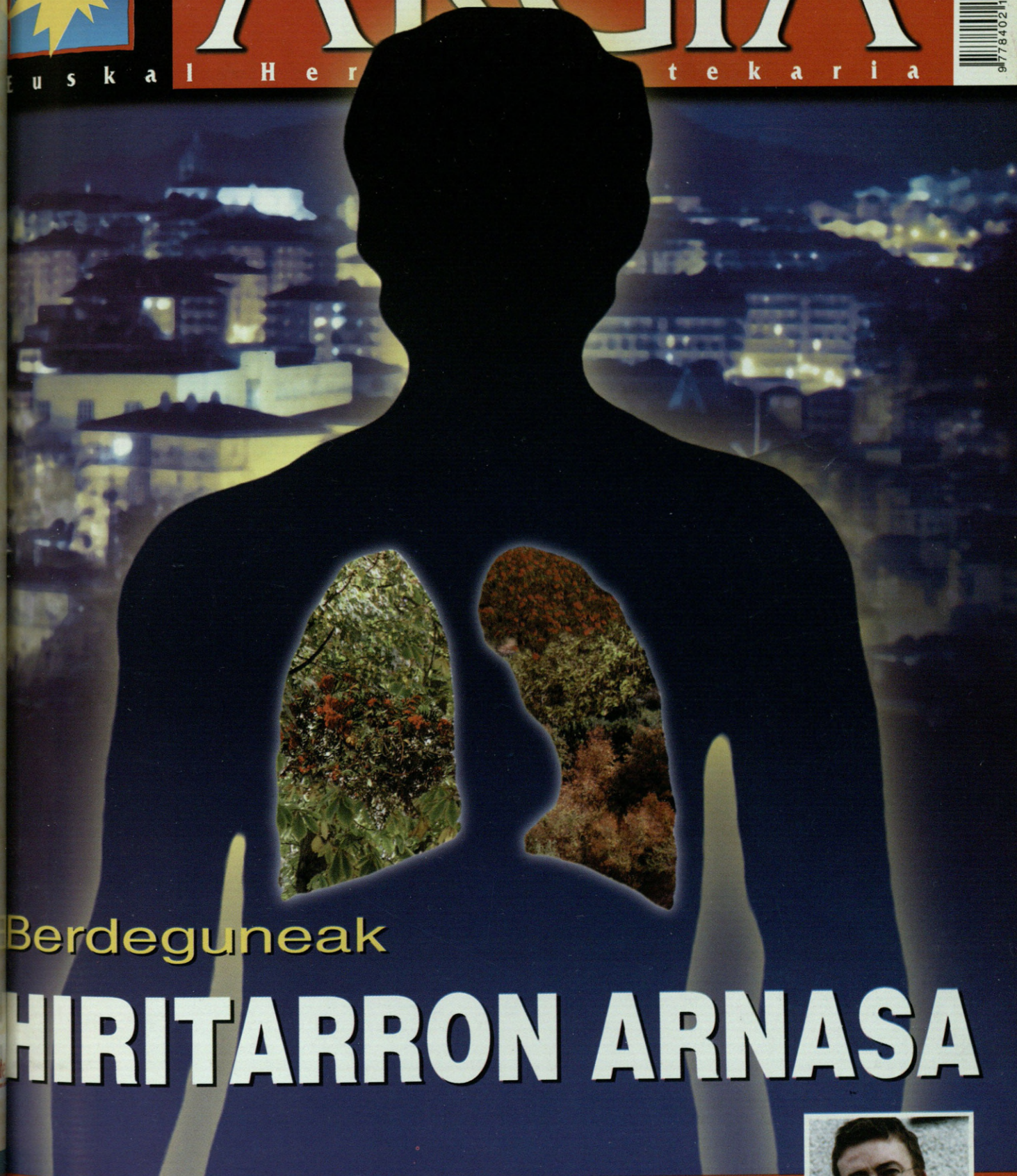
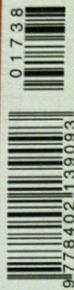

egoña Lasagabaster: "Sektore kritikoak demagogia hutsa egin du"

ARGIA

E u s k a l H e r r e t e k a r i a

Berdeguneak

HIRITARRON ARNASA

Michel Gaztanbide

Gero eta gidoi gehiago idatziko dira euskaraz"

ARGIAren Eskaintzak

Kultura merkeago erosiz, Euskal Herriko Astekaria sendotu

Aukera Berezia Zuretzat

Txisteeekin gozatzeko

TXORAKIKERIAK 2

**Kike Amonarrizen
eskutik, bigarren
bilduma**

Berria!

Txorakikeriak I, lehenengo bilduma arrakastatsuen ondoren, tolosarrak txisteen munduan euskarak duen tradizio luze eta aberatsari segida emanez, irribarrea eta algara ezinbestean eragingo dizun bigarren bilduma zital hau eskaintzen dizu.

Eskura ezazu!

~~**Kaleko Prezioa
2.000 pta**~~

**ARGIAko Prezioa
1.500 pta.**

Bidalketa gasturik gabe etxean jasoko duzu

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 15, 20160 LASARTE-ORIA Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 / 37 34 03
e-posta: denda@argia.com • www.argia.com

ESKAERA: IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____ ZBKIA _____ SOLAIRUA _____

HERRIA _____ TFNOA _____ POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____ HARPIDETZA ZENBAKIA _____

PRODUKTUA

KOPURUA

PREZIOA (ALEKO)

GUZTIRA

Txorakikeriak 2

☐ **TRANSFERENTZIA:** Euskadiko Kutxa 3035 - 0036 - 14 - 0360048647 • Eskaera datuekin batera ingresoaren agiriaren kopia bidali behar da

☐ **KONTUA:** TITULARRAREN IZEN ABIZENAK _____

N.A.F. / I.F.K. _____

KONTU KORRONTEA/LIBRETA

Entitateak

Sukurtsala

K.D.

Kontu zenbakia

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ Begoña Lasagabaster: «Sektore kritikoak demagogia hutsa egin du» 9

■ Berdeguneak: hiritarren zementu arteko birika 18

■ M. Gaztanbide: «Gero eta gidoi gehiago idatziko da euskaraz» 27

■ I. Mujika Iraola: «Manikeismotik ihes egin nahi izan dut» 40

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta 4
Irakurleak mintzo 5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa 6
Elkarrikketa: Begoña Lasagabaster.
Mikel Asurmendi 9

EKONOMIA

Gastu militarra, hezkuntza eta osasunaren hiru
halako. Daniel Udalaiz 12

EUSKARA

Gazte euskaldunen hizkera, erdaldundua.
Amaia Olano 16

GIZARTEA

Berdegunak: hiritarren zementu arteko birika.
Izaskun Jauregi 18
Nerabeek gazteleraren makulua erabil ez dezaten.
Ainhoa Azpiroz 24
Elkarrikketa: Michel Gaztanbide.

Beñat Doxandabaratz 27

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak 32
Zer egiten du zu bezalako hizkuntza batek
zinematik at? Beñat Doxandabaratz 35
«Gure Mendea»: Txistuak txalo bihurtzen dituen
pertsularia. Iñigo Aranbarri 38
Elkarrikketa: Inazio Mujika Iraola.

Eriz Zapirain 40

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak 44
Agenda 47
Irrati-Telebista. Beñat Doxandabaratz 48
Bizia 51
Ihesi 53
Denborapasak 56

IRITIZIAK

Politika: Manex Pagola 8
Kultura: Erramun Osa 34
Azkena: Andoni Egaña 58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

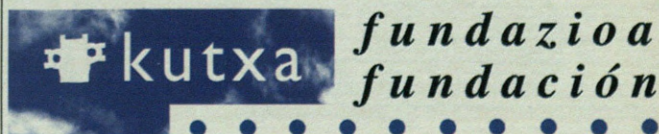

Gipuzkoako Foru Aldundia

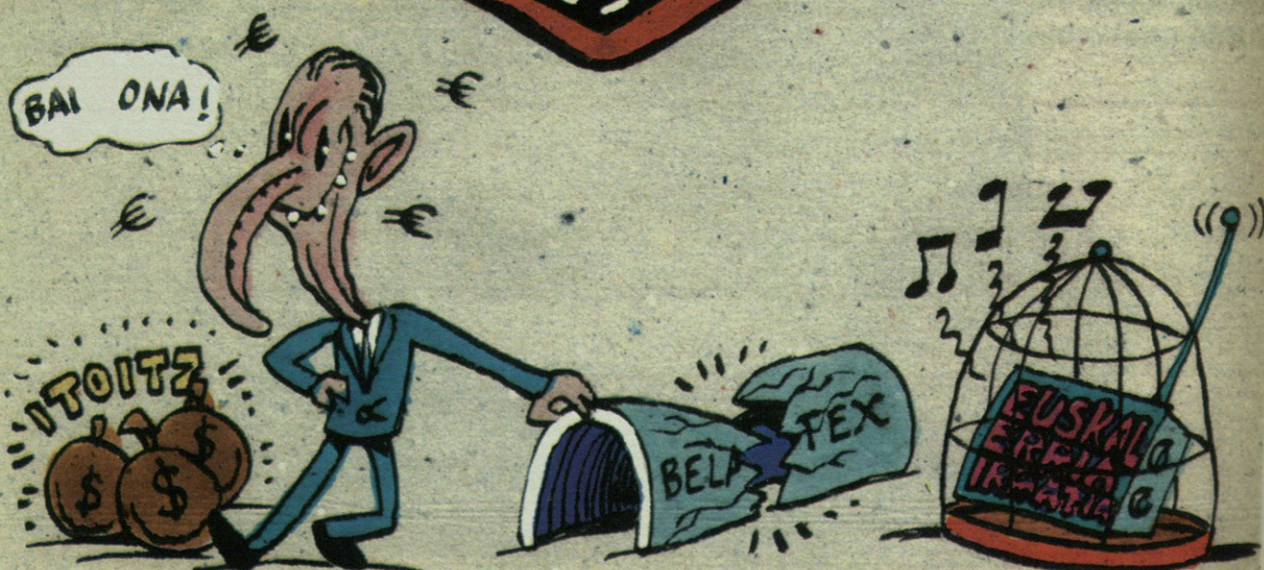
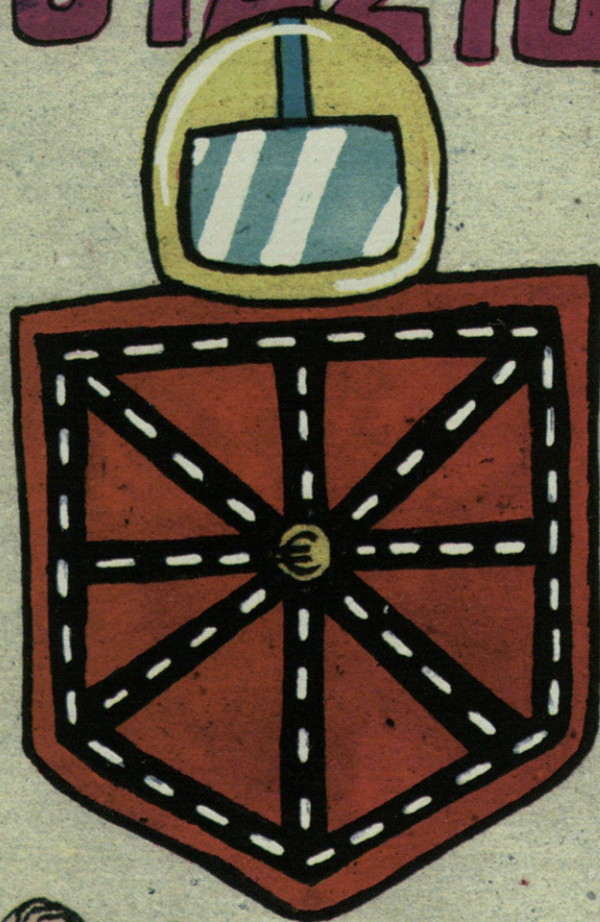
Kultura eta Euskara Departamendua

Argitaipen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

NAFARROAKO DIPUTAZIOA

Agirretxe + Xamar

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
 Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
 Zapirain.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetza: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Soraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.
 Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/
 943 36 10 48 (komertziala).
IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxa: 559 47 60 01.
NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.
 eskuina. 31001 Iruñea.
 Tel.: 948 22 22 85.
POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
WEB ORRIALDEA
 www.argia.com
LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
 ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria...15.600 pta./93,76 euro
 Ipar Euskal Herria...746 lib./113,73 euro
 Espainia...15.600 pta./93,76 euro
 Beste atzerriak...20.100 pta./120,8 euro
 Airez...31.450 pta./189,02 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaina Taldeko partaidea da

Kutsadura larria Goierriko bihotzean

Esaten baldin badugu, Aralarko al-
 tzoan, gure Txindoki enblematikoaren
 oinean, naturak berak agintzen duen eta
 aparteko edertasun malkartsuan, zitalki,
 bai pertsonak, abereak, landareak eta
 abar behin eta berriz ingurune poluzio
 batengandik erasotuak gaudela, askok
 pentsa dezakete, «betikoak ari dira» edo
 «sikosia» dago. Ba begira, xaboi garbi-
 kari eta garbitasun produktuak ekoizten
 dituen Bilore enpresaren inguruan bizi
 garen zaldibitarrek gara. Eta bai! Sikoti-
 zatuak gaude.

Sikotizatuak, urteko egun askotan eta
 maiz egun jarraietan hauts zuri batek gu-
 re balkoiak, leihoak, autoak, baratzak,
 zuhaitzak eta abar estaltzen dituela ikus-
 ten dugulako. Sikotizatuak, gure ingu-
 ruko intsektuak hiltzen ikusten ditugu-
 lako. Sikotizatuak, gure abereak ez du-
 telako belarra bazkatzu nahi. Sikotiza-
 tuak, lurrin bilduma desberdinek egune-
 ro txunditzen gaituztelako. Sikotizatuak,
 beste hots bilduma batzuk gauera «gi-
 rotzen» gaituztelako. Sikotizatuak, gure
 leihoak ordu luzeetan, makinak egiten
 dituen bibrazio doinuen arabera abesten
 dihardutelako. Sikotizatuak, Biloreko
 horniketa flotek eta espedizioek trafi-
 koan eragiten dizkiguten butxadura ja-
 rraiak direla eta. Arrainek Biloretik au-
 rrera bizi eskubidea galtzen dute. Ez du-
 gu inondik ere exajeratzen.

Biloreko akzionista eta arduradun
 zuzendariak lantegiaren gorakada eta ga-
 rapen arrakastatsuatik zoriontzen di-
 tugu, baina urteetan zehar, behin eta be-
 rriz jakinarazi diegu bere ingurunean bizi
 garenoi zer nolako bizi kalitatea opa di-
 guten. Eta dagoeneko iritsi da, nolabait,
 gure inpotentzi, desesperazio eta babes-
 gabetasun sentsazioa gairatzeko garaia.
 Beranduago, beste toki batera hiltzera
 joatea edo beste edozer gauza egitea
 baino ez zaigu gelditzen.

Bilorek, jarduera lizentziarekin, han-
 diagotze baimenekin eta abarrekin ara-
 zoak dituela badakigu. Udaletxeak oina-
 rrizko eskubideak beste jardueren inte-
 resagatik urratzea ezin onartu dezake.
 Edo poluzioa zuzentzen da edo poluzioa
 sortzen duten produktuen fabrikazioa
 tokiz aldatzen da edota herria bera beste
 norabaitera eraman beharko da.

DIEGO GALAN GALLEGO
 (Zaldibian 1999ko azaroaren 2an eginiko
 Herri Batzarraren izenean)

Oharra

ARGIAren 1737. alean bisoi europarrari
 buruzko erreportajearen artikulua egi-
 leen izenak ez ziren agertu. Honakoak
 dira artikulugileak: Iñaki Irizar, Jorge
 Gonzalez eta Idoia Villate.

ARGIA

Hiruko Txikian

IS

Bildu omen dira sozialistak bere
 internazionallean. Hala diote be-
 hintzat. Eta beren kezkarik nagu-
 sienaz eman digute berria, finantzekiko
 politikaren menpekotasunak aztoratuta
 bizi ditugula alegia. Ez dituztela aski
 kontrolatzen sosen joan etorriak. Eta
 okerrago dena, kontrolatuak bizi direla.
 Finantzioengandik kontrolatuak hain
 zuzen. Izan ere, geroz eta kontrolatua-
 goak dituzten Estatuak, ahulegiak direla
 eta, biziki sentsibleak agertu dira elka-
 rrekin egin bilkuran. Eta normala da.
 Denbora laburrean itsuski aberastu diren
 sozialistei, eurak baino aberatsago diren

finantzioerikiko morrontza zaie jasan-
 kaitza, benefizioak komisioak baino
 egonkorragoak baitira beti ere, eta dis-
 kretoagoak. Eta politiko hauen agintari-
 tzen hastapenetan horien hunkitzeak ase-
 tzen baldin bazituen, praktikaren masifi-
 katzeak debaluatu ditu eta ahuldu. Eta
 irauli nahiko lukete egoera, hau da, fi-
 nantzak kontrolatu eta finantzioerak eu-
 ren morroin komisionistak bilakatu. Ho-
 rrela, jada globalizatua duten ustelkeria
 legalizatzea lortuko lukete, finantzerioen
 gisan. Hori bai, guztia mundu zuzena-
 goaren...

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R R M O

TXANPONA

IBILALDI
SOLIDARIOA

Larunbatean Tuteran hasi zen hilaren 27an Bilbon amaituko den pobrezia eta bazterketa sozialaren aurkako Ibilaldi Solidarioa. Helburuetako bat lanik ez dutenentzat Lanbide arteko Gutxieneko Soldata baino txikiagoa ez den Soldata Soziala lortzea da. Aberastasuna banatu eta zerga-iruzurrari kontra egitearen arduradun diren instituzioentzako ohartarazpena izan behar du bereziki. Bereziki lanbide liberaletan dagoen Euskal Herriko iruzurra saihestuko balitz, urtean ehundaka milioi pezeta gehiago bilduko lirateke. Sozietate-zergak dakartzkien pribilegioak ez dira murriztu; beraz, 2000. urtean EAEko enpresek, Foru Ogasunei 70.010 milioi pezeta gutxiago ordainduko diete. Pobrezia eta bazterketa egoera hori aurre egiteko, behar bezalako birbanaketa eta zerga politikak behar dira. Ibilaldiarekin eskutatako Karta Sozialeko neurriak indarrean jaritzeak, 125.000 milioi pezeta balioko luke. Administrazioek, esfortzu handirik gabe, mahai gainean jarri ahal izango luketen kopurua. Ez egitea, Ogasun Publikoari iruzur egiten dietenei laguntzea litzateke.

◆ DANIEL UDALAITZ

BOTO EGONKORRA

EKI-BAIONAKO kantonamendu bozetako lehenengo itzulian abstentzioa izan zen datu nagusia: % 71,37 hain zuzen ere. Abstentzioaren portzentaia Abertzaleen Batasunean igoera ekarri bazuen ere, botu berdintsuak atera zituen batasun abertzaleak. Aurreko bozetan 205 boto lortu zituen, eta 204 azkenekoan. Egonkortasuna da nagusi Iparraldeko hauteslego abertzalean.

POPULARRAK BAKARRIK

POPULARREN zalapartari esker, Eusko Legebiltzarreko estatistiketan leku garrantzitsua izango du Jabier Balza Barne Sailburuak, berak jasan baitu ganbara honetako lehen zentsura mozioa. Aurreikusi legez, ez zen aurrera atera mozioa eta bake prozesuaren inguruko gaiei dago kienez, EAJ, EA eta EHren adostasuna tinko agertu da. Popularrak, aldiz, bakarrik geratu ziren beren ereduari dagokionez. Bake prozesuaz bloke abertzaleak gutxieneko adostasunak finkatuak baditu ere, ez da berdina ikusten aurrekontuetan. EAJk eta Eak ez dute segurtatua EHren sostengua, ez Jaurlaritzan, ezta Bizkaiko eta Gipuzkoako diputazioetan ere. Oraindik, dena den, geratzen dira aste batzuk bidea leuntzeko.

EA-REN KONGRESUA ASTEBURUAN

ZALAPARTA handi artean bilakatu da orain arteko EAren kongresu atarikoak. Asteburuan

■ Balza eta Ibarretxe Eusko Legebiltzarrean.

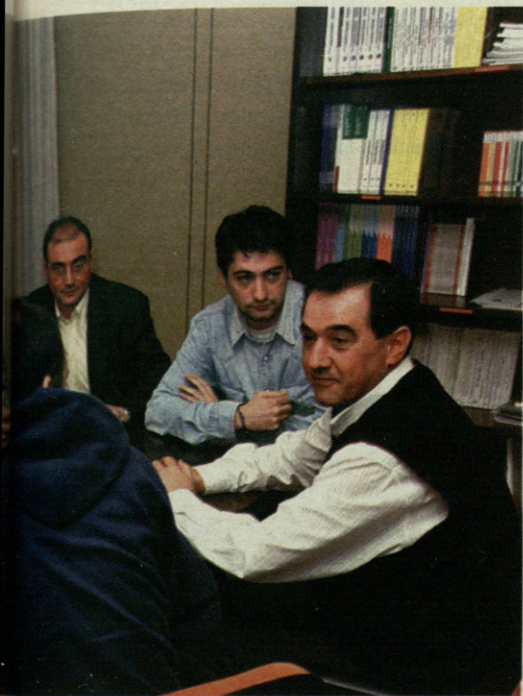

bilduko dira Iruñean «ofizialista», «berritzaile» eta gainerakoak. Berba gogorak elkar trukatu dituzte EAko buruzagiek, eta kongresua ere bide da gozosa izango. Auziaren mamia alderdiaren kontrola dela esan du EAko Lehendakaria Carlos Garaikoetxeak, eta «berritzaileek» kontrola gura dutela. Alderdiaren zentralizazioa eta pertsonifikazioa ikusi dute «berritzaileek» Ral Larreinak idatzitako ponentzia ofizialean. Kongresura eramango den ardatzetako Euskal Herriko administrazio desberdinen arteko elkarlana izango dela iragarri du, halaber, Larreinak. Espainiaren negoziatzeko erabakitzen duten onartu ezik, EAn «gatazka konstituzionala» deritoten helduko litzateke. Javier Caño, EAJko kide eta Deustuko Unibertsitateko Zuzenbide Fakultateko Dekanoa, aspalditik ari da lantzen gatazka konstituzionalaren kontzeptua.

B A H E A

- Juan Jose Ibarretxe Lehendakaria: «Amnistia? Ez da garaia. Hori aldarrikatzeak pre eskubideen alde jardun dugunok EH bakarrik uztea ekar dezake».
- Xavier Ruben de Ventos filosofo katalana: «Ez naiz esatera ausartzen, euskaldunak e katalanen gehiengoak independentista izan behar duen. Hori da ene nahia, baina, ez dut baten modura jokatzu, besteak nire sinesbidetara ekarri edo 'bihurtu' nahi».
- Xabier Arzalluz buruzagi jeltzalea: «Madrilen hori desiatzen ari diren segurtasuna, h

E T R O A

BAKE FORUMA AZPEITIAN

AZPEITIAN Bake-Forum bat abian jarri du herritar talde batek eta hainbat ekimen jarri ditu martxan jadanik. Solasaldiek osatzen dute ekimenetako bat. Azpeitiko 'Aitonena'n izango dira, 20:30etan. Lehenean, datorren 26an, larunbatez, AABko Julen Zelarain izango da hizlari. Urteberria bitartean, mugimendu, sindikatu nahiz alderdi politiko guztietako ordezkariak ari-tuko dira Bake-Forumean, PPko ordezkarien salbuespenarekin.

GERESTA FAMILIAREN SALAKETA

EZ dago epairik eta heriotzaren inguruko erabateko datu argigarriak ere ez, baina hasierako susmoek indarra hartzen dute: Jose Luis Geresta ETako militanteak ez zuen bere buruaz beste egin, hirugarren batek hil zuen. Hori da, dauden datuekin, Geresta familiak ateratako on-

HURRATS BAT GEHIAGO

Aurrerago antola daitekeen mobilizazio erraldoiaz gain, hilaren hasieratik gose greban dauden euskal presoekiko elkartasun eta sentsibilizazio bidean urrats bat gehiago ekarri du EHko bost parlamentarioen gose grebak. Izandako kontaktu eta bisitek, dena den, dagoen banaketa politikoaren erradiografia utzi dute agerian berriz. Lizarra-Garazikoak egon dira EHko parlamentarioekin, presoan egoeraz kezkatuz eta bizi den une politikoan auziak duen garrantzia azpimarratuz. Euskal gizartean sustraitua dago presoak Euskal Herriratzearena, baina ez bide dago nahiko indar eskaera betearazteko edo alderdi, sindikatu, herritar eta erakunde desberdinek ez dute behar besteko indar egiten aldarrikapenak behar adina indar eta oihartzuna izan dezan. Hau da egoeraren orain arteko laburpen krudela.

torio nagusia. Amnistiaren Aldeko Batzordeen ustez, «Estatu krimena da». Familiaren abokatuak, Aitor Iberok, kasua artxibatuz gero, autore materialaren berririk ez dagoelako artxiba dadila eskatu du, baina suizidioa baztertuz. Epaitegiko forenseak, Miguel Angel Carnicerok, suizidioaren hipotesiarekin jarraitu duen bitartean, familiaren forenseak, Itsaso Idoiagak, oso bestelakoa adierazten du, horretarako datuak eskainiz: hil eta berehala, hagin bi erauzi zizkieten fresa edo serra batez; buruko tiroa eskuinetik ezkererako norabidea zuen baina pistola gorpuaren ezker aldean zegoen, eta eskuineko hatz lodia poltsikoan zuen Gerestak; ez pistolan ez eskuan ez zegoen odol arrastorik, buruari tiro oso gertutik eginez gero, kasu gehienetan gertatzen den bezala. AABek gogor salatu dute epaitegiko forensea, honek «negligentzia edo ikerketa oztopatzeko nahia» duela esanez.

■ F. Franco.

IZPIAK

FRANCO diktadore espainiarra oraintsu arte izan da Arabako 'Probintziako Aita'. 1939an eman zitzaion titulua eta 60 urte geroago kendu. Arabako Batzar Nagusiek —UA eta PPren abstentzioarekin— Francok gidatutako altxamendua gaitzetsi dute eta Francori titulu hori kendu. Hobe berandu, jakina, baina orain arte zertan egon diren ere galde liteke.

Xabier Arzalluz EAJko EBBko Lehendakaria eta Joaquín Almunia PSOEko Idazkari Nagusia hilaren 23an bilduko dira bake prozesuaz hitz egiteko. Ikusmira handia piztu du bilerak eta garrantzi handikoa izango da EAJ eta, bereziki, PSOEren bake estrategiari dagokienez.

■ X. Arzalluz.

ETak armak berriro ez hartzeko argudioetakoa».

● LABeko Rafa Diez: «Ezin dugu gutxiengo konstituzionalistaren preso jarraitu».

● Arabako PSE-EEko Fernando Buesa: «EHko parlamentariei, argaltzeak ondo egingo die beren osasunean baina ez du garrantzirik politikan».

● Javier Gomez de Liaño epaile ohia: «Lasa-Zabala kasua lurperatu nahi dute».

● EAKo Rafa Larreina: «Mayor Oreja txarra eta Aznar ona moduan aurkeztu nahi dira, baina ez, berdinak dira, gobernu berdinekoak dira eta».

GURE XEDEEN ETORKIZUNAZ

Gure» (abertzaleen) diogunean, ez dugu hainbat Euskal Herriko alderdi abertzale edo ez abertzale bat bakararen izana bakarrik gogoan, nahiz gauza nabaria den, gutarik bakotzak bere gustuko alderdi maiteena duela izanzen beti gogoenik. Baina, euskal politika heldutasun baterat heltzen ikusten dugun neurri berdinean (eta oraintxe dira beharbada denborak), gutarik zeinek ez du gogoan erabiliko ororen buru, (eta azkenean!) Euskal Herriaren etorkizunak denen xede eta laguntza duela eskatzen. Hemen baita korapiloa: nola demontre elkarrekin lan egin dezakegun —gehiago eta politikoki— gure indarrak denen artean uztartuz. Zeren alderdiak alderdi, denen begi-bistakoa da, hain aspalditik bilatzen dugunaren bidean zenbat traba dugun oraino gainditzeko! Eta, traba hauek hor direno, nondik garbituko da bidea, eta ongi agertuko helburuetan aitzinatzeari, abertzaleak ez direnak ere horrarat erakarrit.

Urte bat baino gehiago alabainan, Lizarra akordioa egin zela, eta irauten duela, horrekin ados ez direnak ere bil ditezen ondorat edo nolazpait bederen hurbildu. Baina zer ikusten da? Ezer ez! Betikoa. Urteak eta urteak Euskal Herriaren alde nolazpait, bihotz handiz eta garrazki jokatu diren hainbeste presoan Euskal Herriat hurbiltzea bederen eskatua dela, legez libratzea dutenen kasua ere azkenean trenkatuz. Eta ondorioak zer? Ezer ez! Betikoa.

HEGOALDEAN, Nafarroan, Euskal Autonomi Erkidegoan (EAE) duela hogeitau urteko bat Madriletik hitzeman baitzen, delako euskal eskubide historikoen betetzea, behar diren transferentziak obratuz, eta Iparraldean Frantziako Errepublikako presidentearen ahotik beretik —1981 urtean— luzatu baitzen Euskal Herriko Iparraldeaz departamendu bat egitea. Baina, orain horiek guziak non? Alta, han eta hemen, legezko gehiengoak aldi eta alditan oihukatua. Baina, hor ere tirrit! Euskal izaitea, bere kultur-bide eta hizkuntz-erakaskuntza egokiarekin zor zaigula, Estatuei Europatik ere hainbat gomendatua zaielarik; bainan hitzak hiztegi! Hots, Larrañe gainera Bilboraino segurik errexxi heda genezakeen abar luze bat. Horra egunero, orain begi-bistan dugun errealtate erreala, egiazkoa, zin-zinezko abertzalea eta ez nolanhiko arnas edo hatsekoa izan behar baita hau dena jasaiteko

belaunaldiz belaunaldi. (Beste problemarik ere baita, guziz sozial sailean zuzendu beharrik egunero).

Baina, abertzalegoan sartzen ez diren edo sartu nahi ez duten jende horiek zer behar dute ulertu edo konprenitu gure betiko grinetan? Zertan dira alabainan, gure artean lehenik eta besteekin gero, abertzaleen arteko harremanen tresnak berak? Irrati-telebista eta beste mediak ere? Non dugu horietan gurek ere egin beharko luketeen herri azterketa? Azterketa kritikoa, zuzena, alderdikeriez haratagokoa? Euskal Herriaren gaueko errealtatea eta etorkizuna «abertzale mundu»az haratagoa ere baita nonbait (aski nabari ahal da hauteskundeetako emaitzak altxatzen direnean bederen!). Konparazione, Ipar Euskal Herriari buruz zer zaie xeheki azaltzen Parisetik, Tolosatik edo

Bordeletik datozenei. Argitalpen eskasia handia hatzemaiten dut nihaurek Iparraldeari buruz informazioan. Gure artekoentzat idazten eta publikatzen dugu, bainan gure arazoa kanpotik segitzen dutenentzat deus gutti, nik uste. Iparraldean sail hori azkartu beharko litzateke, eta abertzaleek zer nahi dugun ontsa agertu. Abertzaleek irabazi nahi baditugu abertzale ez direnak bederen, informazio gehiago zabaldu behar dugu kanpoei begira, hots!

Manex Pagola
Ipar Euskal Herriko
Eusko Alkartasunako kidea

*“Abertzalegoan sartzen ez diren
edo sartu nahi ez duten jende
horiek zer behar dute ulertu edo
konprenitu gure betiko grinetan?
Zertan dira gure artean lehenik eta
besteekin gero, abertzaleen arteko
harremanen tresnak berak?”*

IPARRALDEKO Eusko Alkartasunekoek gure sostengua ekartzen dugu ahal den guziz «abertzaleen elkartasunari», euskal abertzalegoak baitezpada egin behar duen idekiduraren alde hartua dugu aspalditik xedea. Hala nola, eta bereziki, Iparraldean «auto-satisfecit» batetik ateratzeko lehenbailehen. Segurki, ez garelak bakarrik abertzaleetan gogoeta eta xede horietan. Hortakotz, hain zuzen, denek bilatu behar dugu Iparraldeko abertzale olde berriaren hobeki artikulatzea. Eakoentzat

hau ez da eginen abertzaleen arteko joerak ezabatuz, bainan izaitekotz, argituz eta elkarrekin lanean aritzerat bultzatuz. Gaur egun, sail horretan, elkarren artean eta gure inguruar buruz ere, komunikatzeko molde berrien asmatzea eta obratzea lehen eginkizunetarik izan daiteke Iparraldean. Bainan, delako «joera» berezi (eta normal) horiek ezabaturik bezala (taktikoki hain segur) dirauteno, zer diteke antola zinez iraunkorki? Eta Euskal Herria beti aiduru, bere kontradikzio nagusiarekin: «Hemen dela Frantzia, han dela Espainia». Beste bat arte, agian berri hobeagorekin! Hitza haragi! ●

BEGOÑA LASAGABASTER

Eusko Alkartasunako Begoña Lasagabasterrekin bildu gara Madriletik Euskal Herrira eginiko joan-etorri batean. Espainiako parlamentuan diputatu bezala burutzen duen lana eta asteburu honetan bere alderdiak burutuko duen V. Kongresua izan ditugu aipagai.

ALBERTO ELOSEGI

■ «EHri abstentzio aktibo delako hori ondo kontrola dezan eskatzen diogu. Gauza bat da abstentzioa eta beste bat abstentzio aktiboa».

“SEKTORE KRITIKOAK DEMAGOGIA HUTSA EGIN DU”

Madrilen oso manipulaturik dute gure herriaren errealitatea» esan zenuen prentsari, Madrilgo parlamentuko diputatu gisara urte bat bete ondoren. Egoera hura berdina al da egun ere?

Bai. Gure herriaren errealitateak segitzen du manipulaturik. Ez da gertatzen denari buruzko irakurketa zuzena egiten, edo behintzat, gertatzen ari den parametroetan,

Zenbait kasutan, fede onez, hedabidetatik idazten eta esaten denaren arabera, eta beste kasuetan ez dago fede ona, errealitatea asko manipulatu du Madrilgo klase politikoak bai.

■ Legealdi honetan, ordea, ETaren su-etenaren aurreko eta ondoko garaia bereizi daitezke. Ez al da aldatu Madrilgo klase politiko gehiengoaren jarrera geure herrian bizi den gatazkarekiko?

Politikoki, egoera lehen bezain gogorra

da. Lehen defentsako lan bat egin behar nuen edo izan behar genuen. Den-dena zen negatiboa Madrilgo mintegian. Orain berriaz, gure zeregina —euskal parlamentarioena— konstruktiboagoa da. Madril da defentsibara pasa dena. Egoera aldatu da. Gu euskal parlamentariook arazoak modu konstruktibo eta positibo batez ari gara planteatzen, eta haiek kontrari ari dira, berriaz. Jakina, egoera ez zaie gustatzen. Lehenengo egoeran jokatzeko zuten papera oso

ondo ikasia zuten, oraingo papera ezker txarrekoa dela konturatu dira. Horregatik, segitzen dute gure herriko errealtatea desitxuratzeko. Ea lehenengo egoerara itzultzen garen, finean.

■ Legealdia bukatzeaz dagoelarik zer azpimarratuko zenuke?

Nik legealdia abiatu genuenean —nirretzat lehena Madrilen— bizi dugun egoerara honetara iristea nuen helburu. Gure herriaren fase eraikitzailea deitu dezakegun honetara iristea. Hasi berri-berriak gara fase honetan. Jarrera psikologiko kontu bat besterik ez da oraingoz, baina horrek Madrilgo klase politiko artean errespetuzko beldur bat eragin du jadanik. Une honetan jokoaren arauak berrantolatzen ari dira, hori azpimarratuko nuke.

■ EAko parlamentario gisara zer-nolako esperientzia eta balorazioa egiten duzu?

Esperientzia pertsonalki eta politikoki interesantea izan da. Eusko Alkartasunak aurrera atera nahi izan dituen proposamenak kudeatzen eta betetzen ahalegindu naiz ni neroni. Zentzu honetan, hauxe azpimarratuko nuke: EAK hauteskunde kanpainan nahiz bestelako mintegietan herritarrei egin dizkiegun planteiamenduen nemiñoena ez dugula aldatu Madrilgo parlamentuan politika egiterakoan. Zentzu honetan gure hitzari fidelak izan gara.

■ Datozen hauteskundeetan aurkeztuko al zara berriz ere?

Ezin dizut erantzun, pertsonalki ez baitut aztertu posibilitatea. Eta bestalde, alderdi barruan ez da erabaki hori buruzko prozedurarik martxan jarri oraindik. V. Kongresua dugu aurretik, eta gero gerokoak.

■ Sabin Intxaurrearen iritziz, normalizazio eta bakea lortzeko EAK eta EHk elkarrekin lan egin behar dute. Hasteko, datozen hauteskundeetan EHrekin ez zarete joango. Zein da HBk hartu duen abstentzio jarrerari buruzko zure iritzia?

Bere jarrera errespetagarria da eta, halaber, kezagarria. Guri baina, haien partehartzea gustatu eta interesatuko litzaiguke. Azken finean, euskal mugimendu nazionalistaren arteko parametroak ezartzeko funtsezkoa baita denok Madrilgo parlamentuan aritzea. Ez dakit justu dato-

rren legealdian izango ote den, baina alderdi abertzaleak estatuko politikan aritzeko ardatz batzuk lantzen hasi beharko genuke. Hasiera batean modu orokorrean, eta gero, xehetasunik xehetasun, Madrilgo politika egiteko mugimendu bateratu baten ekimena izan behar dena zehazten joan beharko genuke. Horregatik kezkgaria iruditzen zaigu HBk hartu duen jarrera. Ho-

“Alderdi baten zuzendaritza kritikatzeko ohiko argudio berberak erabili ditu sektore kritikoak”

rretaz gainera, EHk jakin beharko du ondo kontrolatzen zer den abstentzio aktiboa. Hau da, gauza bat da abstentzioa, eta beste bat da abstentzio aktiboa, ez dakiguna noraino iristen den. Beraz, guk bere jarrera errespetatzen dugun bezala, haiek hiritar bakoitzaren erabakiarekin errespetagarria izan dadila eskatzen diogu EHri.

■ Bestalde, azkeneko hauteskundeetan EAJrekin eginiko koalizioa ez da erre-

“Zuzendaritza kritikatzeko dute, baina zuzendariarekin arazorik ez dutela diote. Benetan kontradiktoria”

pikatuko aidanez?

Hori ere gure Kongresuan erabakiko da. Baina, normalena da bakarka joatea izango da. EAJ eta EAren arteko koalizioari buruz bi gauza: bat, batzuk itxaropen handiak zeuzkaten, eta horregatik agian ez zuen espero zen emaitza lortu. Hasierako

ustea gehiegizkoa zen, baina emaitzak ez ziren haatik hain okerrak. Bi, gauza bat demonstratu zen ordea: EAK eta EAJk —nahiz beste aukera abertzaleak— elkar-rune komun batzuk ditugula, eta beste batzuk ez direla hain komunak. Hautesle batzuk oso erabakia dutela beren botoa. Beraz, koalizio formula honek ez duela bi gela bi ateratzen ikasi dugu zirkunstantzia kon-

kretu batean. Koalizio formula hori —edo beste bat— salbuespeneko zirkunstantzietan ona izan daiteke hala ere.

■ EHren jarrerak hauteskunde kanpaina baldintzatuko du.

EAK faktore hau kontuan harturik egingo al du kanpaina? EHren botoak biltzera zuzenduriko kanpaina izan al daiteke?

EAK ez du aztertu EHren erabakiak hauteskundeetan zer ekar dezakeen boto banaketari dagokionez. Alderdi bakoitzak gure botoemakea dugu, eta hauteskundeetako matematika oso da konplikatu. Nire ustez, gure kanpaina betiko ardatzei lotua izango da. Lehenbizi, legealdi honetan zer egin dugun eta hurrengoan zer egin nahi dugun azaltzea EHren jarreraren eragina inoiz egiten zaigu. Kanpaina bat modu batez planteatzen ahal da, eta beste batez bukatu. Izan ere, kasu honetan alderdi estatalistek EHk hartu duen jarrerarekin zein kanpaina mota egingo duten ez dakigu. Zeharo gure kontrakoa bada, errealtatea berriz desitxuratzeko, kanpainan horri erantzuten aritu beharko dugu ez dadila euskal botoemaile nazionalistengan eraginik izan, ez botoemakean jarretan oro har.

■ Hauteskunde ondoren, eta Inazio Oliveri idazkari nagusiaren dimisioa izan zelarik, EAren nolabaitetako desagertze hastapena antze-man zen. Orain V. Kongresuari begira, aire berrien beharra aipatu du sektore kritikoak. Nola dago EA?

Lehenik, Eusko Alkartasuna ez da desagertze bidean, inondik inola ere. Bigarrenik, ezberdin beharra dago kopuru oso murriz baten jokaera gehiengoaren kopurutik. Batzutan, eta batzuek, nahasten dute parte hori ootasunarekin. Beharbada, oso parte ikusgarria delako. Alderdia dena den, oso da kontsolidatua. Areago kontuan hartzen bada, EA bezalako alderdi bat

EA-KO EMAKUMEA MADRILEN

Irunen sortu zen orain 36 urte. Madrileko Parlamentuan legealdi bat bete du diputatu gisara. Carlos Garaikotxea lehendakariaren izaera berekoa da Eusko Alkartasunaren proiektua, proiektu politiko autonomoa dela defenditzerakoan. EAren hamalu urteko ibilbideak euskal gizartean espazio politiko berri bat sortu duela dio. Gobernuan nahiz oposizioan egoten dakiena, bere iritziz.

konsolidatzeak zer suposatzen duen —Estatu espainarrean, bitarteko ekonomiko handiak erabiliz, Roca operazioa gogoan, kasu—. Gure alderdiaren 14 urteko ibilbideak ondo frogatzen duenez, gure herrian badago berezko nortasuna daukan populazio sektore bat, ez gehiengo baina bai garrantzitsua. EAJ eta EHren nortasunetatik ezberdina. Beraz, EA desagertze bidean dagoela esatea erabat okerra da. Ez dezagun horregatik nahastu, unean uneko kolaborazioak, hala nola EAJrekin azken hauteskundeetan izanikoak.

■ **Zentzu horretan, EAJk eta EAK segitu behar dute izaten euskal nazionalismoaren ardatza?**

Une honetan, eta egoera politikoaren bilakabidea nolakoa den ikusita bai. Horrek ez du esan nahi etorkizunean EHrekin ere arituko ez garenik. Dena den, EHrekin akordioak badaude, bai Lizarra-Garazi bai Udalbiltzan, hala nola Gasteizko Lege Biltzarrean. Erreflexio foro eta gogoeta mailan ari gara fase honetan, gobernabilitate akordioetara iritsi gabe. Dagoena oso positiboa da ordea, eta denborak ekarriko ditu hiru alderdien arteko konpromiso haundiagoak nik uste.

■ **V. Kongresuaren atarian sektore kritiko bat agertu da. Zer-nolako Kongresua espero duzu?**

Kongresuan debate bizia izango da, eta gehiengoak erabakiko duen zuzendaritza izendatuko da. Planteamendu estrategiko eta ideologikoak leku izango dituzte. Are gehiago, EAKo Kongresuetan planteamendu pertsonalek ere leku dute, hau da, estrategia burutzeko joera pertsonalek. Hori guztia baina, prozedura, arau eta une egokietan egin behar dira. Horregatik, ez dakit zergatik ari dira batzuk ezarritako joko arauetatik kanpo. Sektore kritiko deituz ari naiz.

■ **Estrategia aipatu duzu. Garai berriak estrategia berria ekar dezake, esaterako? Zer erabaki dezake Kongresu honetik?**

Egoera politiko berri batean ari gara, aurreko urtetakoarekin alderatzen badugu oso positiboa, eta orain, egoera egokionarrean sartuta, gure estrategia «berritua» izango da. Funtsean hori behar da erabaki,

■ «Lizarra-Garazi baino lehenagoko garaian bezalaxe, gure herriaren errealitatea desitxuratzen dute Madriletik».

hau da, gure herriaren subiranotasunera erdiestera eraman behar gaituen estrategia gauzatuko da Kongresuan. Aldi berean, gure gizartearen arazo sozioekonomikoak ezagutuz, kolektiboki zer gizarte mota nahi dugun eraiki zehaztuko dugu. Hori alderdiaren kanpo estrategiari begira, barne funtzionamenduari doakion lanari buruzko aspektu batzuk aldatu beharko ditugu, alderdiak efikazia eta sinergia irabazteko.

■ **Aspektu horretan, sektore kritikoa-ren Jose Maria Aierdik esana da, besteak beste «planteatzen den alderdiak ez diola behar den jokoa ematen militantziari» Zer diozu horri buruz?**

Kritiko deritzan sektorearen argudioak oso demagogikoak dira. Izan ere, «alderdia demokratizatzea, ideia berriak, deszentralizatzea, basei irekitzea» horrek guztiak ez gaitu oharkabeen harrapatu. Alderdi baten zuzendaritza kritikatu nahi denean erabili ohi diren argudioak baitira. Ordea, ez da argudioei buruzko funtsezko justifikaziorik ematen. Beraz, «alderdia bere basetik eratzea eta alderdiak militantziari ez diola jokorik ematen eta antzekoak» demagogia hutsa dira.

■ **Ohiko egoera alderdi guztietan...**

Gurean hasteko, urte askoan, kritikoak diren pertsona horiek alderdiaren karguak izan dira, kargudun publiko nahiz barnekoak izan dituzte EAn. Bitxia da beraz. Are bitxiago, zuzendaritza kritikatzeko dute, eta bere zuzendariarekin arazorik ez dutela diote. Erreflexio hori ez da sartzen inoren kaskoan. Argudioak ez datoz bat errealitatearekin, eta gainera Batzorde Eragilea eraso eta deskalifikatzen dute. Egin beharko luketeena da zerrenda berri bat aurkeztu. Baina ez dirudi beste zerrenda aurkeztuko dutenik.

■ **Baliteke, sektore kritikoei alderdien barnean faltan bota ohi duten irekidura eskatzea zuenean ere?**

Horixe da hain justu, alderdiaren sektore ofizialak bilatzen duena «Antolakera ko txostena»ren bidez. Alderdia hobekiago antolatzea, denok izan dezagun erabakitze gaitasun gehiago. Esaterako, planteatzen den puntu bat, hainbat kargudun

publiko eta barne karguen arteko konpatibilitatea da. Ez daitezkeen beti berberak izan. Kurioski, gai hori txosten ofizialaren barnean doa. Beste puntu bat da, lurralde guztiak jardunbide bateratua eta efikazagoak antolatzea. Eskualdeko baztordeen arteko koordinazioa hobetu behar delako ziur aski ere. Bitxia bada ere, antolaketarako txostenean agertzen diren proposamenak kritikoek egiten dituzten eskaeren norabidean daude.

■ **Nolanahi ere, Eusko Alkartasunaren V. Kongresuaren atarian desadostasunak daude.**

Desadostasunak izatea normal eta beharrezkoa da. Sektore horrek badu zuzendaritzarako zerrenda bat aurkezte, baita alderdiaren hainbat irizpide aldatuko dituzten proposamenak egitea ere, baina galdetu beharko zaizkie zergatik erabili duten neurri kanpoko bitartekorik zuzendaritza deskalifikatzeko. Deskalifikazioak ez dira arrazionalak izan, ez dakigu zer nahi duten zehazki. Hasteko eta behin, Batzorde Nazionalako 20 kideetatik 17 bat gatoz txosten ofizialarekin ●

◆ MIKEL ASURMENDI

Espainiako Estatuaren 1999ko I+G arloko gastu publiko guztiaren % 54 helburu militarretarako erabiltzen da, ikerketa zientifikoan, kulturen eta osasun arloan erabiltzen dena alde gaituz. 2000. urteko aurrekontuan kopuru horrek berriro ere gora egingo du.

GASTU MILITARRA, HEZKUNTZA ETA OSASUNAREN HIRU HALAKO

■ Datorren urteko I+G arloko aurrekontuak gora egingo du, baina batik bat militar gaietan izango da igoera.

Gezurra badirudi ere, egia da. Hezkuntzan edo osasun arloan baino askoz gehiago gastatzen da ikerkuntza militarrean. Espainiako Gobernuak —nahiz eta ofizialki gerran ari ez den eta etsai ezagunik ez duen— gastu militarrek areagotzeko joera nabarmena du, eta osasun, hezkuntza, zientzia edota nekazaritzarako xedatzen duena baino askoz kopuru handiagoak bideratzen ditu arlo militarretarako. Eta Hego Euskal Herriko zerga ordaintzaileen patri-

ketatik ateratako dirua ere gastu horietarako erabiltzen da. Gure zergekin zeregitzen den jakitea —horien zati bat, gaurkoz, Espainiako Administrazioari baitoakio— irakurlearen interesekoa dela uste dugu.

Helburu militarrek dituen Ikerketa eta Garapenerako (I+G) aurrekontua etengabe handitu da azken urteotan Espainiako Estatuan. 1995ean —Gobernu sozialistarekin— 48.465 milioi pezeta (1.939 milioi libera) zena, 1997an 83.271 milioi pezeta zen —jada PPren Gobernuarekin—,

1998an 146.609 eta 1999ko aurrekontuan, berriz, 248.469. Horrek esan nahi du Espainiak I+Gerako xedatzen duen aurrekontuaren % 54 programa militarrek beregaitzen dutela —EF-2000 gerra-hegazkin europarrean duen partaidetzak ere kopuru hau baldintzatzen du—. Horrela, ez da harritzekoa Stockholmeko Bakeari buruzko Ikerketarako Nazioarteko Institutuak (SI-PRIk) bere azken txostenean zera adieraztea: «*Espainia 1996an munduko seigarren herrialdea zen I+G militarreko gastuan*».

■ Espainiako Estatuak munduko bosgarrena da armen esportazioan

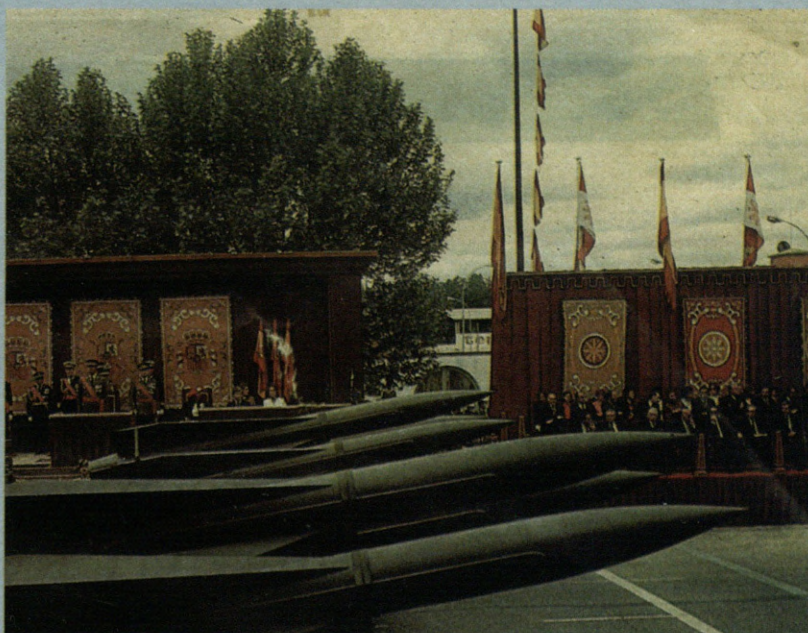
Iragan apirilean Amnesty Internationalek eta Bartzelonako Unibertsitate Autonomoko UNESCO Katedrak Espainiako Estatuak armen salmenta kopurua handitu izana salatu zuten, armen esportazioan munduko bosgarrena zela eta bere erosle nagusien artean giza eskubideak urratzen zituzten Turkia bezalako Estatuak zeudela adieraziz. Espainiako Estatuak 1993 eta 1997 urteen artean munduko Estatuaren artean hamargarrena zen armen esportazioari zegokionez, eta 1997an berriz, bosgarrena, Estatu Batuak, Errusia, Britainia Handia eta Frantziako Estatuaren atzetik.

Salaketa egin duten erakunde horien arabera, Espainiako Gobernuak Turkiari saldutako armek 240.000 milioi pezetako (9.600 milioi libera) balioa zuten, eta

Ekonomiako Ministerioak, berriz, 97.000 milioi pezetari dagozkion esportazioak bakarrik egin izana onartzen du. Halaber, erakunde horiek ziurtatzen dutenez, 1995. urteaz geroztik Espainiako Estatuak nabarmen handitu du jaurtigai eta munizioen esportazioa, 2.000 milioi

pezeta inguruko kopurura iritsiz. 1992tik Turkiara esportatutako arma arinen kopurua, iturri berberen arabera, 2.700 milioi pezetakoa da guztira, erabat aipagarriak izanik azken bi urte hauetako salmentak.

Vincens Fisas ikerlariak, Bartzelonako Unibertsitate Autonomoko Bake eta Giza Eskubideen inguruko Unesco Katedradunak, Espainiako Gobernuak armen esportazioaren gaian duen gardentasun eza salatu du. Gobernu honek Europako Batasunaren Jokabide Kodeak ezarritako baldintzak ez dituela betetzen ere salatu du ikerketa berean, kode horrek galarazi egiten baitu gatazkan dauden, militarizazio maila handia duten edota giza eskubideak betetzen ez dituzten herrialdeei armak esportatzea ●

■ Espainiako Estatuak 240.000 milioi pezeta jaso ditu Turkiari saldutako armetatik, nahiz eta Ekonomia Ministerioak 97.000 milioi bakarrik onartu.

Datu horiek, eta ondoren adieraziko ditugun beste batzuk, Vincens Fisasek, Bartzelonako Unibertsitate Autonomoko Bakeari buruzko Unesco Katedradunak, egingako azterketa bati esker jakin ahal izan ditugu.

Azterketa hori ezagutzera eman baino

zertxobait lehenago beste berri bat eman zen ezagutzera —nahiz eta hedabideetan ez zuen oihartzun handirik izan— eta hor ere nabarmen ikusten da PPren eskuetan den Espainiako Gobernuak duen norantza militarista: gobernu honek 320.000 milioi pezeta inguru gastatuko ditu Lurreko ar-

madarako 235 gerra-gurdi epeka erosteko; Espainian egingo dira, teknologia alemaniarra erabiliz.

% 54-K HELBURU MILITARRA. Espainiako Gobernuak urte hau amaitzerako 248.469 milioi pezeta gastatuko ditu in-

Euskal Herriko Informatzaile Grafikoen Elkarteak

argazki erakusketa
azaroak 6 - 28. Pagoarte.

PAGOARTE
Pagoalde pol. Ergoien Olatzuz.
Ostiralean: 19-21bit. Larunbata
eta igandetan: 11-14bit. 17-21bit.
Aste batzuan telefonoz ziurtatu:
943 49 14 99 - 49 19 36

dustria militarren atxikitako I+G programetan, hau da, I+G arloko gastu publikoaren % 54. Espainiako Hezkuntza eta Kultura Ministro Mariano Rajoyk duela gutxi baieztatu du kopuru hori, eta 2003. urterako arlo honetako inbertsioa Barne Produktu Gordinareneko % 1,2 iritsiko dela adierazi du. Kopuru hori Hezkuntza eta Kulturarako erabiltzen diren 83.000 milioi pezetekin —hau da, guztia % 18arekin— alderatzen badugu, argi ikusiko dugu Espainiako Gobernuak zeri ematen dion lehentasuna.

Arestian aipatu lanaren egileak harri-garritzat jotzen du beste zenbait konparaketarekin: defentsako % 54aren ondoan, x-

de militarrik gabeko I+G ikerkuntza aurrekontuaren % 19,6 besterik ez du osatzen; ikerkuntza zientifikoak % 13, osasun arlokoak, are gutxiago, % 3,3 (15.377 milioi pezeta) eta nekazaritza bezalako sektore garrantzitsuak % 1,2 (5.400 milioi pe-

■ Espainian I+G arloko gastu militarra 50.000 milioi pezetakoa zen 1995ean; aurtengo ia 250.000 milioikoa

zetako aurrekontu urriarekin). Ondoko taulan datu hauek eta beste osagarri batzuk ikus daitezke.

Espainiako Gobernuak I+G arloko gastu militarra % 46,8 handitu du aurtengo

1998arekin alderatuz. Eta azken lau urteetako datuak begiratuz gero, berriz, igoera % 412koa izan da. Beraz, Espainia 1996an helburu militarreko I+G gastuetan munduko seigarrena baldin bazen, pentsatzekoa da gaur egun are aurrerago egongo dela ranking lotsagarri eta mingarri horietan.

Espainiako Gobernuak, gastu horiekin, bere lau programa militar nagusiak finantziazten ditu: EF-2000 gerra-hegazkin europarra —Erresuma Batua, Alemania eta Italiarekin batera—, C-295 garraio-hegazkin militarra, F-100 fragata —Alemania eta Italiarekin lankidetzan— eta Leopard gerra-gurdi alemaniarren egokitzapena.

■ 318.000 milioi gastatuko dira tanketan, eta SAPAk eskuhartuko du

Espainiako Gobernuak konpromiso tinkoa hartu du 318.000 milioi pezeta (12.720 milioi libera) inbertitzeko 235 tankeren epeakako erosketan. Azken belaunaldiko «Leopard» izeneko tanke hauek Lurreko Armadarako dira; Espainian eta Hego Euskal Herrian (tankeen zati batzuk) egingo dira, teknologia alemaniarra erabiliz. Gipuzkoan kokaturik dagoen eta herri mailan «kainoi fabrika» izenez ezagutzen den So-

ciedad Anónima Placencia de las Armas, SAPA, enpresan ekoiztuko dira tanke hauen zati batzuk. Lehen 20 unitateak 2002an entregatuko dira eta azkena 2007an, urtean 40 unitate eginez.

Leopard horien faktura, oraingoz, ez du Defentsa Ministerioak ordainduko, Industriakoak baizik. Honek dirua aurreratu die fabrikatzaileei. Hainbeste milioiko gastu militar horren finantziaketa 2016. urtera arte luzatuko da. Gastu hori

erabaki dutenak ez dira, ziurraski, garai horretan gobernuaren egongo, eta boterean dagoen Gobernuak alderdia ere ez. Ekonomiaren egoera oraingoa baino okerragoa izan liteke, baina gastu horiek zuzen-zuzen bete beharko dira, konprometiturik daudelako.

Programa elkarren arteko fabrikazio bidez garatuko da. Espainiako bost enpresek eta Hego Euskal Herriko batek —Santa Barbara Blindadosen gidaritzapean— tanke horien fabrikazio kostuaren % 60 jasoko dute, eta beste % 20 industri estatutalera itzuliko da konpentsazio bidez. Santa Barbara enpresak tankearen honako osagaiak egingo ditu: torreta, 42 tiro egin ditzakeen 120 milimetroko kainoia, karrozeria eta munizioak. Borroka sistema ENOSAK eta STNek egingo dute. Nacional Bazan enpresak motorra egingo du. Amper-ek irati-komunikazioak egingo ditu. Eta euskal industri gremialaren oinordeko nagusia den SAPA euskal enpresa tankearen traktzio sistemaz arduratuko da ●

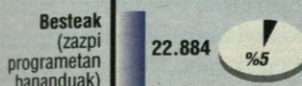
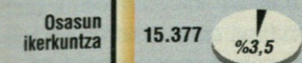

ALBERTO ELOSEGI

■ Sociedad Anónima Placencia de las Armas (SAPA) Andoainen du lantegi bat.

1999-RAKO AURREKONTUA I+G-AN

Milioi pezetatan

I+G MILITARRAREN BILAKAERA

Milioi pezetatan

1999-RAKO AURREKONTUA I+G MILITARRERAKO

Milioi pezetatan

Defentsa Ministerioa	33.752
INTA (Instituto Nacional de Técnicas Aeroespaciales)	14.525
Canal Experiencias Hidrodinámicas Pardo	766
Industria Ministerioa	199.426
Guztira	248.369

Iturria: Bakea eta Giza Eskubideen inguruko Unesco Katedra. Estatuko Aurrekontu Orokorrak.

Aipatu beharra dago Espainiako aeronautika militarren proiektu nagusia den EF-2000 gerra-hegazkinaren prestaketa-rako, eta 1998-2023 epealdian, bilioi bat pezeta inguruko (zehazki esanda, 990.000

milioi) inbertsioa aurreikusi duela Espainiako Gobernuak bere aurrekontuetan.

2000. urterako aurrekontuak orain ari dira negoziatzen, baina gauza jakina da lehenetsunak zein izango diren. Arlo mili-

tarrek lehenetsun horien artean jarraituko du; eta Ikerketa eta Garapena Barne Produktu Gordinak izandako hazkundearen (% 5,8) gainetik egongo da. Eta I+Gean gastu gehien duena arlo militarra denez, berriro ere gastu hau hezkuntza eta osasun arlokoa baino askoz handiagoa izango da.

Espainiako Gobernuak Ikerketa eta Garapenerako eta Berrikuntza Teknologikorako Plan Nazionala eginga du 2000-2003 epealdirako. Atal honetako aurrekontua Barne Produktu Gordinaren % 1,2raino igo nahi du. Espainiako Estatua, BPGren % 0,94arekin, Europako batez bestekoaren oso azpitik dago gastu publikoari dagokionez, eta sektore pribatuaren partehartzea urria da oso. Egoera hobetzeko, 12 sektore estrategiko ezarri dira I+G arloan inbertitzeko: aeronautika, elikadura, automozioa, defentsa, ondare historiko-kulturalaren kontserbazioa, espazioa, energia, ingurugiroa, telekomunikazioak, garraioa, turismoa eta aisialdia. Hala ere, I+G arloko aurrekontuen zati nagusia Defentsarako xedatuko da, hau da, esparru militarreko ikerketa eta garapenerako ●

◆ DANIEL UDALAITZ

Gipuzkoako
txapelketa
herri arteko
bertsolari

FINALAURREKOAK

ZARAUTZEN

azaroaren 28an, 12:00etan
Aritzbatalde Pilotalekuan

TOLOSAN

abenduaren 5ean, 12:00etan
Beotibar Pilotalekuan

FINALA

AZPEITIAN

abenduaren 19an, 11:30etan Izarraitz Pilotalekuan

Antolatzaile:

Gipuzkoako
Bertsotale Elkartea

Babesle nagusia:

kutxa

Laguntzaile:

ARGIA

Gazte euskaldunen lagunarteko hizkera aztertzen duen ikerketa kaleratu du UEUK. Hego Euskal Herriko egoera soziolinguistikoen arabera zenbait herri aukeratu dira grabaketak egin eta materiala biltzeko. Gazteen hizkeran gazteleraren presentziak leku handia du.

GAZTE EUSKALDUNEN HIZKERA, ERDALDUNDUA

ALBERTO ELOSEGI

■ Gazteen hizkerak dituen berezitasunak ikertu ditu Imanol Esnaolak.

Gazte euskaldunen lagunarteko hizkera hemen eta orain. Zenbait ezaugarriren deskripzio kuantitatibo eta kualitatiboa». Izenburu potolo honen azpian Imanol Esnaolak, lan talde baten laguntzaz, gazte euskaldunen hizkera aztertzeke egin duen ikerketa baten emaitza dago. Ikerketa berezi honen helburua lagunarteko gazte euskaldunen hizkera aztertu eta gazte kutsua ematen dioten elementuen jatorria eta berezitasunak aztertzea izan da.

Imanol Esnaolak lanaren aintzinsola-

sean dioenez, «*lan hau ez da lehen inguratzeko bat baizik. Ez du errealitate horren argazki zehatza izan nahi, aski zaigu joera nagusiak zein diren somatzearekin eta etorkizunari begira ikerketa bide hau zabalik uztearekin. Izan ere, gai honetan bada zer jorratua*».

Orain arte egin diren ikerketen artean ez da halakorik ezagutzen, ez helburuari dagokionez eta ez metodologiari begiratzeko badiogu ere. Hala ere bada hizkuntz ukipena aztertzea helburu dutelako azterketa honekin antzekotasunik duen ikerke-

tarik, hala nola M. J. Azurmendik eta L. Erriondo, X. Isasi eta F. Rodrigezen egin-dakoak. Beraz, ikerketa hauek zenbait gaitan lagungarri izan diren arren, azterketaren diseinua egiterakoan, gehiena Esnaolak sortu behar izan du.

METODOLOGIA ETA PROZEDURA.

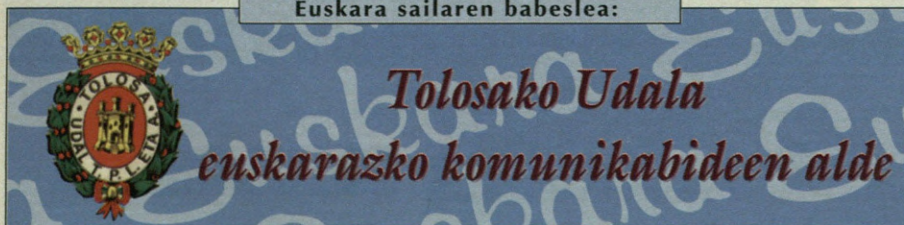
Azterketarako datuak bildu ahal izateko metodologia berezi bat erabili du. Lehengo pausoa Hego Euskal Herriko egoera soziolinguistiko ezberdinak kontuan hartuz, bakoitzeko herri bat hautatzea izan zen, bertan grabaketa egiteko. Ipar Euskal Herrian grabaketarik egin zen arren, azterketa egiterakoan ez dira kontuan hartu, ikerketaren homogeneotasuna hautsiko lukeelako.

Beraz, egoera soziolinguistikoaren arabera bost gune zedarritu dira. Euskarak presentzia sozial handia duen eremu industrial, batetik. Eremu honetan Arrasate aukeratu zen grabaketa egiteko. Bigarrena, euskarak presentzia eskasa duen eremu industrial: Galdakao izan zen herri hautatua. Euskarak presentzia sozial handia duen nekazar giroko eremua izan zen hirugarrena: Segura eta Diman egin ziren grabaketak. Euskarak presentzia sozial eskasa duen eremua aztertzeke Altsasu aukeratu zen. Eta azkenik, euskaldunak isolaturik bizi diren bi eremu hautatu ziren: Portugalete eta Lizarra.

Herriak hautatu ondoren, herri guztietako taldeek antzeko ezaugarriak izan zituzten, hauek zehaztu ziren. Soziolinguistikoki 16 eta 24 urte bitarteko adin multzoa zehazten da gazteena bezala. Ikerketarako orde, adin talde honetan sartzen direnen artean gazteenak hartu nahi izan ziren, taldeetako kideen arteko ezaugarriak ahalik eta berdintsuenak izan zitezten.

Solaskide kopuruari dagokionez ere, muga jarri du Imanol Esnaolak, talde bakoitzean gutxienez lau eta gehienez sei

Euskara sailaren babeslea:

hiztun jarritz. 43 izan dira baldintza hauek bete eta grabaketa hauetan parte hartu duten gazteak.

Grabaketak egiteko erabili den modua berezi samarra izan da. Herri bakoitzeko kontaktu bat egin eta hau arduratu zen baldintza horiek betetzen zituen taldea osatzeaz. Lagunarteko hizkera aztertu nahi zenez, taldekideek elkarren artean ezagunak eta konfiantzazkoak izan behar zuten. Hauek bildu ondoren, ez zitzairen benetako asmoa esaten. Beraientzat Euskal Herriko gazteek zenbait gairen inguruan zuten iritzia aztertzen ari ziren soziologo talde bat zen. Gezur txiki honen helburua gazteek era natural batean hitz egitea zen, seguraski hizkuntza aztertzea zihoztela esanez lortuko ez zena. Ordu bete inguruko grabaketa egin ondoren aitortzen zen egia.

ONDORIOAK. Grabaketa horietan bildutako materiala aztertu ondoren, gazteek lagunartean erabiltzen duten hizkerari buruzko zenbait ondorio atera dira.

Ondorio nagusiak zer pentsatua eman dezake, hizkera hauen elementuetako bat gaztelaren presentzia baita. Gazteen hizkerari gazte kutsua ematen dioten elementuak erdal jatorrikoak dira, kasu honetan gaztelarakoak. Ikerketaren emaitzak bilduz dituen liburuan esaten denez, honek badu bere arrazoiak: egungo gazteek, haututako hizkuntzari baino gehiago, esan nahi denari erreparatzen diote, praktiktasuna bilatzen dute. Gazteek hizkuntz eredu formaletik, helduen eredutik aldentzeko eta talde nortasuna lortzeko hizkuntz eredu berezia behar dute. Eta nahi duten hori modu adierazgarri batez esateko jasotzen duten eredu gaztelaraz eraikitakoa da, euskarak ez du beraientzat gaztelarak duen erreferentzialtasunik.

Eremu soziolinguistikoen artean ez da bereizketa handirik ondorioztatu. Herri euskaldunetan gaztelararekiko menpekotasuna besteetan baino txikiagoa den arren, ezberdintasunak ez dira handiak. Eremu soziolinguistikoa baino gehiago, hiztun bakoitzaren errealitatea da ezberdintasunak ezar ditzakeena.

Euskararen erabilpen funtzionala egi-
ten duten gazteek, hau da, etxean edo ka-
lean euskara erabiltzen dutenek, emaitza
hobeak ematen dituzte orohar, goi ikaske-
tak dituztenek edo euskarazko kultur
ekoizpenaren kontsumitzaile direnek bai-
no ●

◆ AMAIA OLANO

Arturoren kaiera

HABE-REN MATERIAL BERRIAK

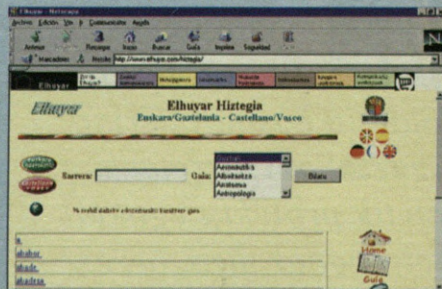
Euskara ikasteko material berria aurkeztu zuen iragan astean HABEk. Kurrikulum berriari jarraiki, ikasmaterial honek ikasleak ikasbideaz gero eta gehiago jabetzea eta euskararen ikaskuntza eskolatik gizartera ateratzea du helburu. Ikaslea hizkuntzaren berezko esparruetan murgiltzeko prestatu eta pixkanaka euskararen erabiltzaile bihurtzea nahi du HABEk ikasmaterial honen bidez. Erakundeko teknikariek euskaltegi sare ezberdinekin elkarlanean landu dute ikasmaterial berri hau.

ZUIAKO AEK "LOKAL EGOKI" ESKE

Zuiako (Araba) Udolari «lokal egokiak» eskatu dizkio bertan hogeitaz hamar urte inguru daramatzan AEK-ko euskaltegiak. Egoera penagarritzat jo dute bertako gau eskolakoei, eskolako sotoetan baitabilta, komunik nahiz berogailurik gabe. Gaur egun pairatzen duen «tratu diskriminatzailea bertan behera uzteko» eskatu zion AEK-k Udolari.

ELHUYAR-EN HIZTEGIA ON-LINE

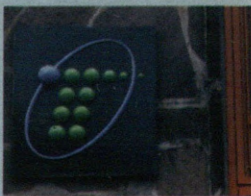
Elhuyar Kultur Elkartek «Euskara-Gaztelania/Castellano-Vasco» hiztegia Interneten jarri du. Pasa den ostegunetik dago www.elhuyar.com/hiztegia webgunean kontsultagarri. Josu Waliño arduratu da hontaz. Eusko Jaurlaritzaren dirulaguntza izan du Elhuyarrek hiztegia On-line jartzeko. Aurretik UZEIk ere jarria zuen Eusko Term webgunea, bere hiztegia kontsultatzeko.

ERIZEREN LIBURUA GAZTELERAZ

Duela urte pasatxo argitaratu zuen Xabier Erizek «Nafarroako Euskararen Historia Soziolinguistikoa» liburua. Orain, Nafarroako Gobernuak gaztelarazko bertsioa kaleratu du, berregituratua eta eguneratua. Nafarroan, hainbat aurkari izanda ere, euskarak bizirik irauteko izan duen kemena nabarmentzen du egileak liburuan.

U r r e a

■ Telefonica, EITB, EHU eta UZEI erakundeek euskara mintzatua eta idatzia ulertzen duen ordenadoreentzako lehenengo sistema eratu dute. Bi urteko elkarlanaren ondoren, euskarazko boz ezagutzaileak aurkeztu zuten iragan astean. Hemendik aurrera bozezko markaketa informatikoa egiteko eta zenbait telefono zerbitzu euskaraz eskaintzeko aukera izango da.

I k a t z a

■ Lasarte-Oria eta Usurbil artean, Irubiden, merkatal gune berria ari dira eraikitzen. Decathlon kirol gaien enpresa frantziarrak aurki zabalduko du bertan denda. Hori dio behintzat hango hormatza batean paratutako leloak. Gaztelara hutsen jarri dute; berau zabaltzean barruan ere euskarak izango duen presentziaren seinale izan daiteke.

HIRITARRAREN ZEM

Parkeak, lorategi txikiak, errotondak, errepide ondoko zuhaitz lerrokadurak... Guztiak sartzen dira hiriko berdegune kontzeptuaren barruan. Eta guztiek ere hiria apaintzeaz gain, gizakiaren osasun fisiko eta mentalari mesede galanta egiten diote. Azken finean gizakiaren jatorria basoan bertan dagoelako. Horretarako, batetik proiektu egokiak egin behar dira, berez, hiri bakoitzak eta Euskal Herriak duen «nortasun berdea» ez usteltzeko. Eta bestetik, proiektu horiek mantentzeko udaletxeek dirua inbertitu behar dute. Baina hiriek zaindu beharreko gune berdea handitzen doan neurrian, hiriak ere handitzen doaz, mendiari lekua janez. Ekologista izatea modan dago bai politikarientzat eta baita hiritarrentzat ere, baina oraindik, batzuen eta besteen jokaera ikusita, moda hori sarri hitzetan gelditzen dela nabari da.

Gizakiaren bizi kalitatea hobetzen doa. Baina aurrerapenarekin batera, gizona «menditik hirira jaitsi da», eta bertan utzi zuhaitzak, belarra, loreak... Naturarekiko kontaktua galdu du hein handi batean. Baina natura bere bizi iturria da eta jatorri hori sortzen ahalegintzen da hirietan. Hori da hirietako berdeguneen funtzio nagusia.

Euskal Herria mendi eta belardiz josita dago. Baina hirietako kutsadurak eragiten duen burukomina saihesteko, beharrezkoa da berdegune bat gertu izatea. Berdegune batek funtzio biologiko ugari betetzen ditu: oxigenoa sortzen du, tenperatura jaitsi, landareek hautsa atxikitzen dute, eta gainera, itzala egiten dute. Ondorioz, gizakiaren ongizatearen zati dira berdeguneak: ez da berdina berdegune batetik ibiltzea edo solairu gogorreko guneetan egotea. Berdeguneek lasaitasuna dakarte batetik. Eta bestetik, gizakia lasaiago eta zorientsuago bizi bada, errazago sortzen ditu harremanak berdeguneetan.

GUNE BERDEEN ARDURA. Lorategiak, parkeak, hirietako zuhaitz lerrokadurak eta errotondak egiteko eta mantentzeko hainbat pertsonak lanean dihardu Euskal Herriko hiriburueta udaletan. Gune berdeak egoki proiektatzeko, lan egiten duten bulego eta pertsonak daude. Hauetako bat da Oiartzungo Lur Paisajistik enpresa. Bertako arduradun Iñigo Seguro la paisajistaren esanetan berdegune bat «paisajista baten hiru helburuak joratzeko aukera ematen duen hiriko naturgunea da». Lur zatiak, prozesu naturalak garatzeko helburu ekologikoa du batetik; helburu estetikoak bestetik —hiriaren nortasuna sortzen lagundu behar du— eta funtzionala: berdegunea jendearentzat da. Haurrak eta jubilatuek dira berdeguneak gehien erabiltzen dituztenak. Lehenengok jolasteko eta kirola egiteko; bigarrenak, aldiz, paseatzeko. «Gazteak gutxi ibiltzen dira hiri barruko parkeetan» eta arrazoia mendia eta hondartza bertan ditugula izan liteke. Eta «bakarrik egoteko», gazteak batera zein bestera joaten omen dira.

Berdeguneetan bereizi daitezke batetik, hiri barruko lorategi txikiak eta bestetik, kanpoan daudenak eta hirien hazkun-

dea mugatzeko erabiliak. Azken hauetan nekazaritza mantentzen da eta ez dira beti publikoak. Parke historikoak ere badaude, mendeetako oroitzapenak dituztenak eta baita zuhaitz lerrokadura soilak ere.

BERDEGUNEEN KULTURA. Berdeguneetan, Euskal Herria Kataluniarekin batera, Espainian egoera hoberenean dago. Kulturagatik eta klimarengatik. Baina, Espainiakoa «pena bat» omen da, bertako tradizioari ez zaiolako etekinik atera: «Es-

■ Euskal Herriko hiriburueta mantendu behar

tilo hispano arabea esku pribatueta gelditu da eta ez da lortu sozializatzea, parkea bihurtzea», Seguiolaren aburuz. Bestela, Europarekin alderatuz, Euskal Herriaren egoera ez da horren ona. Baina tokian tokiko nabardurak kontuan hartzea komeni da: Frantzia egoera oso ona da, baina loreen pot-pourri jotzen dute, eta «orteraegiak» omen dira; Ingalaterrakoa maila aparta omen da, baina baita «aspergarria» ere; Alemanian eta Holandan ekologiak agintzen du; Danimarkan artearekin zuzen loturik daude lorategiak; Portugalen oso

NTU ARTEKO BIRIKA

gauza politak egiten omen dituzte, eta Italian, Espainian bezala, egoera xeblea da.

Parke bat edozein lekutan egin liteke, bertan 40 zentimetroko lur sakonera egonez gero. Baina egun, hiri barnetan berdegune berriak egitea zaila da. Euskal Herriko hiriak oso dentsitate handia du, eta berdeguneak egiteko lekua urria. Horregatik berdegune gehienak kanpoaldean daude. Auzune berriak egiten diren neurrian, hirigintza planarekin batera, berdeguneak proiektatzen direlako.

Proiektu bat egin ostean, azalpenak eman behar izaten zaizkie mantenuaren ardura-dunei, lana egiteko. Gainera, plangintza on baten falta dago sarri. Proiektua egiten dutenek, honekin batera mantenu orria egiten dute. Eta bien arteko logika beharrezkoa da. Eraikuntza baten itzalak ez du ezer baldintzatu behar, bai baitago itzaletan ondo hazten den landararik. Eta ihes-tutuen kea zuzenean iritsiz gero, hiltzen diren landareak ere badira. Horiek guztiak kon-tuan hartuta proiektatzen bada, ez luke

Herrian oraindik ez dago argi. Seguroularen iritziz, plangintza arazoa da, eta «*non ibili daitezkeen eta non ez*» erabakitzea nahikoa litzateke. Esperanza Martinezek, Donostiako udaleko parke eta lorategien zerbitzuako biologoak berriz, heziketari egotzi dio errua. «*Txakurra izateagatik zergak ordaintzen badira, hirian txakurrentzat eremu bereziak jarri beharko lirateke*».

Arazoak ez dira neurri berdinean gertatzen Euskal Herriko hiriburuetan. Klimak eta hiriaren azalerak zerikusia du ho-

berdeguneak handitzen doaz. Gehienak kanpoaldeko auzune berriei batera sortutakoak dira.

MANTENUAREN ARAZOA. Berdeguneen arazo nagusia «*hauen mantenua da*» Seguroularen esanetan. Berdegune bat sortuta, ez da bukatuta gelditzen. Batetik, aurrekontua dago. Udaletxeek ez dute berdeguneak egiteko aurrekontu sail berezirik. Mantentzeko bai, ordea. Diru kopuru hori udalak berdeguneei ematen dien garrantziaren arabera da. Mantenuaz arduratzen diren pertsonak gehienetan ez daude espezializatuak. Espainian ez dago jardineritzako goi mailako ikasketarik.

arazorik egon behar mantenuan. Hiritarrak ere badu mantenua zerikusirik. Egun gizartea oso ekologista da. Baina ez hainbeste etxe parean landatutakoarekin: zomorroak direla, leiho parean dauden adarrak direla... eta badago oraindik ere lorategietako landareak etxera eramaten dituenik. Txakurren pixa eta kaka dira beste oztopoa. Ezpela bezalako landare batzuk txakurren pixarekin erre egiten dira. Horregatik, leku batzuetan txakurrak ibiltzea debekatu behar da. Bartzelonan adibidez, txakurrentzako komunak egin dituzte. Euskal

rretan. Gasteiz eta Iruñea zabalagoak dira, bertako parkeak handiagoak. Donostiak eta Bilbok berriz berdegune txikiagoak dituzte, espazio arazoa da nagusi. Horregatik, berdegunea egiteko lurra duen prezioa ere ezberdina da—2.000 pezeta ingurukoa metro karratuko—. Baina Donostian garestiagoa da eta Gasteizen, merkeagoa. Gainera klimak landaretza mota eta ureztatzea baldintzatzen ditu. Iparraldean, Maule eta Donibanen Garazin ez zaie berdeguneei arreta handirik jartzen, baina Baionak loreak bereziki zaintzen ditu.

HIRI BERDEAK**GASTEIZ**

Gasteizek 4.401.045 metro karratu berdegune du hiri barruko parkeetan. 64.675 zuhaitz eta 197.033 zuhaixka. Udalak 300 bat milioiko aurrekontua du mantenurako.

IRUÑEA

Iruñeak 5.500.000 metro karratu berdegune du. 80.000 zuhaitz inguru eta 150.000 lore. Udalak 1.000.000.000 pezetako aurrekontua du.

DONOSTIA

Donostiak 2.357.000 metro karratu berdegune du eta 40.000 zuhaitz inguru. Udalak 400 milioiko aurrekontua du.

BAIONA

Baionak 1.400.000 metro karratu berdegune eta 10.000 zuhaitz ditu. Loreak urtean zehar hiruzpalau aldiz aldatzen dira. Udalaren aurrekontua 70 milioi liberakoa da (1.750 milioi pezetako).

GASTEIZEN ABERASTASUNA.

1998ko urrian Espainiako berdeguneen planifikazio eta diseinu hoberenaren saria eman zion Espainiako Jardineritza Ikasketetarako eta Arte Paisajistikorako Institutuak Gasteizi. 4. 401. 045 metro karratu berdegune ditu hiri barruko parkeetan. Hiri inguratzen duten beste 400 hektarea dago. Hiritar bakoitzari 20,5 metro karratu dagokio. Hiri barruan zuhaitz gutxi eta belardi handiko 7 parke dago. Handiena San Juan de Arriaga da, 190.000 metro karratuko: 28 futbol zelairen zabalerarekin. 150 zuhaitz mota baino gehiago dago hirian. Gehienak klasikoak: indigastainondoa, albo, sasiakazia, lizarra eta ezkia dira nagusi. Egun ordea, hazkunde moteleko eta

neurri txikiko zuhaitzak ari dira landatzen, iñausketak saihesteko. Lorategi eta Parkeetako zerbitzua egun Ingurumen sailaren barruan kokatua dago. 300 milioi pezetako inguruko aurrekontua du berdeguneen mantentzeak. Hauek nabarmen hazi dira (hiru urtetan % 10), batez ere kanpoaldean. Eta datozen hiruzpalau urtetan lorategi botaniko handi bat eta Larragorri parke zabala egingo dira hiriaren hegoaldean. Ekialdean, Zalburua parkea eta mendebaldean, hainbat berdegune berri. Iparraldean, Zadorrako korridore linealaren handitzea dago proiektatua. Jorge Ozcariz, Ingurumeneko arduradunak dioenez, «Gasteizek espazio arazorik ez du. Eta dagoenak asetzen du jendearen berdeguneen beharra». Izurriteak eta bere garaian landatutako hazkunde zuhaitzak dira arazo nagusiak. Bigarrenak, etxeen fatxadetan eta argiztapenean du eragina. Eta konpontzeko, zuhaitzak iñautu edo motelago hazten direnekin aldatzen dira.

HARRESI BERDEAK. Iruñean ere berdegune zabalak dira nagusi. Horregatik garrantzi handiagoa ematen zaio jendeak berdeguneak erabiltzeari eta ekologiar, estetikari baino. «Loreekin gune estrategikoak koloreak ematen zaie, arrazoizko kostu batean», Karlos Gonzalez Lorategien zerbitzuko buruaren esanetan. 300 zuhaitz ezberdin baino gehiago dago, batez ere klasikoak: alboak eta ezkiak. Berdegune zabalak hiriaren barnealdean daude, harresiz inguratutako baitago eta bertan ezin da erabiltzeki. Erdigunearekin orekatzeko auzunetan Yamaguchi eta bi urtetan bukatzeko den 1.000.000 metro karratuko Arga ibaiko Parke flubiala bezalako parkeak egiten ari dira. 5.500.000 metro karratu berdegune

Iruñeak eta Gasteizek berdegune zabalagoak dituzte.

Donostiakoak eta Bilbokoak berriz, txikiagoak dira

dago mantentzean eta aurrekontua mila milioi pezetako ingurukoa da. Iaz berdegune kopurua % 16 hazi zen.

ANIZTASUNAK AGINDUZ. Donostiako berdeguneak ezberdinak dira, hauen arazo nagusia espazioa baita, «hiria txikiagoa bada, aldapa ugariarekin eta kale estuekin, horrek dena baldintzatzen du», Espe-

ranza Martinez biologoaren ustez. Klimak ere ezberdintasunak ekartzen ditu: Gasteizko arrosak ezin dira Donostian landatu. Aldiz, astigarrek bizi hobea du Donostian, hezetasunagatik. 2.357.000 metro karratu berdegune dago Donostian, Urgull eta Uliaren zati bat barne. Landareetan aniztasuna da irizpide nagusia. Zuhaitzetan haritzak, alboak, ezkiak eta otsalizarrak dira nagusi. Donostiako udalak 400 milioi pezetako aurrekontua du berdeguneak mantentzeko. Egiteko, beste udaletan bezala, ez dago aurrekontu sail berezirik. Hauen sor-kuntza hirigintza planekin batera diho.

BILBO

Bilbok 976.781 metro karratu berdegune du. Eta 9.681.500 metro udalaren mendi publikoetan. 22.000 zuhaitz inguru ditu. Udalak 320 milioi pezetako aurrekontua du berdeguneak mantentzeko.

■ Arga ibaiko Parke Flubiala 2 urtetan bukatuko da.

Hori da egun gehien zaintzen dena: auzune bakoitzak biztanle kopuruarekiko proporzionala den berdegunea izatea. Baina Martinezek dioenez, berdeguneen mantenua «*harrobien garbiketa*» da. Eraikitzean, garbia eta laua den lur zatia eraikuntza bera egiteko erabiltzen baita, eta tontorrez betetako zati zatarra berdegunetarako. Beraz, «*udalak jasotzen dituen berdeguneak erabilpenik ez duten lurak dira*». Horregatik berdegune kopurua ez da handitu, «*udalak mantentzen duen berdegune kopurua bai-zik*» (1989an 1.800.000 metro karratu izatetik egungora). Auzuneak egiten diren heinean, berdea zena desagertu egiten da. Beraz, solairu gogorra gehiago handitzen da berdea baino. Proiektuei dagokienez, Donostian egingo dena, urbanizazio prozesu batekin batera etorriko da. Miramonen eta Puyon adibidez, horixe ari dira egiten eta Lauhaizetan ere berdegune gehiago sortzea espero da.

LOREZ JANTZITAKO HIRIA.

Baionan Donostian bezala, aniztasuna dute baldintza nagusi. Baina tradizioa handiagoa da. Loreak dira bertan garrantzi gehien dutenak. Loreen lehiaketa nazionalen maila gorenean dago Baiona. Urtean zehar hiruzpalau aldiz aldatzen dituzte, eta «*egiten dena gustu handikoa da, bertan ikusten dena ez baita batere klasikoa*» Isabel Faizonne, Mendionden dagoen Lafitte mintegiaren arduradunetako baten iritziz. 300 zuhaitz mota dago bertan. Indigaztainondo arruntak, ezkiak, alboak eta hari-

tzak daude klasikoan artean. Berriagoak dira lizar ezberdinak eta lorandi magnolien lerrokadura, iaz egina. Kaparrusiar astigarrek ere ipini izan dira. Hiri erdialdea oso berdea da eta inguratzen duten auzuneek ez dute hainbeste leku berde. Mr. Plombin, udaleko lorategien arduradunaren hitzetan, guztira 140 hektarea berdegune ditu

hiriak, eta progresiboki handitzen ari dira. Udalak 70 milioi liberako aurrekontua du berdeguneetarako. Hegoaldeko udal txeeetan ez bezala, esku lana udaletxeak berak kontratatzen du zuzenki. Etorkizunean Aturri ibaian hainbat dezena hektarea hartuko dituen berdegunea egingo da.

BILBO HIRI-HIRIA. Bilbon 3 metro karratu berdegune dago pertsona bakoitzeko. Guztira 976.781 metro karratu dago udalaren mantenuaren barruan. Honi gehitzen zaizkio mendi publikoetako bederatzi milioitik gorako metro karratuak. Guztira,

zazpi parke zabal daude 30.000 metro karratutik gorakoak. Zabalea, Etxebarria da 105.198 metro karraturekin. Berdeguneak alboetako auzuneetan kokatzen dira batez ere, erdialdean ordea ez dago gauza handirik, Doña Casilda parke handia kenduta. Bi urtetan % 12,25eko hazkundea izan dute berdeguneek. Hala ere, Iñaki Ganboa, parke eta lorategien zerbitzuko eskumaldeko ibaiadarreko mantenuaren arduradunaren esanetan, «*solairu gogorra da nagusi eta berdeak hori leuntzen du*». Bandalismo eta txakur arazoez gain, «*urritasuna*» da aipagarriena gune berdeak mantentzerakoan: jende ugari eta leku gutxi dago, eta horrek mantenua zailago egiten du. Guztira, udalak aurtan 320 milioiko aurrekontua izan du mantenuarako. Etorkizunetarako etxebizitzak egiteko bi plan handi ditu Eusko Jaurlaritzaren eskutik Hirigintza Sailak. Eta hauen barruan bi parke sortuko dira: Mina del Morro 100.000 metro karratu baino gehiagokoa eta Miribilla 70.000 ingurukoa. Biak ere meatzeak izan zirela eta, azpiko pasalekuak eta zaintzeko, baldintza bereziak izango dituzte. Bestelakoan, «*Bilbo hiri egina da*». Erdialdean ez du apenas ezer berririk egiteko lekurik, eta gabezi hori dauden mendiekin orekatu nahi da, hauek birlandatuz.

Bilboren mendien kasua, beste lau hiriburuetan ere gertatzen da, baina ezaugarri ezberdinekin. Guztiek berdeguneekiko arreta berezia agertzen dute. Seguraren ustez, ari dira konturatzen politikariak, berdeguneei ere «*etekin politikoa*» ateratzea posible dela. Hala egin zuen Maragallék Bartzelonan. Berdin gertatu da Donostian Odon Elorzarekin: hondartza, pasealekuak... sortu dira. Baionan ere loreetan inbertitzen dena bueltan dator turismoan. Azkenean botoa hiritarrak ematen du, eta ikusten badu hiria txukunagoa dagoela... Honek kontraesanera garamatza. Esperanza Martinezek dioenez, egunkarietan ez da agertzen errepide batek balio izan dituen milioiak, baizik eta inguruko berdegune eta zuhaitzentzat erabili den portzentaia urria. Azkenean, Martinezen ustez, «*Errepideak ere egun ekologiatik saltzen dira*» ●

■ Arriaga parkea Gasteizko handiena da.

Espainian ez dago paisajista izateko goi mailako ikasketarik. Biologo eta arkitekto ugari betetzen dute bere lana: berdeguneak ahalik eta egokien proiektatzea. Baina sarri hauen oinarritzko ezaugarria ahazten dute: bizirik daudela.

LANDAREAK ERE BIZIRIK DAUDE

Iñigo Segurola nekazaritza ingeniari teknikoa da Espainian. Eta European paisajista, Edinburgon egin baitzituen ikasketak. Espainian «paisajistak oraindik mamuak» dira, ez baitago goi mailako ikasketarik. Irunen dago lorategien diseinua erakusten duen eskola bakarra. Baina gobernuak ez du babesten. Ingeniari eta biologo askok egiten du paisajistaren lana egun. Segurola buru duen Lur Paisajistak enpresak parke eta lorategien proiektuak burutzen ditu, mantenurako enpresei zerbitzu tekniko eskaini eta gero obra zuzendaritza eginez. Hortik aurrerakoak, kontratatutako enpresek egiten dituzte. Udaletarako lan egiten dute gehien, baina partikularrentzat ere gero eta gehiago.

Berdegune bat egiterakoan bertan dagoen geologia, ekologia eta landareen antolamendua aztertu behar da, «ikusten jakin behar da, leku bakoitzari dagokiona aukeratzeko». Profesio bat ez dagoelako hain zuzen, pot-pourrira jotzen da, milaka espezie nahastuz, eta kolore deigarriekin —zuria, urdina, gorria—

■ Oiartzungo Lur Paisajistak enpresako arduraduna da Iñigo Segurola. Parke eta lorategien proiektuak egiten ditu.

ALBERTO ELORCI

arreta deituz. Baina paisajistak bizirik dauden elementuekin lan egiten du: denboran aldatuko direnekin, hain zuzen. Segurolak dioenez, landareri espontaneoak milaka aukera eskaintzen ditu, «Iruñea bidean

adibidez, mitxola pila bat daude. Hauek parke ekologiko bat egiteko aukera eskaintzen dute: ureztapenik gabe, mozketarik gabe... Beti ere jakinda urteko zenbait garaitan itxura ezberdina dutela. Itxura horrekin ere polita jartzea da erronka eta guztion kontzientziazioa eskatzen du».

Hildo honetatik dator arkitekto eta paisajisten arteko tirabira. Arkitektoek eraikin bat amaitzean, gain-behera dator. Paisajistaren kasuan oster, alderantziz, «landatutako makil txikia, gero zuhaitz bihurtzea da». Horregatik arkitekto batek parkeak diseinatzean «altzariek, bideek eta argiztapenak izango dute aurrekontuaren % 80, eta landareek % 10a». Arkitektoek aurrekontuko portzentaiaren arabera irabazten dute dirua. Material gogorra biguna baino garestiagoa bada ere. Bigunaren mantenua, ordea, garestiagoa. Bi muturren arteko oreka bilatzea nahitanahiezkota da, «parkeak landareentzat baitira, eta sarri errentzat ez da dirurik iristen» ●

■ Seguiolaren enpresak Gipuzkoako Plaza birmoldatu zuen. Eta Astigarragako parkean, ezkonberrien argazkientzako lorategia sortu.

Parke historiko ugari dago gure hirietan. Denborak utzitako arrastoa lorategien osagarria da nahitanahiez. Gasteizek esaterako, 4 parke historiko ditu. Nondik datozen kontuan hartzea interesgarria da, egun zer diren jakiteko.

HISTORIAK LANDATUTAKOAK

Loreak, zuhaitzak eta zuhaixkak izateaz gain, Gasteizko lau parkek mendeetan jasotako oroitzapenak dituzte bazterretan gordeta. La Florida parkea da guztietan bereziena. 1820an hasi zen parke honen historia. Lehenengo, orain kioskoa dagoen lekua egokitu zuten Angel Chávarri udal in-
geniariaren agindupean. Urtebete beranduago iritsi ziren bertara Theudio, Liuva, Ataulfo eta Sigerico, errege godoen estatua. Guztien artean 12.880 kiloko pisua zuten. Eta Madrilgo Errege Jauregiko sototik ekarri zituzten, Carlos IIIak ez zituelako gustuko. 1855ean egin zen parkearen zabalkuntza, udalak Santa Klarako komentua bereganatu ondoren. Komentua bota eta Ramiro de Maeztu Institutua eraiki zen bertan beranduago, egun Euskal Parlamentua dena. La Florida frantziar lorategien ezaugarri erromantiko eta errefinatuen era-

ra dago diseinatua. Horixe zegoen modan XIX.mende erdialdean. 32.354 metro karraituetan 95 zuhaitz eta 79 zuhaixka ezberdin dago bertan.

El Pradoko berdegunea gutxienez XII.mendetik dago Gasteizen. Hasieran, etxeko abereak bazkatzeko landatu gabeko eremua zen. 1820an hasi ziren bertan zuhaitzak landatzen eta hamaika urte beranduago eremu guztia itxi zuten, abereak sar ez zitezen. Urte askotan zehar El Prado utzita egon da. 1957an patinaje pista

bertan kokatutako iturri mineral batek ur hidrogeno-sulfurosoa zuelako. 1819an udalak ur-zulo bat eta harrizko eserlekuez inguratutako plaza txikia eraiki zuen. XIX. mendeko lehen laurdenean gaixo ugari joaten zen bertara ura edatera edo bainuak hartzera.

Judimendi parkea Gasteizko juduen elkartaren kanposantua zen. Juduen Elkar-teak Gasteizi eman zion XV. mendean, Errege Katolikoek 1492ean ezarritako juduen kanporaketa garaian. Baldintza bakarra jarri zioten Gasteizi: betirako abereen larrerako erabiltzea. Mendeetan zehar utzita egon zen eta area ateratzeko indusketak jasan behar izan zituen. Horregatik hildakoen arrasto ugari agertu zen. Baionan zegoen kontsistorio israeldarrak gutun bat bidali zuen Gasteiza, konpromisoa gogoraziz. 1952an udaletxeak Baionako kontsistorio juduarekin sinatutako akordio baten bidez, Gasteiz konpromisotik libre gelditu zen. Orduetik parkearen estetika aldatu da: eserlekuak, kirol eremuak eta haurren jolaslekuak sortuz ●

♦ IZASKUN JAUREGI

bat egin zen bertan. Baina 1975arte ez ziren bideak, argiztapena eta taberna egin bertan. Garai horretan eraiki zen baita ere «Adarraren» iturria.

Cervantes pasealekuaren amaieran kokatua dagoen El Mineral parkean ia ez da inor ibiltzen egun. Baina garai hobeak bizi izan ditu. XVIII. menderako ospetsua zen,

Ikasle nerabeen artean euskararen erabilera sustatzeko ideia eta egitasmo berriak sortzen hasi dira zenbait ikastetxetan. Orain arte egindako lanari jarraipena emanez, nerabeek euskararen aldeko hautua egin dezaten lortu nahi da egitasmo hauekin.

NERABEEK GAZTELERAREN MAKULUA ERABIL EZ DEZATEN

Zer egin nerabeek euskaraz hitz egiteko? Galdera hau bati baino gehiagori etorriko zitzaion burura, eta behin baino gehiagotan, gainera. Izan ere, eskolan, aisialdiko taldeetan, herriko euskara elkartetan eta beste hainbat esparrutan euskararen erabilera sustatzeko egitasmoak eta ekimenak burutu ohi dira, baina batez ere haur eta gaztetxoek begira. Orain arte nerabezaroko gazteekin ez da gauza handirik egin, baina hemendik aurrera gauzak aldatu egingo dira. Hainbat lekutan nerabeen artean euskararen erabilpena sustatzeko egitasmoak martxan jartzen hasi dira.

Proiektu hauek eskolatik, aisialdiko taldeetatik, euskara elkarteetatik, kirol elkarteetatik eta beste hainbat gunetatik bultzatzeari ekin diote. Ordizia eta Tolosan, esaterako, ikastolatik hasi dira.

Bi ikastola hauetan «Euskaraz Bizi» proiektua erroturik dago. Haur eta Lehen Hezkuntzan euskararen erabilera sustatzeko estrategiak era sistematikoan aplikatzen dira eta emaitzak ere ikusten dira. Baina arduradunek garbi ikusten dute lan horrek jarraipena behar duela DBHn eta DBHOn. Horregatik ekin diote lanari eta Ikasleen Euskara Elkartea sortu dute eskolan bertan. Elkartearen helburuak bi dira, nagusiki. Lehenengoa euskararen erabilpena sustatzea eta indartzea bere normaltasuna bermatzeko bai eskola barruan eta bai herrian. Eta bigarrena bai ikasle arteko, bai irakasle-ikasle arteko harremanak hobetzea giro baikor bat sortuz eta ikastolaren eraikuntzan eta hobekuntzan protagonismoa hartuz.

Elkarte honetako protagonistak ikasleak dira, eta hori behin baino gehiagotan azpimarratu digute arduradunek. «Elkar-teak beste edozein elkarte bezala funtzio-

natzen du, hau da, bazkideak, batzar orokorra, talde eragilea, partaideak eta abar daude. Baina protagonistak ikasleak dira», dio Jone Urteaga Tolosako Laskorain ikastolako Bigarren Hezkuntzako zuzendariordeak. Elkartearen barruan bederatzi sail daude: euskararen erabilera eta hobekuntza, irratia, literatura, euskararen inguruko eztabaidak eta hitzaldiak, artea, kirola, aisialdiko taldea, festa batzordea eta kanpo harremanak. Ikasle bakoitzak nahi duen sailean parte hartzen du, eta euren iniziatibaz eta irakasleen laguntzaz hainbat ekintza burutzen dituzte: kirol txapelketak, eskolako aldizkaria, antzerki emanaldiak, bertso saioak... «Gustuko dituzten ekintzak euskararen inguruan egin ditzaten lortu nahi dugu», dio Joxe Martin Aizpuru Laskorain ikastolako zuzendariak.

Ekintzak arlo akademikoan edo ez akademikoan oinarritutakoak izan daitezke. Nahi duen orok parte har dezake ekintza hauetan, eta horrez gain, Elkarteko bazkide izateko aukera dute. Bazkideztza honek protagonismoa ematen die eta konpromiso batera lotzen ditu. Izan ere, bazkide izateak euskararen dekalogoia onartzea dakar, euskararen eta norberaren arteko akordioa si-

Nerabezaroon hizkuntzaren hautaketarekin zerikusia duten ezaugarri berriak agertu ohi dira

natzea, alegia (hurrengo orrialdean dagoen akordioa, hain zuzen ere).

Elkartearen funtzionamendua ahalbidetzeko beharrezkoa da ongi antolatzea eta hori posible izateko ikastetxeak biltzeko lekua eta denbora eman behar die ikasleei.

Era berean, maila eta adin hauetan hausnarketak orain arte izan ez duen lekua

■ Elkartearen barruan bederatzi sail daude euskararen erabilpena sustatzeko.

hartu behar du eskolan. Hausnarketa hau eskola-orduen barnean ahalbidetu behar da eta informazioan oinarritu behar du.

Beraz, ikastetxeak gazteen interes eta beharrei erantzun behar die. Horretarako, eskolak aldatu egin behar du. Orain arte akademizismo hutsa soilik landu izan da, baina eskola euskararen erreferentzia izan dadin, euskara bultzatzeko eragile indartsu bihurtu dadin eta euskaraz hitz egiteko topagunea izan dadin, arlo akademikoetaz gain zerbait eskaini behar du. Nerabeei interesatzen zaizkien ekintzak eskaini behar ditu nerabeen protagonismoa

eta parte hartze zuzenaren beharra ahaztu gabe. Finean, eskolak nerabea erakarri behar du.

EUSKARA ELKARTEA: EUSKARAZ BIZIREN JARRAIPENA. 12 urtera arteko ikasleekin «Euskaraz Bizi» proiektuak funtzionatzen duela ikusirik, zergatik

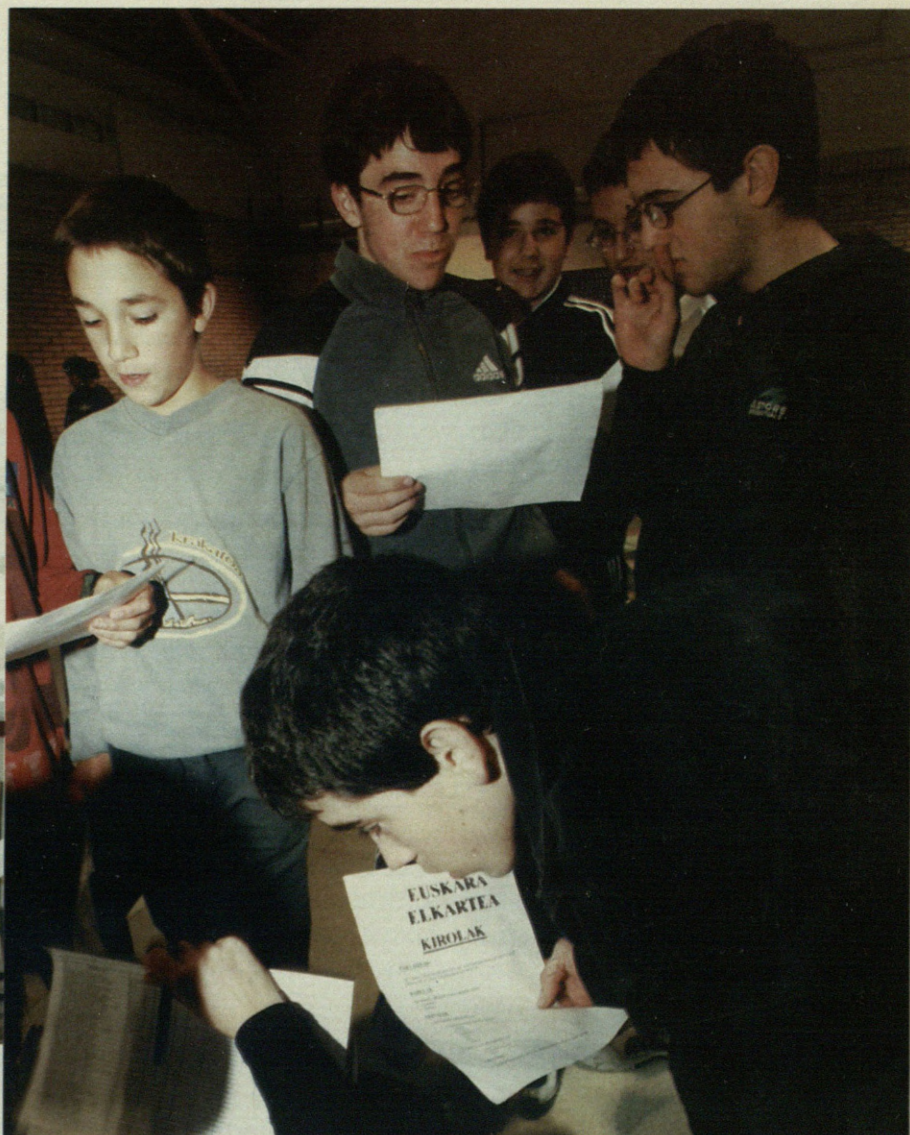
ez da plangintza berarekin jarraitzen? Zer-
gati sortu dute Euskara Elkartea 12-18
urteko ikasleentzat? Bada, nerabezaroan
ikasleak aldatu egiten direlako. Aizpuruk
dioenez, adin horretan ez dute haurren
kontuez ezer jakin nahi izaten. «Hau egin
behar dutela esaten baldin badiegu, ez du-
tela egin nahi erantzuten dute. Protago-
nismoa eta erabakitzeak ahalmena nahi
dituzte. Hori da momentu edo adin honetan
nagusitzen den joera». Horregatik, «Eus-
karaz Bizi»ren dinamikarekin zerikusia
duten ekintzarik ez dute nahi izaten. Gauza
horiek txikiak zirenean egiten zituzten, eta

le bakoitzak nahi duenean parte hartzen du.

orain handiak direnez beste gauza batzuk
nahi dituzte.

Haurtzarotik nerabezarorako salto ho-
rretan hainbat gauza aldatzen dira, beraz,
eta hizkuntzaren alorrean ere bai. Hizkun-
tzaren hautaketarekin zerikusia duten ne-
rabeen ezaugarri berriak agertu ohi dira.
Alde batetik, helduen protagonismoa eta
eragina ahultzen hasten da, nola etxekoena
hala eskolakoena. Bestetik, gazte nagusia-
goengana eta komunikabideek eredutzat
hedatzen dituzten modetara (hizkuntzan,
musikan...) zuzenduko da nerabeen begi-
rada, eta hauenganako imitazio indarra
areagotu egingo da. Halaber, bere garapen
pertsonalaren eskariz eta bultzadaz, lehen
ardatz gisa zuen inguruaren mugak hautsiz,
gizartera joko du. Eskolaren kasuan, gure
euskal eskola gehienak hizkuntz gatazka
gordineko guneetan daudenez, gizartera-
tzeak erdalduntzeari ateak irekiko dizkio.
Azkenik, DBHko lehen zikloko ikasleak,
jadanik aldaketaren hastapenetan, DBHko

■ Gustuko dituzten ekintzak euskararen inguruan egin ditzaten lortu nahi da.

eta DBHko helduei begira jarriko dira.
Hortaz, ikasle helduak besteen eredu bi-
lakatuko dira.

Egoera honetan, nerabe bakoitzak bere
hizkuntz erabileraren hautaketa egiten du:
batzuk erdararen aldekoa, beste batzuk,
berriz, euskararen aldekoa. Antton Amon-
darain Ordiziako Jakintza ikastolako ardu-
radunak dio X. Erizek esaten duela hauta-
keta eta erabilera, besteak beste, hiru iriz-
pideren arabera egiten dela: irizpide sozio-
logikoa, irizpide psikosoziala eta irizpide
antropologikoa. «Hauetz gain, DBHn eta
DBHOn automatismoa edo ohitura ere
kontuan hartzen ditugu guk», gehitzen du
Amondarainek.

Irizpide soziologikoan barruti fisikoak,
geografikoak, gizarte taldeak... hartzen di-
ra kontuan. Hau da, eremu edo gizatalde
batzuk hizkuntza jakin bati eta beste batzuk

beste bati lotuak egoten dira. Eskolan ere
gelako esparrua, pasiluak, jolastokiak, fut-
bola, pilota, ikasturte bereko taldeak, nes-
kak eta mutilak... daude eta esparru horiek
euskararen aldeko mikroespazio bilaka-
tzea da helburua.

Irizpide psikosozialean norbanakoaren
motibazioak eta gizartearekiko duen elka-
rrekintzak egiten dute topo. Kasu honetan
hiru faktore aztertzen dira: hiztunaren gai-
tasuna hizkuntza batean nahiz bestean egi-
teko, talde sozialak berarengandik espero
duen hizkuntza eta solaskidearen hizkun-
tza.

Irizpide antropologikoari dagokionez,
hizkuntz baloreak eta komunitate-partaide
sentimenduak daude. Gizarte batean hiz-
kuntz baloreek duten garrantzia handia da.
Horregatik, euskal komunitate baten ba-
loreen erdigunean euskalduntasuna jarri

behar da.

Azkenik, hiztunaren automatismoak eta ohitura daude. Gaztarora heltzerako, gazteak euskara erabiltzeko ohitura inkontzientea lortua behar du, eta gaztaroko erronka inkontziente den hori kontziente bihurtzea da. «Gaztelaniaz funtzionatzen duten esparruetan euskaraz bizi nahi badu nerabeak, bere aukerak kontzientea izan behar du. Beraz, geldiuene bat egin eta euskararen aldeko apustua egin behar du», dio Amondarainek, «eta horretarako motibazioa bultzatu behar da».

BAKOITZAREN JOKAERA HELBURUA LORTZEKO.

Orain arte aipatutako guztia kontuan hartuz, DBHn eta DBHOn euskararen erabilera bultzatzeko zenbait ideia zehaztu dituzte gure solaskideek. Prozesu horretan parte hartu behar dutenak zein izan behar duten eta nola jokatu behar duten, besteak beste.

Hasteko, zuzendaritzaren gidaritza behar dela diote. «Zuzendaritza da eskolako dinamikaren ardatza. Berari dagokio nola Hezkuntza Plangintza hala Hizkuntz Plangintzaren garapena ziurtatzea, irakasleak kohesionatzea eta bultzatzea».

Goi mailetan, Haur eta Lehen Hezkuntzan egindako lana gainbehera doa, ahoz-

kotasunak lehentasuna galdu egiten baitu euskararen lanketan. Honek Hizkuntz Plangintza berraztertzea eskatuko du, eta Euskararen Normalkuntzan eraginkorrako izateko estrategia berriak adostea eta behar diren baliabideak eskaintzea.

Honekin batera, irakasleek euskaldun sutsu izan behar dutela argi dute. «Irakasleriak inoiz ez badu izan behar euskararen alorrean aseptikoa eta hotza, aro honetan are eta gutxiago. Ikasle hauen egoera eta mundua ezagutu behar ditugu eta gure

tzientzia izateaz gain, protagonista sentitu behar dute. «Honen haritik, ideia bat landu behar dugu beraiegana zuzentzen garen pertsona heldu guztiok: haur txikiagoen eredu direla. Beraien ekimenak badu zerikusia haur gazteagoen euskalduntzean, bizi eskolan eta bai herri mailan.»

Ikastetxeak, esparru eta erakunde bezala, gaztearen interes eta beharrei erantzun behar die. Horrela, eta ez bestela, lortuko da gaztea eta eskolarekiko mugak nolabait haustea eta gaztearentzat eskola «bizitzako esparrua» izatea.

Eskolaz kanpoko euskararen aldeko taldeekin elkarlana bultzatzea ere garrantzitsua da. Nerabea gizarteratu den unean, bizitzeko eta eraginkorra da ildo be-

retik doazen indar guztiez baliatzea. Ahalgin honetan udal euskara teknikariekin eta euskararen aldeko taldeekin lan egin behar du eskolak.

Bitartekari hauek guztiek (zuzendaritzak, irakasleek eta herriko taldeek) bide eginkizun nagusi dituzte. Alde batetik, hizkuntz egoeraren diagnosia egitea, baina denen artean, ikasle helduak ere partaidea izanik. Bestetik, hizkuntz egoera normalizatzeko plangintza egin behar da. Hau ere denen artean jarriko da martxan.

◆ AINHUA AZPIROZ

Nerabeei eskaintzen zaizkien ekintzetan euren protagonismoa eta parte hartze zuzena ez dira ahaztu behar

jarduerak berauetara egokitu. Edozein inposaketa mota alde batera utziz gure proposamenak euren barne interesa ukitzea lortu behar dugu, hitz batean esanda, interesatzea. Erabileraren eta kalitatearen erronka barnean eraman behar ditugu. Ikasleentzat eredu garri eta imitagarri gaita neurri batean, eta uneoro eta intentsiboki euskararen aldeko erreferente izan behar dugu».

Ikasle helduak protagonista sentitzea ere beharrezkoa da. Beraien interesa sortzeko, proposaturiko ekimenaren kon-

Euskara eta nire arteko akordioa

Nire inguruko kultura eta hizkuntza guztietara zabalik banago ere, Euskal Herriko kultura eta Hizkuntza maiteko ditut.

✓ Euskaraz gain, gaztelania, ingelesa eta frantsesa ikasten ari naiz, eleantza izatea aberasgarri delako gaur egungo gizartean txertatzeko, baina inoiz ez dut ahaztuko euskalduna naizela hitzez eta eguneroko praktikan.

✓ Lehen hitza beti euskaraz egingo dut ikastolan zein kalean, eta elkarrizketakideak euskaraz baldin badaki, pozez jarraituko dut euskaraz; aldi, euskaraz ez badaki, gaztelaniaz, ingelesez edo frantsesez zuzenduko natzaio.

✓ Mendetan bizirik justu-justu iraun duen hizkuntza ezagutzeko aukera izan dudanez, euskara ongi ikasteaz gain harrotasunez erabiliko dut, ni euskaldunago eta zoriontsuago izanik eta bidenabar gizartea euskaldunduz.

✓ Euskaraz jakin arren gaztelaniaz hitz egiteko ohitura duenarekin, bere eta denon onerako, euskaraz jarraituko dut, Arzte poetak esana gogoratuz:

«Hizkuntza bat ez da galtzen ez dakitenek ikasten ez dutelako, dakitenek

ALBERTO ELOSEGI

erabiltzen ez dutelako baizik».

✓ Nire herrian euskaraz funtzionatzen duten zerbitzuak ezagutuko ditut: kultur alorrekoak, kirol esparrukoak, aisialdia,

tabernak... eta behar ditudanean horiek erabiliko ditut.

✓ Ikasle heldua izaki eta gazteagoen eredu imitagarri naizenez, ni baino gazteagoekin, ikastolan, nola kalean, euskaraz egingo dut, helduentzako ere euskara garrantzizkoa dela ohar daitezen.

✓ Ikastolan euskarari buruzko hausnarketa eta bileretan gogoz arituko naiz. Horrela, euskara ongi ezagutuz eta euskaraz biziz, neure arrakasta eta euskararena bat etorriko dira.

✓ Euskal Herrian oraindik egiteko dagoen iraultzarik handiena euskararen normalizazioa da eta ekimen honetan denok gara arduradun eta protagonista.

✓ Euskararen erabileraren aldeko ekimenetan partaidea izango naiz eta ikastola barruan, ikasle eta irakasleekin batera eginkizunetan protagonismoa hartuko dut, ikastola eta herria euskaldunduz.

M I C H E L G A Z T A N B I D E

“GERO ETA GIDOI GEHIAGO IDATZIKO DIRA EUSKARAZ”

ALBERTO ELOSEGI

■ «Txiripaz sartu nintzen gidoigintzan, nahiz eta aisialdian olerki eta ipuintxoak idatzi».

Michel Gaztanbide (Vaucluse, Frantzia, 1959), zinema gidoilaria izan arren, hilean behin baino ez da zinemara joaten, Alberto eta Jon semeen ardura hartu behar du-eta. Frantziako Probentzan iragan haurtzaroak pentsamolde irekia eman zion, bere nerabezaroak Iruñean, nafar sena eta Osasunarekiko zaletasuna. Eta azken 16 urteotan Donostian bizi izanak, sofistikazio xume bat. Hain justu behar zuena Julio Medemekin batera «Behiak» film bikaina sortzeko. Felix Rotaetaren «Chatarra» eta Jose Maria Tuduriren «Santa Kruz apaiza» filmen gidoiak ere berari zor dizkiogu. Telebistan halaber, hamaika saio egindakoa da, ETB nahiz TVEn. Urnietako Saroben eta Bilboko Antxietan gidoi ikastaroak emateaz batera, uneotan bi egitasmotan dihardu Enrike Urbizu eta Iñaki Elizalde zuzendariekin. Laster estreinatuko den «Yoyes» filmaren gidoian ere lagundu du. Baina inor ez da perfektoa, zaletasun arraroa baitu: olerkiak idaztea; berriki, «Ternura blindada» bere olerki liburuak argia ikusi du Asturiasen.

Ze atetatik sartu zinen gidioen mundu berezi horretan, atari nagusitik ala zerbitzuko atetik? Edota betidanik egon zara barruan?

Ez horixe, txiripaz sartu nintzen gidoigintzan, nahiz eta nire aisialdian olerki eta ipuintxoak idazten nituen. Kazetari-tzako bi urte egin ondoren, ikasketak bertan behera utzi eta ogibidea frantses klaseak emanez ateratzen nuen. Ekoizleen deialdi bat egon zen gidoi bat saritzeko. Nire burua probatzearren, Felliniren liburu bat erosi, gidoi bat idatzi, igorri eta, ezustean, irabazi egin nuen, garai hartako

Behar beharrekoa deritzot jende arruntaren bizitza zineman islatzeari. Eric Zoncaren «La vida soñada de los Angeles» esaterako, asko gustatu zitzaidan. Orain Frantziako zinematik garai oparoak bizi dituela diote, bolada ona duela, baina nire ustez, betidanik izan da zinema onaren adierazle. Ni frantses zinema beltzaren mireslea naiz, Jean Gabinen filmak adibidez, baita Nouvelle Vaguekoak ere, Godardena bereziki.

■ **Zein izan da frantses kulturatik jaso duzun eragina?**

Ba, eragin handi samarra. Haurtzaroa Frantzian eman nuen eta elebiduna naiz, nire lehenengo idatziak ere frantsesez zi-

ikusi eta mito bihurtu zuten. Birziklatzeko duten ahalmen hori pentsaezina da Espainia edo Euskal Herrian. Arazoak arazo, herrialde abegikorra baita. Nire eskola garaiko gelak adibidez, Munduko Futbol Txapelketa irabazi zuen frantses selekzioaren tankera zuen, beltzak, magrebierak, judutarrak eta ni. Gure artean kalapita franko izaten genituen, baina gero, berriro adiskidetzen ginen. Nahasketa hori guztiz aberasgarria da, egun batean zure amonaren etxean cus-cus jatea eta hurrengoan, beste amonarenean, goulash. Hazkunde ekonomikoaren garaian Euskal Herria atzerriko etorkinez bete izan balitz, nire ustez, askoz pentsamolde irekiagoa

■ «Frantziako kulturak printzipioz baztergarria dirudiena xurgatu eta liseritzen du».

milioi pezetako saria, gainera. Orduan, Felix Rotaeta zuzendariak gidoiarekin interesatu eta, elkarrekin moldatu eta gero, «Chatarra» filma egin zuen. Orduz geroz, hala nabil, gehienbat zuzendariarekin batera proiektuak taxutzen eta telebistan saioak bideratzen.

■ **Frantses kultura ongi ezagutzen duzunez, zer iruditzen zaizu azkenaldian zinema errealistak hartu duen indarra, Bertrand Tavernier, Robert Guedigian edo Eric Zonca-ren eskutik?**

ren. Dena den, ez nintzateke han biziko, besteak beste, arratsaldeko seietan kalean inor ez dabilelako, baina frantses kultura biziki miresten dut.

Estatu Batuetako kulturak bezala, Frantziakoak printzipioz baztergarria dirudiena xurgatu eta liseritu egiten du, bere eginez. Milaka kasu dira, Edith Piaf edo Serge Gainsbourg. Azken honek, telebistako elkarrizketa batean mozkor-mozkor eginda zegoela, «marsellesa»ren bertsioa egin zuen. Deitoratu beharrean, alde ona

izango genuke, eta Espainian, beste hainbeste. Europarrok arraza zaharra gara eta munduko jaiotza tasa baxuena dugu, gainera. Hartara, zenbait belaunaldiren buruan Europa etorkinez beteko da, lan premiak bultzatuta.

■ **Gidoiak ez dira irakurriak izateko idazten, profesionalek irakur ditzaten baizik. Esaldi horri atxikiz, gidoilaria zer da gehiago, idazlea ala zinegilea?**

Bietatik berdin edan behar dugu gidoilariok, finean, irudietan pentsatzen du-

Hamarrekoa

ENRIKE URBIZU

«Zinegile puska, zenbaitek enkarguak onartzea leporatu arren, goraino iritsiko dena»

KARMELO C. IRIBARREN

«Kaleko poeta eta poeta kalean. Bere lana irakurri eta zuen buruaz ikasiko duzue»

RAMON BAREA

«Oso komiko serioa. Indartsu datorren zinegile berria»

FELIX ROTAETA

«Hasteko norbaitek zugan sinestu behar du. Nire aita izpirituala»

JULIO MEDEM

«Bi gizaseme hirian barrena eta zirriborro bat patrikan. Gero 'Behiak' bihurtu zen. Zinegile nagusienetako bat»

IÑAKI ELIZALDE

«Beti esaten diot: 'geroa Nafarroan dago'. Talentua eta ozpin txarra (zentzurik onenean). Anaia bat»

SANTI UGALDE

«Aktoreak miresten ditut eta, aktore guztien artean, hau da nire kuttuna»

ANTXON URROSOLO

«Berarekin nire bizia aldatu egin zen (ez bere erruz, ezta berari esker ere). Plato batean gehien irakatsi didana»

JOSE M^aARIATUDURI

«Entziklopedia bat eta goraipatzeko pertsona eta zinegilea»

JUANMA BAJO ULLOA

«Talentu bisuala borborka duen tipo jatorra. Zergatik ez du film gehiago egiten?»

gun idazleak baikara. Egia da, gidoiak profesionalek irakur ditzaten egin behar direla, itxuraz soberan dauden elementuak deskribatuz, lantaldekoei lagungarri gertatuko zaizkienak. Protagonistak gona gorri bat duela zehaztu behar da, gisa horretan jantzien arduradunak bere lanari errazago hel diezaion, aldiro zuzendariari galdetzen ibili beharrean. Beraz, alderdi teknikoak idatzi behar dituztela esaten diet ikasleei. Baina ez dut uste gidoi onak irakurterazak ez direnik. John Forden «The quiet man» («El hombre tranquilo») alegia, oso aise irakurtzen zen.

■ Zein joera somatzen dituzu ikasleen artean? Tarantinitis hori pasa al zaie?

Nahiz eta ikastaroetan bakoitzaren gidoiak denon artean aztertzen ditugun, ez dut ikasle guztien jarraipen zehatza egiten. Hala ere, gaien aniztasuna baina, bada zerbait deigarria egiten zaidana: urte batzuk daramatzat klaseak ematen eta, tamalez euskaraz ez dakidan arren, azken aldian somatu dut ikasleek gero eta gidoi gehiago euskaraz idazten dituztela. Euskaraz mintzatu eta bizi ez ezik, istorioak ere euskaraz kontatu nahi dituzten gazteak indartsu datoz. Lehen ez zen halakorik gertatzen, eta garbi daukat kalitatea kan-

titatetik sortuko dela. Jakina, goiz da esateko mutil edo neska honek bere bidea egingo duela zineman, laburra eta lehen filmaren artean denbora bat pasatzen delako, baina ziur nago harrobi honetatik zer kontatua duen jendea aterako dela, zenbait generotan lan egiteko gainera, komedia dela edo gore-a dela. Horri lotua gainera, argi dago gidoilarien eskaria nabarmen handituz joango dela, zinemaz at, telebista digitala, kablea eta gaikako kateetan ere. Ez dut uste saturaziorik gertatuko denik.

Bestalde, zer kontatu behar duten baino, nola kontatu behar duten irakasten saiatzen naiz. Lasterbide bat dira gidoi mintegiak, nire uste apalean, ez dira ezeren berma baina ikasbide horretan denbora aurrezten dute.

■ Azken boladan badirudi film laburren loraldia ikusten ari garela.

Bai horixe. Aretuetan oraindik banaketa eskasa badute ere, telebista mailan gero eta oihartzun handiagoa ematen ari zaie, saio berezien bidez. Itxura batean, jendea konturatzen hasia da laburrak bere horretan artelanak izan daitezkeela, eta ez nahitaez zubilanak filmak egiteko bidean. Ariketa modura hartu arren, Sarobeko batzuek sariak lortu dituzte aurkeztu diren jaialdietan. Aurten

■ **“Lehen ez bezala, euskaraz mintzatu eta bizi ez ezik, istorioak ere euskaraz kontatu nahi dituzten gazteak indartsu datoz”**

ALBERTO ELOSEGI

■ «Jendea konturatzen hasia da film laburrak bere horretan artelanak izan daitezkeela, eta ez nahitaez zubilanak filmak egiteko bidean».

ALBERTO ELZESTEGI

■ «Artxibategi moduko bat osatu dut, bertatik nahi ditudan ideiak ateratzen joateko».

hiru egingo ditugu 16mm-etan.
■ Orri zuria aurrean duzula, zerk inspiratzen zaitu istorio bati lotzeko? Edota zer istorio baino, nola kontatzen duzun horretan dago gakoa?

Eguneroko bizitzan gertatzen diren gauzek inspiratzen naute, baita barne gogoetek ere; baina ez bat-batean kalean beheara noala. 40 urte dauzkat eta urteen poderioz, artxibategi moduko bat osatu dut, bertatik nahi ditudan

ideiak ateratzen joateko. Eta egia esanda, ez naiz zinema genero bakar batean lerratzen. Ikusle gisa berdin gustatzen zaizkit

■ «Beste norbaitekin sormen lanean ari bazara, izaera malgua ukan behar duzu, bestela zureak egin du»

thrillerrak, komediak edo film intimistak. Gidoilari gisa aldiz, agian thrillerrak idazteko joera dut. Nire aburuz behintzat, ez

dago artistaren inspiraziorik; gidoilari izateko disziplina handia behar da. Ezerk ez nau inspiratzen lan dinamika bat eramateak baino.

■ «Behiak» filma Julio Medemekin batera idazterakoan zein izan zen zure ekarpena? Medemen irudimen oparoa bideratzen edota hegaldatzen laguntzen?

Beste norbaitekin batera sormen lanean ari bazara, izaera malgua eta molderraza ukan behar duzu, bestela, zureak egin du. Beste pertsona batekin bi hilabetez zerbait sortzeko giltzapetzeak norberaren onena eta txarra azaleratzea dakar. Hainbat alderditan biek amore eman behar dute, baina norberaren iritzia inposatu gabe, eta perspektiba atxikiz, noski. Niri dagokidanez bederen, zorte handia eduki dut nire bidai-deekin. Zuzendari batekin lan egiten dudanean, bere ideiatik abiatzen gara. Julio Medemekin «Behiak» idatzi genuenean adibidez, berak egina zuen tratamendua-ekin ekin genion lanari. Bistan zen Julio-ren istorio hark xarma zuela, edozein tokitatik begiratuta sakelean duzun leherkaria

zirudien. Eusko Jaurilaritzak subentzioa ukatu eta zenbait ekoiztetxetan ezezkoa jaso eta gero, azkenean, gutxien espero zuenean, Sogetelek ekoiztu egin zion. Oso mementu erabakiorra zen Julio-arentzat. Hara non dagoen gaur egun.

■ Ikusiko al zaitugu inoiz zuzendari lanetan?

Ez daukat zuzendari izateko asmo berezirik; hasteko, izugarri zaila iruditzen zait aktoreak zuzentzea, ez da behar adina baloratzen baina zuzendariak kristoren lana egin behar du, psikologikoa nahiz artistikoa. Eta orain arte gainera, pozik geratu naiz zuzendariak nire gidoiekin egin dituzten filmekin. Esanak esan, tira, ez dut alboratzen film labur bat zuzentzeko aukera.

■ Epe laburrera zein egitasmo dituzu esku artean?

Bi egitasmo ditut, bata Iñaki Elizalde iruindarrarekin, eta bestea, Enrike Urbizurekin, bere istorio batean oinarritua. Nahiago dut ezer ez aurreratu, zinemaren mundu hau ekoizleen esku egonik, proiektuak, sortzen diren bezain erraz ezerezean geratzen direlako.

■ ETBrako ere zenbait dokumental ari zara prestatzen, ezta?

Bai, Koldo San Sebastianekin batera, «Una aventura muy personal» sei ataleko dokumentala taxutzen ari naiz, arrazoi ez-

ALBERTO ELZESTEGI

■ «Ezerk ez nau inspiratzen lan dinamika bat eramateak baino».

berdinengatik munduan ezagun egin ziren euskaldunen bizipenak azaltzeko. Horien artean, Jean Borotra baionarra, Davis Coppa bost aldiz irabazi zuena Frantziarekin; edota Mauleko Jean Lopezi buruz, bizirik dagoen bakarra, Bigarren Mundu Gerran erresistentzian aritutakoa. Donostiara etorri zen nazi bat bahitzeko asmoz. Ahalginean kale egin eta preso hartu zuten. Agian urte hasieran izango dira ikusgai.

■ **ETBri gagozkiola, zuzendaritza berriak gauzak aldatzeko bidean jarri dituela dirudi. Audientziarekin tematze horrek ez al dio kalte egiten? Zer egin behar luke zurrumbilo horretatik ateratzeko?**

Oraindik goiz da EITBko zuzendaritza berriaren lana epaitzeko. Audientziarekin duten murruntza hori normala da neurri batean; emaitza ekonomikoak kulturalak baino inportanteagoak diren bitartean, kostuak zenbakietan neurtuko dira. Nolanahi ere, ETBk gehiago arriskatu behar lukeela esan baino gehiago, aurretik beste galdera bat plazaratu beharko litzateke, alegia, gu, ordaintzen dugunok, prest al gaude telebista ausartago bat ordaintzeko, zeinean audientziak ez duen garrantzirik izango? Hor dago koska. Baina ukazina da ETBri, telebista publiko gisa,

bide berriak urratzea eskatu behar zaiola, ezin baitu arrain handiekin lehiatu.

■ **«Ternura blindada» zure azken olerki liburua hizpide harturik, xalotasuna eta gogoeta tartekatzen direla iruditu zait. Hala nola, «Amodio hura trenak hartzen ditutenetakoa izan zen. Joan egin direnean entretenigarria da oroitzea». Edota «Oliba beltzak platerean daude hilik, haragia ere usteldu zen, barazkiak, tomate lata baten hondoa... Nora joan ginen?». Zoriontasunaren behin behinekotasuna eta maitasunik gabeko sexua oso present daude. No-**

munak, ileak, horiek ere amodioaren zati dira. Era berean, zoriontasunaren behin behinekotasuna aldarrikatzen dut. Zeinen aspergarria izango litzatekeen bizitza beti zoriontsu izango bagina. Zuria eta beltza hobeak dira, bizitza grisa eramatea baino; bizipoza, kontrasteek ematen baititgute. Liburua irakurtzen duen baten bati olerkiren bat gustatzen bazaio, ni kontent naiz. Lehengo egunean liburudendara joan eta gutxi batzuk saldu zirela esan zidaten. Hala ere, garestia da liburua. Pamielarekin atera nuen aurrekoa berriz, «Las aventuras de Maximo Tiralti», 200 pezetan saltzen zen.

■ **Poesia al da zinematik gertuen dagoen arte literarioa?**

Bai, jakina. Parekotasun handia du poesiak zinemarekin, poetak ere irudiekin jokatzeko duelako, muntaketa egiten du buruarekin, sintetizatzen jakin behar du hitzekin metaforak lortzeko. Poesian askatasun osoa duzun bitartean, zineman mugatuago zaude, bezero batentzat egiten baituzu lan eta aurrekontuari atxikitzea ezinbestekoa da. Horren eraginez, askatasun mugatua duzu gidoia idazterakoan ●

◆ **BEÑAT DOXANDABARATZ**

“Zeinen aspergarria litzatekeen bizitza beti zoriontsu izango bagina; zuria eta beltza hobeak dira”

rentzat idazten duzu poesia?

Ez dakit ongi norentzako idazten duen, kontua da, tupustean burura etortzen zaizkidala. Miraria edo hanka sartzea izan, liburua argitaratu didate. Gure belaunaldian maitasuna edo sexu harremanak beste modu batera bizitzen hasi ginen. Nire olerkietan desamodioa eta maitasunik gabeko sexua ageri dira, baina amodio bera azpimarratzearen. Zuria erakusteko beltza ere azaleratu behar dela, alegia. Ko-

T a n t o a

Michel, bokazioz ipuinlari hitzontzia

■ **Santi Ugalde**

Lorazaina eta Trapu Zaharra antzerki taldeko kidea

Gure lehen topaketan, duela urte batzuk, ni dekoratu bat hustutzen ari nintzen eta bera, itxoiten. Berrehala, ez dakit nola edo zergatik, Michel laguntzen hasi zitzaidan. Bi ordu horietatik, isildu gabe aritu zela baino ez dut oroitzen, eskerrak ez genuen elkar ezagutzen. Lehen bista kolpean praka motzetan aro baten atzetik korrika irudika dezakezu, edota erretzen ikasten besteei gezuraren bat kontatzen dien bitartean, Rolling-ak entzungai direla.

Gaur egun, oraindik lekuz kanpoko argazkia iruditzen zait berea, baina denboraren poderioz konturatu naiz irudi hori gidoilari askorena dela, baita Michelena ere. Atenporalak dira modu batean.

Historioen gainean bidaiatzen du, protagonista hiltzen, amaierak behartzen

eta lehiaketak sortzen. Sugeak bezalakoa da, aldiro azalez aldatzen baitu.

Denboraren buruan, berriro topo egin genuen, laneko arropan baina. Michelekin lan egitea garbigailu handi baten danborrean egon eta zentrifugadoa sakatzeko bezalakoa da. Bigarren bira iritsi orduko egoera, elkarrizketa, informazio burrunba eta kondarrekin blaituko zaitu, beti ere zigarro eta beste suzedaneoen ke artean.

«Martinez» goitizenez ezagutzen dut auzoan, orain auzokideak baikara. Ogia besapean duela ikusten dudanean, beti presa kontrolatua dauka; edota autobusera doala Antxietan edo Saroben klaseak ematera, edota semearen futbol partida ikustera.

Bonbardaketarako izena emango duen gizona duzue Michel ●

E Z P A

PRINTZA

EUSKARA ETA INDEPENDENTZIA

Gotzon Garate horrela mintzo zen «Gara»ren azaroaren 11ko alean, etorkinek euskararengan duten eragin kaskarraren eta independentziaren garrantziaren inguruan:

«(...)Euskal Herrira datozen etorkinek, gaztelaniaz ikasten dute, euskaraz ez. Badira euskaraz ikasten dutenak. Gutxi dira, baina. Zoaz igandetan Bilboko «rastr»ra. Beltzak eta mairu mordoa ikusiko dituzu, beren salgaiak saltzen. Denak lardaskatzen dira gaztelaniaz. Batzuk nahiko ongi. Euskaraz ia inor ez (...). Hau da, Euskal Herrira datozen etorkinak Euskal Herria erdalduntzen ari dira. Ez da beraien errua, inola ere ez. Gaztelaniaz ikasiz gero, guztiekin mintzo daitezke. Euskaraz ikasiz gero, ez.

Jakina, Euskal Herrian erdara nagusi dela ikusten dute, eta beharraren arabera jokatzeko, erdara behar da.

Nola konpondu kontu hau? Nola elkartu mutur biok: etorkinak ondo hartu, geure nortasuna galdu gabe ordea? (...)Independente bagina, neurriak hartuko genituzke: Euskal Herrian euskara izango litzateke lehen-leheneko hizkuntza (...)

Euskara eta independentzia. Biak estu-estu elkarri lotuak daude. Lehenik euskara, independentzia bera ere baino lehenago. Euskararik gabe independentziak ez du askorik balio. (...) Euskarak baina, ez du luzaroan iraungo independentziarik gabe».

«EZPALA»K DESOBEDIENTZIAZ AGUR

DUELA hiru urte sortu zen «Ezpala» aldizkariak bere hamabigarren eta azken alea kaleratu berri du. Fito Rodriguez arduradunetako baten esanetan, konfrontazio zuzenaren garaian sortutako aldizkariak bere bidea egin du eta bide berriak lantzeko garaia da. Agurrerako, desobedientziaren gaia jorratu dute 118 orrialdeko monografiakoan «Ezpala»ko kideek. Gaiaren inguruko Euskal Herriko esperientziek betetzen dute monografiakoaren zatirik handiena, baina atzerriko hainbat adibide ere — Hego Afrikoako eta Timoreko prozesuek, kasu— euren tokia dute.

IDAZLEAK EUREN LANAZ MINTZO

BIGARRENEZ, literaturari buruzko hitzaldi sorta antolatu dute Nafarroako Unibertsitate Publikoak eta Euskal Idazleen elkarteak Iruñean. Iaz burututako estreinako hitzaldien arrakastaren ondoren, aurtengoan mugaz bi aldeetako bina idazle ekarriko dituzte hitzaldiotara: Itxaro Borda, Antton Luku, Patziku Perurena eta Jon Alonso. Lehenak iragan astean eman zion hasiera zikloari eta aste honetan Antton Lukuren txanda da. Perurenak hilaren 24an eskainiko du hitzaldia eta Alonsok abenduaren 15ean. Guztiek euren lana izango dute hizpide, idazle eta irakurlearen arteko harremana estutu xedez.

■ Antton Luku, Patziku Perurena eta Jon Alonso.

ARABAKO ARTE ITURRIA

ITUR Artea Arabako Arte Sustapenerako Elkar-teak bere aurkezpen ofiziala egin berri du erakusketa baten bitartez. Duela ia urte bete sortu eta orain ezagutzera eman den taldeak hogeitaz artistak biltzen ditu, euskarri eta estilo anitzetan aritzen direnak. Helburua bat bera dute guztiek, ordea: euren lana zabaltzea.

2000KO GALEUSCA PRESTATZEN

GALIZIAR, euskaldun eta kataluniar idazleak biltzen dituen azken Galeusca Valentzian burutu berri denean, datorren urtekoan pentsatzen hasi dira Euskal Idazleen Elkarteko kideak. Izan ere, Euskal Herrian burutuko da 2000. urteko Galeusca, oraindik kokagunea finkatzeko badago ere. Asmoen artean interneteko gune bat sortzea pentsatu dute eta, oro har, ekintza praktikoagoak burutzeko beharra ikusten dute. Galeusca beste

HITZ BITAN

- Nestor Basterretxea eskultoreak esanak dira hauek «Euskaldunon Egunkaria»n: «Gure ondare kulturalaren herentzia nagusia euskarak dakarkigula konturatu nintzen aspaldi. Herri honen pentsamendua eta egunerokotasuna ezagutzeko, euskara da elementu oinarritzkoena».
- Egunkari bereko beste ale batean horrela mintzo zen Basterretxea bera: «Nik neuk ezagutzen ditudan artista onenak ez dira Arte Ederretako Eskolara joan».
- Salome Gabunia hizkuntzalariak «Gara» egunkariari esan zionez: «Euskararen eta

L A K

herri batzuetara zabaltzea, hots, beste herri txikiak idazleak ere hurbiltzea, aipatu dute datozen berrikuntza posibleen artean.

«EZ—DAKIT» CD-ROMAREN SARIAK

MÖBIUS Barcelona Multimedia saria jaso berri du «ez—dakít» euskarazko CD-ROMak, autoreei dagokien sailean. Espainiako eta Portugalgo produktuen artean gailendu ostean, Parisen ospatuko den Prix Möbius Internazionalen lehia-tuko da multimedia ekoizpen hau datorren urtean. Ez da hau lortzen duen lehen saria, SGAEk ematen dituen Multimedia sarietan CD-ROM onenarena eta musika onenarena ere eskuratu baititu. Iñigo Aranburu —diseinu grafikoa—, Mikel Azpiroz —audioa— eta Daniel Juliá —programazioa— dira egileak eta Bartzelonako Unibertsitat Pompeu Fabra burutu dute euren lana. Lau Behi musika taldea du ardatz lan honek

DIRU GEHIAGO KULTURAN

Iragan astean, Eusko Jaurlaritzako Kultura sailburu Mari Karmen Garmendiak 2000. urterako Kultura Saileko aurrekontuak aurkeztu zituen Eusko legebiltzarrean. Sail honetako aurrekontuak % 21,8ko igoera izan du aurreko urtekoarekin alderatuta eta orotara 24.806 milioi pezetakoa da —1.000 milioi libera inguru—. Horietatik 11.000 milioi kultur eta hizkuntza azpiegiturretara bideratuak izango dira, baina aurrekontuaren zatirik handiena EITBk eramango du —13.510 milioi—. Azken honek gainera beste 7.100 milioi jasoko ditu berrikuntza teknologikorako. Hizkuntza politikak 4.174 milioi jasoko ditu, orain baino % 25 gehiago. Bestalde eta lehenbiziko aldiz, herri-lanetarako aurrekontuaren % 1 —150 milioi— ondare kulturalean inbertituko da.

eta batetik, musika sormenaren inguruko lau joku eta, bestetik, taldearen diskografia biltzen ditu. 2000ko hasieran taldeak Oihuka etxearekin kaleratuko duen disko berriaren barruan emango da argitara «ez—dakít».

■ «ez—dakít» CD-ROMak hainbat sari jaso du.

■ Xabier Kintana

IZENAK

Xabier Kintanak «Zaldun tigrelarruduna» liburua argitaratu berri du Zubia-Alfaguara argitaletxearen eskutik. Xota Rustavelik idazleak XII. mendean georgieraz idatzitako poesia lana itzuli eta prosara moldatu du lan berrian.

Tapia eta Leturiak eta Xabier Amurizak «Bizkaiko kopla zaharrak» izenburuko CDa osatu dute elkarlanean. Lan berri honetan Amurizak urteetan zehar bildutako kopleetatik 120 biltzen dira.

Nemesio Etxaniz azkoitiarraren jaiotzaren mendeurrena dela eta, Azpeitiko Euskal Antzerki Topaketak omenaldia eskaini zion lehengo astean eta bere inguruko liburua kaleratu eta Eskola Irrati lehia-keta antolatu ditu. Euskal Antzerki Talde Amateurraren Elkarateak ere idazlea omentzeko ekitaldia egingo du aurki Deban.

■ Nemesio Etxaniz

georgieraren arteko loturak bilatzen ibili ondoan, linguista handiek nahiko frogak aurkitu dute hipotesi horretan aurreratzeko».

- Igor Otxoa eta Arkaitz Martinez txalapartarien ustez, «txalaparta aukera anitz dituen musika tresna da, arrunt zabala. Aukera horien guztien ehuneko txiki bat baizik ez da ezagutzen».
- Musikatik antzerkira, Pako Suduperen hitzak dira hauek, «Gara»n agertuak: «Euskaraz teatroa herrikoia izan da, herrikoiegia beharbada, ez baia gurean teatro burges edo gortekorik tamalez egin» ●

EUSKARA, GURE ERRONKA

Milurte berri baten atarian gaudelako edo, mundu mailako hainbat erakunde munduaren etorkizun hurbilaren inguruan aurreikuspenak egiten ari zaizkigu, gainpopulazioa, espezieen murriztea, negutegi efektua, lurraldeen arteko desoreken gehitzea, hizkuntza aniztasuna apaltzea dira, besteak beste, etorkizuneko belaunaldiari iragarri zaien patua.

Alta, etorkizuna begiz jota izanik ere aurreikuspen horiek ez dute zertan halabeharrez gertatu behar. Izan ere, egungo belaunaldien gogo eta jokabideen esku baitago, hein handi batean, aurreikuspenak aurreikuspen gelditzea eta etorkizuna beste era batekoa izan dadin urratsak ematea. Bestela, ezin uler daiteke, aldeko faktore gutxi izan dituen eta Pirinio bi aldeetan hedatuta dagoen herri txiki batek euskara mantentzeko erakutsi izan duen gaitasuna, izan ere, garaian garaiko pentsalari, idazle eta bestelakoen aldetik behin baino gehiagotan hil ez kilak entzutea tokatu baitzaio gure hizkuntzari.

Euskararen batasuna beste hizkuntza batzuek batasunera iristeko behar izan dituzten mendeetako tarreen aldean oso denbora laburrean burutze bidean jartzeko gauza izan gara, eta garai batean ez bezala, bizitzaren maila eta arlo desberdinetan erabiltzeko moduko hizkuntza modernoa dugula baieztatu genezake. Era berean, urteetan hitzunik galtzen ibili ondoren, maila desberdinetan egiten ari garen ahaleginen ondorio euskal hiztun kopurua dezente haztea gertatu da.

Egia da, hala ere, Euskal Herriaren luze zabala kontuan hartzen badugu euskararen bilakaera ez dela berdina izan. Egin-eginean ere, Euskal Autonomia Erkidegoan irabazitako hiztun kopurua galerak dezente gaintzera iritsi badira ere, Nafarroan irabazitako hiztunak galdutakoak, ozta-ozta, orekatzera iritsi dira, Iparraldean, aldiz, galdutako hiztun kopurua irabazitakoak baino dezente handiagoak direnez euskarak maldan behera segitzen du.

Euskarak, bada, emandako aurrerapausoak gorabehera ez dauka bere etorkizuna ziurtaturik, halaber, aurrera egin duen eremuaren euskaldungoaren gorputza ustel dezakeen gaitzaren arrastoak soma daitezke. Izan ere, berreuskalduntze prozesua

gertaera urbanoa da batez ere, eta aldi berean, herri handi zein hirietan dago euskara egoerarik zailenean. Era berean, belaunaldirik gazteenetan eman da euskararen ezagutza aurrerapausorik handiena, alta, gazteria gero eta euskaldunagoa eta «euskaltzalegoa» den arren erabileran eta euskal produktuen kontsumoan ez da aurrerapauso handiegirik ematen ari, honi guztiari, gazte euskaldun gehienak jatorriz erdaldunak izatea eta irakaskuntza esparruan izan ezik euskara ez dutela erabiltzen gaineratu behar zaio, bada, honek guztiak euskararen erabileran eta euskararekiko jarretetan eragiten du. Beraz, orain arte egin dugun ibilbidean zerbaitek huts egiten du.

Erdaren inertzia handia da eta geroz eta globalizatuago den gizarte honetan euskaraz ez beste gainerako hizkuntzetan bizitzeko

aukera erakargarriak egunero sortzen ari zaizkigu, beraz, euskarak irautea, hedatzea, normalizatzea zein gure ikuskeratik munduari ekarpenak egiten segitzea nahi badugu orain arteko ahaleginak indartu, biderkatu eta koordinatzeko moduko mugimendua jarri behar dugu abian.

EUSKALDUNOK sarritan oinarritzko adostasunak bilatzen baino egitasmo bikoitzak abian jartzen eta elkar neutraltzen nahikoa iaioak izan ohi gara, baina, euskararen etorkizuna irabazteko asmorik badugu, bikoiztasun joera oro albo batera utziz, herri ikuskerak gailentzea, bizi dugun une historikoaz jabetzea, sinergiak aprobetxatzea eta egoerak zein esku artean daukagun erronkari erantzuteko moduko heldutasuna erakustea eskatzen du. Euskararen kinka larria gaintzeko instituzio eta gizarte eragileen arteko aliantza estrategikoa gorpuztea garrantzi handiko, hil ala biziko esango nuke nik, kontua da.

Bakoitzak bere izaerari eta izateari uko egin gabe egitasmoak konpartituz, erantzukizunak asumituz eta osagarritasunez jokatzu.

Hil ala biziko erronka honi erantzuteko oinarria Eusko Jaurlaritzaren Euskararen Aholku Batzordeak onetsitako Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia izan daiteke. Plangintza honek eremu desberdinetan euskararen berreskurapen prozesuak aurrera egitea ahalbidetu dezake, gizarte eragile desberdinen arteko elkarlana gorpuzteko gune gotor bilakatzu.

Era berean, epe luze bati begirako plangintza denez etengabe ebaluatua izateko eta moldatua izateko aukerak eskaintzen ditu, bada, instituzioei eta alderdi politikoei dagokie plangintza honen onarpenak sortu dituen espektatibak ez zapuztea eta beronen gauzapenerako giza baliabide eta ekonomia baliabide egokiak ziurtatzea. Halaber, plan honen gauzapenerako zein etengabe elikatu ahal izateko gizarte eragile eta instituzioen arteko komunikazio egokia egotea eta sinergiak aprobetxatzeko borondatea erakustea garrantzi handiko oinarriak dira. Bada, euskara sustatzeko baliabideak ugalduko badira izan dadin lehenagotik datozen bazterkeria zantzuak ekidin eta euskara are erakargarriago zein beste eremu batzuetan egiten ari garen ahalegina

indartzeko asmoz aukera berriak, erabilera gune berriak, zabaltze bidean erronka berriei erantzuten hasteko, eta ez azoka batean baigebiltza lehenagoko gauzetan, irakurle edo euskaldun gehiago atera gabe, erabilera esparru berririk irabazi gabe, diru baliabide gehiago xahutzeko.

Indar batze eta ugaltze horren ingurumarian Iparraldean eta Nafarroan sustatu beharreko jokabidea kokatu beharko genuke, izan ere, euskararen biziraupenak Euskal Herria bere osotasunean bilduko duen instituzioak zein ezagutza are zabalgagoa eta bitarteko are gehiago behar baditu ere, egoera hori gertatu arte ezin egon gaitezke, beraz, Iparraldeko eta Nafarroako erabakiguneak zaindraz, Euskal Herri mailako erakundeek ahaleginak indartu eta uztartu egin beharko genituzke ●

MONIKA DEL VALLE

Erramun Osa
Bizkaiko AEK-ko arduraduna

“Euskararen kinka larria gaintzeko instituzio eta gizarte eragileen arteko aliantza estrategikoa gorpuztea garrantzi handiko, hil ala biziko esango nuke nik, kontua da. Bakoitzak bere izaerari eta izateari uko egin gabe egitasmoak konpartituz eta osagarritasunez jokatzu”

Elbarri gaude oraindik. Euskara zineman sartzeari dagokionez behintzat. Ateak ireki nahian, Tinko elkarteak jo eta su dihardu zenbait film bikoizten. Katalunian berriz, zinema transferentziak dituzte, baita aurki indarrean jarri nahi den hizkuntz kuotaren legea ere.

ZER EGITEN DU ZU BEZALAKO HIZKUNTZA BATEK ZINEMATIK AT?

Lehen, «Tasio» bezalako filmak baino ez ziren bikoizten. Eta, irizpiderik gabe bazen ere, hamarkadaren hasieran Eusko Jaurlaritzak ahalegina egin zuen euskarara bikoiztutako filmak bideoan eskaintzeko. Gaur egun, berriz, bideo horiek gero eta urriagoak dira. Bideo arloan besamotz bagabiltza, zineman, zeharo elbarri, eta gurpil aulkirik gabe, gainera. Sortu zenean, Tinko elkarteak makulua eman zion euskarari. Orain aldiz, sei urteren buruan, gurpil aulki batean eserarazi eta bultza egiten du. Honi

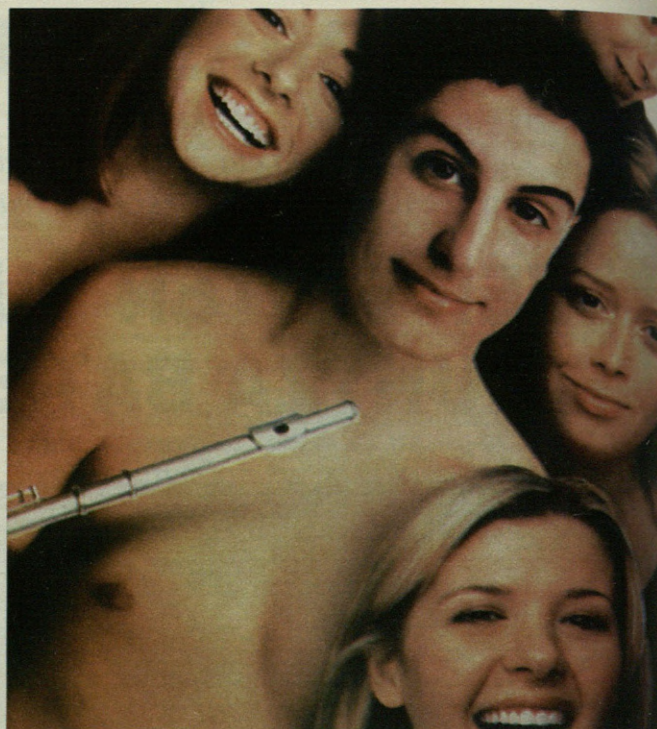
esker, zinema areto batzuetara sartzen ahal da, baina egun berezietan bakarrik eta mesede gisa. Sarbidean dauden koskek gainera, elbarria eta laguntzailea aldi oro indar egitera behartzen dituzte, hortzak estuaraziz eta izerditan blai jarriz.

Ohiturarik sortu ezean, jendeak ez du euskarazko bertsiorik eskatuko eta, ondorioz, banatzaileek ez dute aretoetan emango. Kate itxia da. Gogoeta hori eginda heldu zioten lanari Tinkokoek. Zergatik ez atzerriko filmak hartu eta euskarara bikoiztu, gatzelerara bikoizten diren gisan?

Erronka hagitz zaila zen, baina ez ezinezkoa. Koska baino gehiago, hormatzarra zuten aurrez aurre: banatzaileek ez zuten deus jakin nahi. Hartara, zulotxoak egiteari ekin zioten azpitik pasa ahal izateko, epe luzerako tunel bat sortzeko bidean, alegia. Marian Galarraga «Tinko»ko arduraduna azaltzen digunez «*bost edo hamar urteren buruan filmak euskaraz ikusi nahi baditugu, hauek dira eman beharreko urratsak, filmak euskaratuta eskaini, 4 eta 14 urte bitarteko eskolumeak zinema euskaraz ikusten ohitu daitezen. Horretarako Hiz-*

■ Euskaraz eskainiko diren filmen artean «Angus» dugu.

■ Baita berriki estreinatu den «American pie» ere.

kuntz Sailera jo genuen. Aukeratu genituen filmek balore egokiak azpimarratzen zituzten, irakasleei ere lagungarri gertatuko zitzaizkienak». Halaxe, proiektua abiarazi zenez geroz, bilakaera biziki ona izan dute, urtez urte 10.000 eskolame gehiago joan baitira zinemara, eta iaz, ia 90.000 haur. Guraso erdaldunak ere ahalegin handia ari dira egiten.

Aurten, halaber, munta handiko aurre-pausoa eman da: 14 urtetik gorakoentzako moduko filmak eskaintzea, beraiek kezkatzen dituzten gaiak aztertzeko parada emango diena, hala nola: anorexia, droga menpekotasuna, sexu harremanak, eta abar. «Baina hor ere borrokatu beharra dago. Hain zuzen, herri askotan, Ondarroan adibidez, duela gutxi arte 14 urtetik gorakoek erdaraz ikusten zituzten filmak. Orain euskaraz ikusteko aukera edukita, eta 500 gazte euskaldun egonik ere, 30 erdaldun daudelako gainontzeko guztiek gaztelaraz ikusi behar dute. Eztabaida horretan gaude oraindik».

EHUN KOPIA BAGENITU... Gazteen-tzako emanaldiak batera, bada garaia film horiek areto komertzialetan ikusle guztientzako ematen has ditzaten. Emeki-emeki, uzkur zeuden banatzaileak konturatu dira bikoizketa onak egiteaz landa, euskarazko bikoizketak Azkoitia, Azpeitia edo Beasain bezalako herrietan berdinki

ikusten direla. Ondorioz, prest agertu dira aretoak emanaldi jakin batzuetarako uzteko.

Tamalez, arras korapilatsua da 35mm-etako film bat bikoiztea. Hasteko, zazpi milioi pezeta balio du; berdin dio gaztelera edo euskaraz izan, arazoa kopien kopuruan baitago. Euskaraz gehienara, hiru kopia egiten dira; gaztelaraz berriz, ehunetik gora. Honenbestez, zenbat eta kopia gehiago egin orduan eta merkeago ate-

ratzen da.

Trabak traba, Donostiako zinemaldian banatzaileekin zenbait akordio itxi dute Tinkokoek filmak euskaratzen utz diezaieten. Esaterako, Lauren Films, Wanda Films, Leader eta Sogepaq-ekin. Marian Galarragaren esanetan «Lauren Films, kasu, ez da multinazionala eta umeei begirako film mordoska ditu. Era berean, Warner zinema aretoetako arduradunak prest agertu dira film euskaratu horiek

■ «Errebelde baten egunkaria» da Tinkok bikoiztutako beste filmetako bat.

■ Pujol Hollywoodeko lehoiak arotik pasarazten.

No fotis! filmak katalanez bikoizten hasi behar dugula? Ba, boikota egingo dugu» esan zuten Hollywoodeko majorrek (Warner Bros, Fox, Columbia, Disney, UIP, Paramount, MGM eta Universal); jakin badakite Estatu mailan banaketaren % 90 haien konpainia filialen esku dagoela. Domino efektuaren beldur dira halaber, Euskal Herria edo Galizan gauza bera eskatuko dietelakoan. «Honorable» Jordik hauteskundeak berriro irabazi izanak ordea, iritziz aldarazi ditu. Generalitatean hizkuntz kuotaen legeak dioenez, 2001. erako tiradizo gehien duten filmen erdia (16 kopiatik gora dituztenak) katalanera bikoiztu beharko dute. Pantaila kuotari dagokionez, gaztelera emandako hiru egun bakoitzeko beste bat katalanez izango da, hau da % 25eko kuota. Beste hainbeste gertatuko da jatorrizko bertsioan dauden filmekin. Bikoizteko diru laguntzak dituzte gainera. Hori egin ezean, isun altuak ordaindu beharko dituzte. Kontuak kontu, nahiz eta legea onartua egon, araua zehazteke dago oraindik. Orientatiboa da, hots, dekretuen bidez gauzatu beharko da. Gauzak horrela, «major»ek 18 film katalanera bikoiztuko dituztela iragarri dute, azarotik hasita uztailera arte. Iaz 28 film bikoiztu zituzten; aurtengo aldiz, 60 inguru izatea espero da. Izan ere, Euskal Herrian ez bezala, banatzaileei kuota eskatzera-koan, askoz handiagoa den merkatu baten presioarekin jokatzeko du Generalitateak. Eskari bat dago zinema katalanera bikoiztua ikusteko eta hiru urte inguruko epea jarri dute, jendea ohitzen joan dadin.

Kataluniakoak zeharka eragingo dielakoan dago Tinko-ko Marian Galarra «Los Angelesera film baten bila joan eta zaku berean sartu gintuzten. Orain, badirudi auzia konpontzeko bidean dagoela. Hala ere, gu, Kataluniaren kontrakoa ari gara egiten, apal apal

behetik gora, aurrean erraldoi bat dugu-eta. Ohitura sortu, horrela eskaria igoko delakoan» Zaila iruditzen zaio Mariani Eusko Jaurlaritzak hemen halakorik egitea, «saiaitu saiaitu ziren, baina ez zieten kasu piperrrik egin, multinazionalei bost axola zaie. Dena den, mesedegarria litzateke Euskal gobernuak zinemari dagozkion transferentziak ekarriko balitu, oraindik Madrilen esku baitaude. Horrek izugarri erraztuko luke prozesu osoa. Gaztelera estrenez dagoen Europar film bat euskaratu nahi badugu, makina bat traba jartzen digute Madrilen; lehenik, filma gaztelera beharra dago. Gero euskarazko kopiarekin bertara joan behar duzu azter dezaten; baina han, noski, euskaraz firtsik ere ez dakite. Katalunian oster, transferentzia egin dute eta prozesu osoa bertan egiten da, gaztelera itzulpenik egin behar izan gabe».

Jendea ez da film bat ikustera joango euskaraz dagoelako, filmak berak erakarrira baizik. Horren harira, bistan da euskaldunon hizkuntz eskubideak zapalduak direla; beraz, berauek beste modura bermatzeko, zergatik ez gaztelera dituen eskubide berberei muzin egin eta jatorrizko bertsioaren aldeko apustu sendoa egin? Gure irudiko bederen, bideragarria da, ez baita bikoiztea bezain konplikatu, eta askoz merkeagoa. Herbeheretan edo Eskandinavian kasu, ez dira filmak bikoizten. Nola hasi? Ba, udalen esku dauden zinema aretoetan, astegunetan behin, film bat jatorrizko bertsioan euskaraz azpidatzita emanez. Batzuk, jakina, segituan hasiko lirateke esaten: «jatorrizko bertsioan gaztelera azpidatzita ematen diren film bakanetara inor gutxi joaten bada, euskaraz emanez gero, nor arraio joango da? Aretozaina, krispeta saltzailea eta bi ikusle despistatu». Hain aise mintzo diren horiek ba al dakite Franco izan zela JB-a galerazi zuena? ●

emateko. Halaxe, «American Pie» estreinatu berria, «Angus», «Errebelde baten egunkaria», «Gezi urdina», «Ametsen lapurra» euskaraz eskainiko dira». Eta helduentzako filmak noizko? «Ba, oraingo

gazte hauek zahartzen doazen neurrian gu ere eskaintza hori gehitzen joango gara. Uneotan esaterako, Roberto Benigniren «La vida es bella» euskaratzen ari dira» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

ITZULPEN ZERBITZUA
eskura
SERVICIO DE TRADUCCION

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA

20001 DONOSTIA

TELEFONOA: 943 29 18 30

FAXA: 943 27 58 69

eskura@euskalnet.net

Itzulpenak

Testu zuzenketak

Interpretaritzak

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezereen beharretara egokituz,

Ingelesa

Frantsesa

Alemaniera

Italiera

Katalana

Portugesa

Galegoa...

bizkuntzetarako itzulpenak ere eskaintzen ditugu.

1985EAN SORTUA

DONOSTIA 1967: TXISTUAK TXALO BIHURTZEN DITUEN PERTSULARIA

Buneta beti aldean, begiak erdi itxian eta ahotsari hatsa doi ematen kantatzen du Fernando Aire, Xalbador-ek. Gizon luzezka da Urepeleko artzaina, eta esan liteke malda musker pikoek baldartu diotela ibi-lera taula gainera bidean.

Euskal Herriko Bertsolari Txapelketa irabazle berria ezagutzeko bidean da ekainaren hamaika honetan. Goizeko saioa amaituta, lau bertsolari, erdiak, pasatu dira arratsaldekorra: Xalbador, Lopategi, Gorrotxategi eta Lazkao Txiki. Lauren arteko lehia gozagarri zaio Anoetako frontoira hurbildu denari. Lauren arteko bat, bakarra izanen da aurreko txapeldunarekin, Uztapiderekin azkenean neurtuko dena. Epaimahaiak hondar saiora pasatzen den bertsolariaren izena eman duenean, Fernando Aire, Xalbador, oihuz eta txistu hotsez hartu da mahaiaren erabakia. Bost minutu eta erdi iraun du entzuleen txistualdiak, bertsolari bati inoiz egin zaion luzeena.

Tartean txalo bakan batzuk ere badira, eta iskanbila baretu denean, mikrofonora hurreratu eta honela kantatu du:

Anai-arrebak, ez, otoi, pentsa
neure gustora nagonik,
poz gehiago izango nuen
albotik beha egonik;
zuek ezipazerate kontentu
errua ez daukat, ez, nik...

■ 1967

- ✓ SIADECO (Sozio-ekonomi Ikerketa Elkarte) sortu zen.
- ✓ Ez Dok Amairuk sekulako arrakasta lortu zuen Bartzelonan.
- ✓ Bilboko Aiala antzokian Euskal Antzerki Astea antolatu zuten.
- ✓ Manuel Lekuona Euskaltzaindiko le-

hendakari hautatu zuten.

- ✓ Txistulari Elkartek Euskal Dantza Berrien Txapelketa antolatu zuen.
- ✓ Nafarroako Unibertsitateko 600 ikasle euskararen aldeko eskabidea egin zioten bertako diputazioari.
- ✓ Tolosako Udalak bere gain hartu zuen

euskara hutsezko ikastolaren ardura.

- ✓ Donostiako Udalak kale-izenak euskaraz eta gaztelaniaz paratzea erabaki zuen.
- ✓ Euskaltzaindiak Rikardo Arregiren zuzendaritzapean alfabetatze kanpaina bati ekin zion

■ «Entzulek eskainirik bost minutu xixtu»

Xalbadorri eskainitako txistu eta txaloek oihartzuna izan zuten hurrengo egun eta asteetan. Zeruko ARGIAren 1967ko Ekainaren 11ko alean «Uztapide txapeldun. Gora Xalbador!» titulu adierazgarri txapelketaren finalaren kronika argitaratu zen. Besteak beste, honakoak idatzi zituzten bertan: «Bertsolarien artean Xalbador Benaparroa'koa degu ta zoritxarrez euskera oso desberdiña du guregandik. Entzuleak etzeuden, beraz, aren euskera ulertzeko gai». Aurreragoa horrela dio kronikak: «Orduan ezagutu zan Xalbador'en giza-mailla. Jendea baretu zai egon eta ahapaldi eder batean agertu zien entzuleei, berak naiago zukeala beste bertsolari atzeratuen artean egon ba-litz. Txistuka arek, gaiñera, etziola gutxitu entzuleendako maitasunik. Besterik gabe, txistuka ari ziranak, lendik txaloka ari ziranekin batu ziran eta Xalbador Aundiak, biotz guziak bereganatu zituan».

Zeruko ARGIAko hurrengo aleak ere gai bera zuen hizpide. Bi aste lehenago epai mahaiko kide izandako Joan Mari Lekuonak horrela zioen: «Xalbadorrek jaso ditu atzeneko txapelketetan entzun diran txistu ozenenak eta txalo ta esku-zarta urratuenak ere... Txalo, gaiñera, Lopategi aurrena zala. Anaikortasuna Laz-

■ Donostian 1967ko ekainean burutu txapelketako irudiak. Txapela Uztapidek eramanik ere, Xalbador izan zen protagonista. Berak jaso zituen bigarren postua, txistuak eta txalo zaparrada.

Pilotalekuan bildutako entzuleak berriro eten du Xalbadorren kantua, baina oraingoan txalo zaparrada bihurtzeko lehengo txistu eta fuerak. Xalbadorrek, begiak bildu eta airean utzi dituen hitzak ehizatzen ditu atzera ere:

Zuek ezpazerate kontentu errua ez daukat, ez, nik:

kao-txikiren aotik. Bertsolariak ez dira bakarrik erri-buru, pentsamen eta sentipen aldetik. Oraingoan, gizatasunean ere eman dute esenplu ederra». Xalbadorrek berak Anoetan jatzotakoa gogoan izan zuen Gipuzkoari bertsoak jartzerakoan:

Behin hargatik poza zitzaidan markistu,
entzulek eskainirik bost minutu xixtu;
gogoz banintzan ere une hartan histu,
errespeto haundi bat ni baitan zen piztu.

Eman zidaten jaso ahalako pena,
ahal bezain umilki hartu nuen dena,
pentsatuz zitaikela egin zidatena
amak haurrari egin oharrarazpena

txistuak jo dituzue bainan
maite zaituztet oraindik!

Txalo artean aurkitu behar izan du amaitzeko bidea, eskuak handitzeraiz eskuzartak eta disimulatu gabeko malko batzuk erdietsi ditu ibilera baldarreko bertsolari luze-karak. Berari ere irristatu zaizkio batzuk... Ez da Donostian kantatzen duen lehen aldia. Jendea ohituxea dago Xalbadorren euskara entzuten, baina Aingeru Irigarai, Apat Etxebarne-k «Diario de Navarra» egunkarian egun batzuk lehenago eman duen artikulua batean iragarri bezala, zail egiten zaie oraindik ere haren mintzamoldea frontoia bete duten gipuzkoarrei. Halaz ere, bertsozale askok go-goan ditu aurreko txapelketan emazte hila- laren soinekoari kantatutako bertso haiek,

entzulea oraino ere poema zirraragarri batera daramana:

Pentsa zazute alargundu bat
ez daiteke izan urusa,
dolamen hunek, oi!, ez dezala
ainitz gehiago luza;
orain urtea ziloan sartu
andrefioaren gorputza;
haren arropa hantxet dilindan
penaz ikusten dut hutsa.

Gaurkoarekin, txistuak txalo bihurtuta, buelta eman zaio gertakari lotsagarriari, anekdota gogoangarri bat ekarri da bertsolaritzaren historiara. Baina Urepeleko artzainaren barnean geratu den tristura bertsozale guztienta da, inoiz urtuko ez den histasun beltza

◆ IÑIGO ARANBARRI

36ko gerran kokatu du Inazio Mujika Iraolak beren lehen nobela, «Gerezi denbora». Parisko komunazaleen kantua hartu du izenburutzat, eta Donostiako CNTko egoitzan preso egon zen Valladolideko artzapezpikuaren askapenaren gertakari erreala aitzakitatzat.

“GERRA ZIBILAZ IDATZI DEN APURRA MANIKEOA IZAN DA”

Bost urteko etenaren ostean, lehen nobela dakartzu liburu plazara. Zure buruari nobela bat idazteko gai zinela demostratu nahi zeniola esan zenuen aurkezpenean.

Ez zen bakarrik nire buruari nobela bat idazteko gai nintzela demostratzea, hori ere bazen, baina baneramatzan bost urte ezer argitaratu gabe, eta egonaldiarekin kezkatzen hasia nengoen, agortu ote zitzaidan iturria. Banituen proiektu bat baino gehiago eta hau zen horietako bat. Halako batean berak aukeratu ninduen eta garatzeari eskatzen zidan. Eta istorio hau garatzeko modurik hoberena nobela zen, ez ipuina. Hala ere, esan behar dut ez naizela gehiegi aldentu ipuingintzaren parametroetatik. Ez da nobela ibai bat, oso nobela erreka da; esan nahi dut, azkar dabilen nobela bat da, intentsitate handiz eta tentsio handiz dihoan nobela bat. Horiek dira azken finean ipuingintzaren ezaugarri nagusiak. Nik, hala ere, neure burua ipuin idazletzat hartzen dut oraindik ere.

■ Gertaera erreal batean oinarritu duzu kontakizuna: CNTko kideek bahituriko Valladolideko artzapezpikuaren askapena lortzeko Alberto Onaindia kanoingoak Donostiara egindako bidaia. Nobelaren amaieran agertzen diren «La Voz de España»ko bi artikuluek gertakari horren amaiera kontatzen digute...

Ez dira albiste errealak, nik asmatuak dira. Ekintza historikoa da Alberto Onaindia, bere lagun anarkista batekin, CNTko egoitzan preso zegoen artzapezpikuaren bila joan zela Donostiara, hura askatu nahian. Hori egia da, baina Donostiara iritsi zirenerako askatua zegoen; egia da baita ere Onaindiak, Pello Mari Irujorekin (Manuel Irujoren anaia) batera, artzapezpikua Loiolara eramán zuela eta Beizamatik ba-

■ «Gerra frankisten aurka zen, baina beren artean gerra txiki (edo handi) asko zeuden».

rrena beste aldera pasa zutela. Bi notizia horiek hemeretokara joan eta hango hizkuntza imitatuz, orduko faxisten hizkera imitatuz, idatzi nituen, gaztelaraz. Ez zitzaidan zuzena iruditzen nobelaren desenlazea gaztelaraz ematea, horregatik euskaratu nituen.

■ **Frantziako komuneroek abesten zuten "Gerezi denbora" kanta aukeratu duzu izenbururako, zuk Imanoli eta Ives Montandi entzundakoa...**

Kanta oso ezaguna da Frantzian eta batez ere Parisen. Parisko komunari ibilitako tipo batek asmatutakoa da; nolabait ezkerren sinbolo izan da hainbat urtean. Parisen kantatu izan da iraultzatxoren bat gertatu izan den aldiro; Paris baita mundutar ororen bigarren herria, handik pasatuko jende askok hartu du beretzat. Nik lehenengo aldiz Imanol Lartazabali entzun nion, Parisetik ibilitakoa hura ere. Afari batean entzun nion eta gero hasi nintzen pixka bat aztertzen... Nik badut halako harreman berezi bat gereziekin, gerezien sinbolismoa gustatzen zait, itxaropenaren eta bizi berriaren sinbolotzat ditut. Ives Montanden bertsioa eta Juliette Grecorena ere entzun ditut, eta badira hainbat bertsio. Ez zitzaidan izenburu hoberik okurritzen, nolabait pertsonaia horiek hálako gerezi denbora bat bizitzen ari direlako momentu horretan.

■ **Abiapuntua garbi edukita, nola joan zara pertsonaiak txertatzen?**

Gidoigintzatik datorkidan gauza bat da hori. Duela lau-bost urte hasi nintzen gidoigintzan lanean, eta ikasten ari nintzela oso baliagarria iruditzen zitzaidan metodo hori nobela bat egiteko. Eskaletatik abiatuta tratamentua egiten da, eta horretarako behar dituzu pertsonaiak mamitu. Liburuan astebete baino ez da kontatzen, eta idazten hasi aurretik mamitu behar nuen pertsonaia horien iragana, iragan hurbila eta atzeragokoa. Bi pertsonaia nagusi nituen: narratzailea eta antagonista, Andres eta Roman, eta bien arteko harreman berezi hori landu behar nuen. Gero, intriga eta trama guztia osatzeko, Andresen atzean dagoen anarkista talde hori behar nuen. Andres gerezi denbora berezi bat ari da bizitzen neska lagunarekin, biziberritzen ari da, eta badator bere iraganeko pertsonaia bat bere gerezi denbora hori izorratu nahi duena. Frutuoso berri, amalgama bat da. Jende askok aipatu dit gaiztoa dela. Nik ez nituzke nire pertsonaiak juzgatu nahi. Frutuosok gaiztoaren papera egiten

ALBERTO ELSOEGI

■ «Gizona dagoela ezereen gainetik, hori da nobelaren kaxotx arteko mezua».

du, baina nik oso maite dudana pertsonaia da. Era horretako batzuk egon ziren gerran, alde batean eta bestean. Ni 63an jaio nintzen eta hau 36an gertatzen da; 99ko talaia honetatik ezin da juzgatu horren erraz 36an gertatu zena, ulertzen saiatu bai, baina juzgatzeko...

■ **Anarkistek euren «iraultzailetasuna» frogatzeko-edo nork birao potoloagoa bota lehian aritzen dira. Umekeriak dirudite...**

Bai, umekeri puntu bat badago; nik uste dut horrelako talde guztietan egon dela umekeri puntu hori. Hala ere, istorioari dagokio gehiago, talde anarkista horri baino.

■ **“Ez naiz gehiegi aldendu ipuingintzaren parametroetatik, azkar dihoan nobela bat da”**

Hori komediaren ezaugarri bat da. Nobela komediatik dramara dihoan bidaia bat da. Estereotipoekin jokatu dut hor. Estereotipoa da CNTko batek irainak eta bota behar dituela. Hori matizatzen joan naiz nobelak aurrera egin ahala, batez ere Amancioren papera indartuz. Frutuoso aldiz, ekintzailea da, gauzak egin egin behar direla uste du; badu ume handi baten itxura nire ustez.

■ **Bera da azkenean bakarrik geratzen dena.**

Ezin da ukatu gehiegikeria asko egin zirela garai hartan, eta tartean Ondarretan egin zirenean saka handiak. Gero handiagoak

egin zirenean, frankistak sartu zirenean. Irujo ibili zen, ez bera bakarrik, baita Amilibia PSOeko buruzagia, Larrañaga PCkoa eta CNTko jende bat ere, baina gertatzen dena da CNTkoek, beren egituragatik, beren jendea kontrolatzeko zailtasun gehiago zutela. Gipuzkoako Diputazioan eratu zen Defentsarako Batzarra, eta hau eratu zenez geroztik hobeto kontrolatu zituzten. Gerra frankisten kontra zen, baina beren artean gerra txiki (edo handi) asko zeuden. Eta horiek islatzen saiatu naiz, azken batean frankistak urrutian dauden etsaiak dira. Hori aregotu egin zen, adibidez, Bartzelonan. Gerra bukaeran, 39ean, gerra zibila batez ere beren artean izan zen... Tentsio horiek izorratu zuten beharbada gerraren norabidea.

■ **Faxistak, bukaera arte, urrun daude nobelan. Errepublikarren artean dago kontrol estua.**

Hor hiru maila daude. Alde batetik frankistekin dagoen gerra, gerra ofiziala; gero, beren artean, fakzioen artean dagoen gerra; eta gero protagonisten artean dagoena. Andres eta Romanen artean dagoen menderatua eta menderatu nahi ez duenaren artekoa, Frutuoso ekintzailea eta Amancio pentsalariaren artekoa...

■ **Frutuoso euskara mespretsatzetik iraultzara jendea biltzeko bitarteko gisa erabiltzera pasatzen da.**

Baserritarrak inguratu behar zituen bere kausa libertarioa. Horretarako arma ona iruditzen zitzaion beren hizkuntza erabil-

tzea. CNTko jendeak euskara mespretsatzen zuela egia da, mundu osoko konfederaziorantz zihoazelako; eta azken finean beren helburua hizkuntza bakar bat egotea zen, denen artean ulertu ahal izateko. Fructuosok baserritarren hizkera erabiltzen du, haien metafora sistema... Hor badaude komedia elementu batzuk eta harrigarria egiten da euskaraz halako irainak agertzea.

■ **Protagonistak gerezi denbora bat bizi duela diozu, baina badi-rudi ezin diola iraganari ihes egin, gertaerek bultzatzen dutela beti...**

Beldur da CNTko bere kide berriek deskubrituko ote duten bera apaizgai izan zela, eta badu arrazoirik beldur izateko, Fructuosok susmatu egiten baitu. Horrekin justifikatzen du Romanekin joatea, bere iraganarekin batera. Aurrera joan ahala, konbentzimendu batera iristen da: gizona dagoela gainetik, gizona dagoela iraultza guztien gainetik baina baita jainko guztien gainetik ere. Hori da nobelaren kaxotx arteko mezua.

■ **Kontakizuna ulerterraza egin duzu, zeharkako elkarrikketa sarri erabiliz. Nola planteatu duzu idazkera?**

Zutabea elkarrikketa da, zuzenekoia eta zeharkakoa. Oso joera ahozkoa da. Auspoan begiratzen baduzu, narratioak kontatzerakoan-eta, era horretako asko dago. Hor asko irakurri dut; gerrari buruzko lehenengo pertsona kontatuko istorioak asko irakurri ditut, halakok eta halakok bizi izandakoak: Iñaki Alkainek, Patxi Lazkanok, Jose Azpirozek edo Sebastian Salaberriak kontatzen dituztenak, beraiek bizi izandako gerra horri buruz. Batez ere haien kontatzeko eran jarri dut arreta. Ahozkotasuna landu dut, ez gehiegi apalduz herri literaturan, baina bai kontatzeko moduan erre kreatuz. Lan handia eman dit, zeharkako elkarrikketa horrek monotonía arazoak sor ditzakeelako. Partikulak sartu behar dituzu, -ela asko, omen, ote... eta batzutan nekagarri egin dakiok irakurleari. Hori arintzen saiatu naiz. Elipsiak sartu behar dira...

■ **Artzapezpikuari zuzentzen zaionean, protagonistak ez daki zein trataera erabili. «Berori aurretik, don Joakin; eta ez**

■ «Gerrak sofistikatuagoak dira urteetan aurrera egin ahala, eta gerratik gerrara ankerkeriak handituz doaz».

ahaztu preso zoazela...» dio batean; gero berriz hika egiten dio.

Tratabidearen kontu horretan ezin da ahaztu Andres apaizgaitegitik pasatutakoa dela, eta artzapezpikua berez bere nagusi izango litzatekeela, baina bere bizi horretan hika egitera behartuta dago... Hor badauka nahaste bat. Momentu batean esaten du «zigarro bat erretzen ari ginen eta gizona ikusi nuen», bere obispotasuna nolabait

■ “Parisen iraultzatxoren bat gertatu den aldiro ‘Gerezi denbora’ kanta abestu izan da”

galdurik, eta ordutik aurrera hika egiten dio.

■ **Nola hartuko du jendeak gerran girotutako nobela hau? Gerra zibilari buruz idazteko geratzen den nobela bat gutxiago dela adierazi zenuen aurkezpenean.**

Ez dakit nola hartuko duen, zain-zain nago jendeak zer harrera egiten dion. Orain arte irakurri dutenek badute halako interes bat gerra zibilari buruzkoa, ezagutzen dute

gerra zibila, zer gertatu zen... Baina batez ere jakin nahi dut gazte batek, Espainiako gerra zibila oso urruti ikusten duen gazte batek, zer pentsatzen duen. Nik uste dut gerra zibilak asko markatu gintuela, denok. Baita egungo egoera ikusita ere. Adibidez, zergatik eskubiko alderdi batek ez du sinesgarritasunik Espainian? Beharbada gerra zibilan jokatu zuten papera jokatzegatik, eta ondoren 40 urtez egin zutena egiteagatik. Eta oraindik ere, Franco hil eta 25 urtera, pagatzen ari diren zor bat da, nahiz eta egun gobernuan egon. Baldintzatzen gaituen gertakari izugarria izan zen. Ni harritu izan nau nola iritsi izan ziren horretaraino. Nire kasuan gurasoak, beste batzuen kasuan aitona-amonak, denok dugu norbait hura bizi izan zuena... Basarri hil da orain, gerran ertzain ibilitakoa, urte askoan kartzelan edo kontzentrazio kanpoan egondakoa... Pixkanaka hiltzen ari dira, baina haiengandik istorio asko jaso ditugu, eta oraindik istorio asko dago gerra zibilaz kontatzeko. Eta euskaraz oso gauza gutxi idatzi da gerra zibilari buruz. Idatzi diren apurrak oso manikeoak izan dira, onak eta gaiztoak... Hortik ihes egin nahi nuen.

■ **Agian, gerra zibila lantzeko, nobela izan daiteke erakargarriago irakurle gaztearentzat.**

Nahi nuke. Gerra zibilari buruzko interesa pizten badut, oso ondo, baina gerra zibila bost axola zaionarentzat ere kontakizun bat dago hor. Donostian, Bilbon, Loiolan edo Parisen kokatua, berdina da, azken finean gerra bat da, eta hor gertatzen diren gauzak orain dela gutxi gertatu dira Bosnian edo Timorren. Gerra marko bat da, marko izugarri bat, non

muturreko egoera batean gizakiak, gizonak eta emakumeak, portaera batzuk dituen eta portaera horiek oso antzekoak dira hemen, Bosnian eta Timorren. Diferentzia batekin, beharbada sofistikatuagoak direla aurrera joan ahala, eta ankerkeria handituz doala gerratik gerrara. Baina ankerkeriaren oinarria hor dago beti, gerra guztietan, Cainek Abel hil zuenetik, eta hura ere fikzioa da, beraz... ●

◆ ERIZ ZAPIRAIN

KLASEAK, ERLIJIOAK, GENEROA ETA ADINA... GIZARTE DESBERDINETAN

Zergatik existitzen dira desberdintasun sozialak? Gizakia gerrazalea delako gertatzen al dira gerrak? Generoen arteko desberdintasunak gizarte guztietan agertzen al dira? Haurren eta zaharren zeregina aldatzen al da kultura batetik bestera? Erlijio-sena berezkoa al du gizakiak? Galdera ernagarri hauei erantzuna liburu honen orrialdeetan aurkituko duzu.

— OINARRIZKO LIBURUTEGIA —

KLASEAK, ERLIJIOAK, GENEROA ETA ADINA, GERRA,... GIZARTE DESBERDINETAN (GIZARTE-ANTROPOLOGIA)

— OINARRIZKO LIBURUTEGIA —

EUSKAL HERRI DIGITALA 1.0

EUSKAL HERRI DIGITALA 1.0

Liburu honetan puntako teknologia digitaletan gure herrian lanean ari diren pertsona desberdinen iritziak jasotzen dira. Horrekin batera, gure herrian teknologia horiek izan ditzaketen eraginak aztertu eta XXI. mendeari begira herri bezala ditugun erronkak, debaterako, plazaratzen dira.

Jadanik
salgai zure
liburudendan!!!

GAIAK

ARGITALDARIA

Astia Hartuta

L I B U R U A K

**KURT COBAINEN
HERIOTZA***Care Santos*

Ipotxak eta erraldoiak

150 orrialde

1.200 pta.

**LAS TORRES DE
SANCHO***Toti Martínez de
Lezea*

Tarttalo

456 orrialde

2.850 pta.

Liburu honek azaltzen digu Kurt Cobain Nirvana taldeko kantariari buruzko dena. Estatu Batuetako talde hau punka, metala eta popa nahastuz «Grunge»a sortu zuena da. Kurt Cobain, berriz, mito bihurtu da bere buruaz beste egin zuenetik. Nobela hau Bartzelonan dago kokatua, udako oporraldietan eta egungo batxilergo ikasleen bizitza du ardatz. Hegazkin istripu batek batzen dituen bi gazteren istorioa kontatzeaz gain, neska-mutilen arteko harremanak, gurasoekin dituzten liskarrak, taberna eta kaleetako giroa, eta nerabeen eguneroko gai gehiago ere aztertzen ditu. Bartzelonako Care Santos kataluniar kazetariak idatzi eta Alex Aldekoa Otorlak egin du itzulpena. 14 urtez gorakoentzat den Sail Gorrian aurki dezakegu ●

Euskal Herrian girotutako nobela historiko honek Antso III.aren garaia dakargu. XI. mendeko Nafarroako erreinuan katurik, garai hartako gertakizun garrantzitsuenak berregiten dizkigu istorio bihurtuta. Hala nola erromantizismoa, Santiago bidea, monastegien erreforma, Bizkaia eta Gipuzkoako konterrien sorrera, Clunytar Ordenaren eragina... Toti Martínezek bigarren nobela historikoa du hau, «La calle de la judería» idatzi baitzuen lehenago. Idazle gasteiztar honek nobela eta ipuinez gain haurren telebista programetarako gidoiak idatzi ditu, hala nola «Poli eta Loinaz», «Banan Banan»... baita «Kukubiltxo» eta «Goiztiri» antzerki taldeen sorreran parte hartu ere ●

XENPELAR*Antton Kazabon*

Sendoa

124 orrialde

850 pta.

HIZPIDE*HABE*

208 orrialde

1.490 pta.

Oiartzun-Erreterria mugako Senperelarre baserriko bertsolariaren istorioa kontatzen digu bere herri berekoa den idazle eta bertsozaleak. Autobiografia itxuran Juan Frantzisko Petriarena «Xenpelar»en bizitza, garai bereko bertsolariekin zuen tratua, pasadizo eta bertsoak biltzen ditu liburuak. Atal bakoitza Andoni Odriozolaren marrazkiek laguntzen dute, eta bertso sorta denak dagokien doinuaren partiturrekin datoz. Besteen artean «Iparragirre abila dela», «Ia gureak egin du», «Betroiarenak», «Pasaiaiko plazatik» eta «Andre txarraren bentajak» sailak aurki ditzakegu, bertso hauen atzean dagoen istorioaren azalpen eta guzti ●

Helduen Alfabetatze eta Berreuskalduntze Erakundeak kaleratzen duen aldizkariaren 3. ale monografikoa da honoko hau. Hizkuntza minorizatuak ikasi eta irakasteko prozesuko berrikuntzak dira lantzen duen gaia, eta iazko uztaillean HABEk eta EHUK antolatu zuten ikastaroko materiala da aldizkari honek biltzen duena. Bestiak beste Josune Ariztondo Hizkuntza Politikarako Sailburuordeak Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia aztertzen du bere artikuluan, eta atzerriko hizkuntzen artean helduei katalana, galiziera, frisiara eta galesera irakasteko prozesuetan emandako berrikuntzak azaltzen dizkigute hizkuntza bakoitzeko adituek ●

Ai, AMA!
Arantxa Iturbe

Zerberri
93 orrialde
970 pta.

Lehen aldiz ama izatearen esperientzia kontatzen digu Alegiako idazle eta irrati esatariak. Liburu arrosetako erromantizismo eta topikoak utzi, eta errealtate gordinago bat erakusten du umore eta ironiarik galdu gabe. Hainbat kontu astintzen du, hala nola, ama izateko erabakia nola hartu, haurdunaldian sortzen diren dudak, hormonek egiten dizkieten traizioak, hau-

rrak nortasuna jango dion beldurra... Normalean hitz ederrez estali edo leuntzen diren trantze eta sentimenturik ez-kutuenak azaltzen ditu lotsarik gabe eta gizarteak zer juzku egingo dionari begiratu gabe. Ama baino idazle gisa eskarmentu gehiago duen emakumea, «Ezer baino lehen» ipuin bilduma eta «Orain badut zer kontatua» narrazio zatikatua egin ditu ●

■ **Arantxa Iturbe**
«Ai, ama!» liburuaren egilea.

«Amatasuna desmitifikatu nahi izan dut»

Zergatik hautatu duzu laguntza erregutzeko erabili ohi den «Ai, ama!» esamoldea izenburu?

Batetik ama izatean sentitu nuen ezina adierazten du «ai ama!» horrek, eta bestetik haurrak ekarritako erantzukizunaren aurrean nuen kezka. Gainera aiene hauek etxean egin behar dira, kalera begira badirudielako ama guztiok derrigorrez pozak zoratzen egon behar dugula.

■ **Ez da amatasunari buruz idazten den ohiko bertsioa...**

Ez, amatasuna mitifikatuta dago eta nik idazten ez diren alde ilunagoak agertu nahi izan ditut. Fisikoki eta psikikoki ahulduta geratzen da ama haurra jaiotzean, bat-batean bizitza erabat aldatzen da, zeure burua anulatu egiten da eta ama bakarrik bihurtzen zara... Eta idazteko beharra sentitu dut, hain esperientzia txarrak markatu egin bainau.

■ **Ez al du, hala ere, alde gozoa falta liburu honek?**

Bai, noski. Nik alde gazia karikaturizatu dut, exajeratu. Nik ez daukat nire umea saltzeko,

eta niri ere berari begira lordea erortzen zait. Baina badirudi amatasunean denak ederra izan behar duela, eta zoriontsu izan behar dugula. Gero topo egiten duzun egoera ez da horrelakoa, eta noski, mito horrekin kontrastean jasotzen den jipoia handiagoa da. Nik nahi izan dut lehen aldiz ama izatearen bizipenarekin gaizki pasa duten emakumeak liburuan identifikatuta sentitzea, eta adieraztea ez direla bakarrik, oso ohikoa dela hori gertatzea. Inolako erruduntasun konplexurik gabe bizi dut hori gainera.

■ **Nortasuna anulatzeko arriskuari nola egin zenion aurre? Lanean hasi zinen, edo...**

Ez, nik lana utzi nuen urtebetez. Miresten ditut haurra eduki ostean ere lanean segi duten amak, nire ustez nortasun gehiago mantentzen baitute. Eta ni hain nago nire lanarekin gustura, eta hainbeste betetzen nau, bada nire ahalmenak eta balioa ama izateaz gain beste era batera ere erakusteko beharra sentitzen nuela. Horregatik lanean hasteak on asko egin zidan, ezingo bainuke egun osoa umearekin bakarrik pasa ●

LENTE PROGRESIBOAK
3 punturen arteko distantziarik erosoena

urrti

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziara ongi ikus dezazun, MULTIOPTICAsen irtenbiderik onena dugu. INDO betaurreko progresiboak. Erosoak eta eraginkorrak. Ikusmen nekatua ahantz dezazun. Gainera, gure MULTIOPTICAs txartelarekin ordainketa hiru hilabete erosotan egin ahal izango duzu inolako gainkargurik gabe. Eta Travel Club puntuak lortu ahal izango dituzu. Del ezazu 900 34 35 36 telefonora eta informazio gehiago emango dizugu. INDO DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTIA

Enric Bayé

Ipotxak eta erraldoiak
79 orrialde
970 pta.

Marrazki askoz lagunduta, liburua Sail Laranja argitaratu da eta 10 urtetik gorako irakurleentzat da egokia ●

**BASQUE
ELECTRONIC
DIASPORA 1**

Hainbaten artean

Esan Ozenki

Basque Electronic Diaspora musika elektronikoa egiten duten euskal artisten kolektiboa da eta hauetatik gehienak Euskal Herritik at bizi dira. Iaz jarri zuten martxan eta Euskal Herrian musika elektronikoaren kultura sustatzea du helburu. Horretarako kontzertuak antolatu dituzte (Bilboko Kafe Antzokian, Oiarzungo Pagoan...) eta diskoak produzitzen lagundu nahi die artistei.

Diskoak hamabi talderen lana jasotzen du, musika elektronikoan esperientzia han-

dia dutenak, eta denen artean oso estilo ezberdinak nahasten dituztenak: Reggaea, jazza, pop esperimentalak, dub musika, ekialdeko aireak, technoa, Afrikako doinuak eta abar.

Besteen artean talde hauek osatzen dute diskoa: Estupendo Buenos Airesko bikoitza; Templar reggae, dub, ekialdeko musika eta dantza aretoetako erritmoak nahastu dituena; Basque Dub Foundation Londresean bajujole, konpositore eta ekoizle dabilen Iñaki Yarritu bilbotarrarena; Londres eta Afrikako musikariak batzen dituen Fin de Siècle taldea, dub, techno, jazz eta afrikar erritmoak nahastu dituena; Voodoo Muzak Iparraldean bizi den Stefan Krieger konpositore eta ekoizle alemaniarrena; Donibane Garazin jaio eta Parisen bizi den Bixente Iriarten btx, Txakun, King Mafrundi eta Anje Duhalderekin aritutako bajujole bezala ezaguna; eta Nutcase Stéphane Garinek eta François Larrèglek osatua ●

Herri Irratia
RADIO POPULAR
www.herri-irratia.com

URTEETAN EUSKAL HERRIA GURE UHINETAN

LEIOA azaroaren 22tik 26ra Ikastaroa

"Ikus-entzunezkoa eta multimedia. Jabego intelektualak. Laguntzak eta kontratuak" izenburupean solasaldiak izango dira aste osoan zehar. Ikastaroaren prezioa 40.000 pezetakoa da. Hitzaldiak Gizarte eta Komunikazio Zientzien Fakultateko Gardu-Aretoan burutuko dira.

BERGARA azaroak 20 Gipuzkoako Herriarteko Bertsolari Txapelketa

Final laurdenetako azken saioan, Azpeitia Landeta (S. Lizaso, A. Larrañaga, L. Ostolaza, "Ministro") eta Zumaia (J. Maia, J.J. Aizpuru, "Lizarreta", "Olalde") lehiatuko dira. Udal pilotalekua 22:00

OIARTZUN azaroak 20

Xabier Leteren erreztaldia
Hölderlin Rilke germaniarraren poesia erreztatuko du oiartzuarrak euskaraz, Karlos Jimenezen pianoaren laguntzaz. Begoña Bergaretxek ere erreztatuko du, alemanieraz. Pagoarte

BAIONA azaroak 25 "Mari sorgin"

Taupada antzeztaldea bere azken lana taularatuko du. MVC 14:30

DURANGO azaroaren 30a arte "Frida Kablo"

Margolari mexikarraren erakusketa dago zabalik. Berbaro elkarte

ARRASATE azaroak 21 Beldurrezko eta fantasiatzko zine maratonia

Tinieblas Gonzalezen "The Raven" eta David Lynchen "El hombre elefante" dira, besteak beste, maratoni honetan ikus ahaliko diren filmak. Amaia Antzokia 17:00 (Argazkian: Tinieblas Gonzalez)

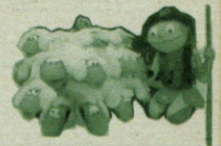
ORDIZIA azaroak 20-21 Arabako Erritoxa

Ardoaren VII. Azoka Ardoa nahi adina dastatzeko aukera bi egunetan zehar Plaza Nagusian. Gainera, larunbatean "Mende Burua Kantuz" jaialdia izango da Majori polikiroldegian. 22:00etan.

MENDE BURUA kantuz

URRUÑA azaroak 21

"Mende Burua Kantuz" Besteak beste, Peio ta Pantxoa, Eltzegor, Urko, Gontzal Mendibil, Eñaut Etxamendi, Jojo ta Ramuntxo, Eneko Labeguerie eta Txomin Heguy izango dira kantari euskal musikaren atzerabegirakoan. Iturbidea polikiroldegia 16:00

MAULE azaroak 20 "Kukubel"

Haurren gozamenerako, Kukubiltxo antzerki taldearen txotxongilo ikuskizuna izango da. Jai Alai 21:00

ETXARRI-ARANATZ azaroak 18 eta 25 Hitzaldiak

Euskal Herriko historiaren inguruko zikloaren barruan, Iñaki Egaña "36ko gerra" izango du hizpide (ostegun honetan) eta Carlos Trenorrek "Euskal langile mugimendua" hartuko du gaitzat (datorrenean). Kultur Etxea 20:30 (Argazkian: Iñaki Egaña)

Agendarako deialdiak hogeit egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioako laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

 kutxa

fundazioa
fundación

Abenduan 10 urte egingo ditu «Sustraia»k. Hainbeste irautearen meritua, nekazaritza, abeltzaintza eta arrantza sektorearen kemena dela dioten arren, lantaldeari ere meritua zor zaio, behar den gisan prestatzen baitituzte errerpotajeak: kuttunki eta ama lurrari atxikiz.

AMA LURRAREN DEIADARRA

ALBERTO ELOSEGI

■ Irudian, Pagoetako betizuak. Halako bat saiatu zen behin lantaldeari eraso egiten.

Saio beteranoena dugu «Sustraia», «Palabra de ley» eta «Empresa vasca»rekin batera. Alabaina, hasieran bezain fresko segitzen dute. Sekretua? Sektorearen indarra eta birziklapena. «Hamar urte bete baditugu dudarik ez izan sektorearen kemenari esker izan dela. Dinamikoak ez baliara, ez gukeen hainbeste iraungo» azaltzen digu Josu Butron «Sustraia»ko gidolari eta koordinatzaileak.

Usadioz, azoketan ez dute huts egiten. Ordizian, urriko astelehenetan Gernikan, Gasteizko Eguberri azokan, Santo Tomas edo Santa Luzian ere hor egoten dira «Sustraia»koak. Getaria eta Bizkaiko txakolina, Arabar Errioxako mahats bilketa, parke naturalak, jendeak nekazaritza mendigunetatik alde egin ez de-

zan dauden ekimenen berri eman (5B eremu delakoak, Europako Batasunaren diru laguntzak) edo turismo berdea bultzatzeko erreportajeak dituzte ezaugarri.

Egitura aldetik, atalen bat edo beste kenduta, ezer gutxi aldatu da. Esaterako, hastapenean sukaldari ezagunen eta etxe

■ **“Gurasoengandik lanbidea jaso duen gazte jende dexente dago, ikasketak egin dituen baina”**

andreen errezetak ematen ziren, sukaldaritza buruzko saioak hasi bezain laster desagertu zirenak. Saioaren taxukera gaiaren arabera izaten bada ere, normalki zortzi minutuko hiru erreportaje eta berrien sailarekin osatzen da, beti ere oreka bat atxikiz nekazaritza eta abeltzaintza gaien artean,

baita lurraldeei dagokien ere. Informazioa elkarte, enpresa edo partikularren deien bidez lortzen da eta, hortik aurrera, gaiak jorrateari heldzen diote. «Hamar urteren buruan, sare sendoa ehundu dugu, ez daukagu albiste bileren bila ibili beharrik; beraiek dira gugana jotzen dutenak» diosku Butronek.

SALTZEN BAGENEKI... Baserriarrak, abeltzainak, nekazariak edo arrantzaleak harrituta geratzen dira maiz beraingana jotzen dutenean, uzkur samar ageri dira, «zergatik niri?» esanez bezala, nahiz eta zer erakutsi franko baduten. Butronen irudiko «hori da euskaldunon ohiko akatsa, alegia, ez dakigula daukaguna saltzen. Horregatik uste dute ez zaiela txanda inoiz iritsiko». Hamar urteren buruan gai-

nera, lantaldeak eskarmentu handia lortu du. Egunpasa joaten dira erreportajea egitera; patxadaz mintzatuz jendea ongi sentiaraziz eta gauzak ikusiz grabatzen hasi aitzin.

Denbora honetan, nekazari munduaren ikusmolde aldaketa izan da Josuk gehien nabaritu duena. «Enpresaren kontzeptua nola garatu den, alegia, baserria familiaren ustiapentzat hartzetik, negozio soilizat hartzera. Halaber, nekazari giroa ere izugarri aldatu da, baserri eder galduaren garaia atzean geratu dira, bizitza gehiago somatzen da orain, enpresa txikiak sortu duen jendea kasu; nekazal etxeen 'boom'a ere hor dago, baserriarrei etekin paraleloak eman dizkiona. Duela urte batzuk aldiz, inork ez zuen uste Araban dagoen Angostinan kanping-a jarriko zu-

tenik, ezta Arteatik bisita lagunduak ere Gorbeara. Turismo berde horretan, azkenean ez dakizu zerk erakartzen duen zer, jendea toki horietara doala eta horren eraginez, halako ekimenak sortzen direla, edo guztiz alderantziz den». Etxaldeak galzorian daudela anitzetan esaten den arren, segidarik izango dutelakoan dago Josu. «Gurasoengandik lanbidea jaso duen gazte jende dexente dago, ikasketak egin dituen baina, profesional petoak bihurtuz. Ondorioz, ustiaketen ekoizpena igo egin da».

Nekazaritza mundua espezializatuz joan den neurrian, «Sustrai»n ere hala egin dute. «Sagarrei buruzko erreportaje orokorra egiten duzun gisan, denboraren poderioz, sagardoa edo jateko sagarraren inguruan egingo duzu. Nahiz eta gizarteak nekazari munduak ze aurrerapen izan dituen zehazki ez dakien, zenbait gauzarekin jakinaren gainean dago, euskal labelaren kontua, adibidez, kontrol eta bermaren adierazle. Gu saiatzen gara kalitate hori zergatik duen edo jatorrizko izendapena zergatik eman dioten azaltzen. Kontsumitzailea, erabat fidatzen da horretaz, eta hori oso mesedegarria zaie nekazari eta abeltzainei. Jendeak nahiago du labeldun euskal okela erosi, kanpoko bat baino» dio Josuk.

Lantaldea, Iñaki Gomez zuzendaria, Josu Butron bera, eta Euskal Herrian gaindi hara eta hona ibiltzen diren lankideek osatzen dute: Luis Mari Bengoa eta Libe Agirre aurkezleak, gehi grabazio taldeak:

■ Larunbatetan ETB-1ean eta igandetan ETB-2an ematen da «Sustrai» Libe Agirre eta Luis Mari Bengoak aurkezturik.

Ibon Aldana eta Nerea Elizanak.

AMORRAZITAKO AHARIA. Anekdotak baino gehiago, ikaraldiak pasa izan dituzte, hainbatetan animalia oldartuei aurre egin behar izan baitiete. «Zerainen grabatzen ari ginela, inguruan zegoen ahari batek nonbait amorratu eta guregana jo zuen adarrak sartzeko prest. Bitan pentisatu gabe murru batera igo ginen. Beste behin, Valderejoko parke naturalean, betizua zi-

rudien behi bat sutan jarri eta gogotik egin genuen korrika» kontatzen digu Butronek.

Laborarien gisan, «Sustrai»n negua dute arerio nagusi, udaberrian nonahitik sortzen dira produktuak. Neguan berriaz, ez. Ondorioz, abeltzaintzara jotzen dute gehiago. Gaiak plazaratzerakoan bestalde, tentuz ibiltzen dira. «Esaterako, abeltzainek hautatzen dute beren ustiaketarako ze arraza nahiago duten, guk ez ditugu esne-behiak konparatzen, baten batek gaizki har lezake-eta. Beraz, arraza horiek hobetzeko hemen egiten ari denaren berri baino ez dugu ematen». Nori zuzendua dagoen galdetuta, saioa guztientzako eginga dela diosku Butronek, «ez da ikusle arruntak uxatzeko bezain teknikoa ezta nekazari eta abeltzainak aspertzeko bezain azalekoa ere». Teorian, saioa EAEko erakundeek babestua denez, bertako gaiei ematen zaie lehentasuna. «Hala ere, garbi daukagu Nafarroan eta Iparraldean zerbait aipagarri dagoenean, horren berri emango dugula. Azken batean, abeltzaintzak bereziki, indar handia du Nafarroan» eransten du Josuk.

Aurrera begira, agian, nekazari ibilbidei eskainitako tarte bat sartuko dute, «ez baititugu gure zoko politak sobera ezagutzen. Hiriburuetatik abiatuta autoan ordu erdiko bidea duzu gehienera leku eder bateraino iristeko. Baina ez oinez kilometro mordera egiteko, herriska bateko bazterrak lasai bisitatzekeo baizik. Jendea non bazkaldu dezakeen ere iradokiko genioke» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ IÑURRATEGI ANAIEN DOKUMENTAL BERRIAK

Lau gailur falta zaizkie Alberto eta Felix Iñurrategiri hamairu zortzi milakoak egiteko. Alabaina, beste batzuk ez bezala, ez dute halako presarik, garbi baitute mendizaletasuna ez dela errekorren bidez neurtzen. Bien bitartean, ate joka dugun 2000. urtean zehar emango diren zortzi dokumental eta bi saio berezi prestatzen dihardute ETB-1erako ●

■ ETB ETA GIDOILARIEN ARTEKO AUZIA

Gidoilarien lan baldintza eskasak duintzeko asmoz, bilerak egin dituzte ETB eta SGAEk (Sociedad General de Autores). Gidoilariak beren ikusentzunezko obren gainean jabego intelektuala kobratzeko duten eskubidea ere izan dute mintzagai. Beraz, azkenaldiko kalapitaren ondoren, oso litekeena da aurki hitzarmen bat lotzea ●

■ TVE-REN ATREBENTZIA FALTA AGERIAN

Jim Sheridanen «En el nombre del padre» eman zuten aurrekoan TVEean; plazaratzen zuen gaia ez baitzen gurean sobera aplikagarria. «En el nombre del hijo» berriz ez dute inolaz ere emango, gose greba baten ondorioz hil zen Bobby Sands IRAko kidearen istorioa baitu kontagai. Ondo legoke beraz, ETBk film hori eskainiko baligu ●

Gauerdiairekin batera, Atlantidako ateak irekitzen dira. Irratsaio xarmant honetan, Esther Aizpuruak, gaueko iratxo zintzoak esnarazten ditu entzuleari konpainia egin diezaioten.

ATLANTIDAREN ITZULERA

Ez zuten betiko topikoetan erori nahi. Nolako mamia halako izena. Eta zer hobe horretarako, «Atlantida» izena baino, inoiz izan zen mundu misterioitsu batera garamatzalako. Dani Arizalak «Ordu txikietan» egiten zuenetik hona, ez da gaueko saiorik egin Euskadi Irratian. Muinean ere, ezberdina izan nahi duen saioa sortu du Esther Aizpuruak, «badira gaueko emankizun tipiko topikoak, non entzuleek beren bizipen eta miseriak kontatzen dituzten. Ba, gu-rean ez, zaila bailitzateke euskaraz halakorik egitea, jendea hezi egin behar duzu pixkanaka parte har dezan».

Halaxe, zuzeneko ardura Estherrek duela, Gurutze Ertzibengoa, jendearekin harremanetan jartzeaz gain, grabadora hartu eta egunero kale inkestak egitera ateratzen da. Emankizunean, Penelope pertsonaiaren azalean sartuta, 10 minutuko

■ Betiko urperatu zen irla hura gogoan hartuz, astegunero uhineratzen da «Atlantida», gauerditik ordubiak arte.

ALBERTO ELOSEGI

erreportajea ekartzen dio gauari. Estherrek dioskunez, «*lehen orduak osagai gehiago ditu, biziagoa da, egun berriak dakartzan kontuak, efemerideak eta, gauez lan egiten dugun jendearekin mintzatzen gara, taxis-tak, okinak, eta abar. Peneloperen txanda*

dator gero». Bigarren ordua al-diz, pausatuagoa da. Astearte-tan kasu, Mila Aierbe astrolo-goia aritzen da, entzuleei parada emanaz hots egin eta karta as-trala egin diezaien. Asteazke-netan, Agurtzane Ormaza se-xologoa etortzen da. Beste bi egunetan elkarriaz luzea-goak egiten dira, jende berezia-rekin baina. Halaber, zati labur-ren bidez, Asun Muñagorrik liburu bateko pasartea irakur-tzen du eta Fernando Morillo idazle azpeitiarrak berriz, At-lantidako azitia bilakaturik, mi-toekin lotura duten pasadizoak kontatzen ditu.

Ordu horretan, 30etik 50era bitarteko jendea dute entzule «Atlantida»n, Gurutze kalean jasotako erantzunen arabera «*lanean ari dena, gauez gaixoak zaintzen dabilena edo, lo gutxi egiten duena*» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

A u r p e g i a

■ Xabi Lausirika

«Politena idorrerian ez jaustea da»

«Ibaizabal» magazinean esku hartzen du Bilbo Hiria Irratian

Irratia duela bi urte sortu zenez geroz bertan dihardu Xabi durangarrak. Goizeko «Ibaizabal» magazinean ez ezik, iluntze parteko kultur saioetan ere lagundu egiten du. «Goizean berriz, gizarte, politika edo inguruari lotutako gaiak jorratzen ditugu gehiago. «Ibaizabal»en ez dugu 'nork deskubritu zuen Amerika?' bezalako galderarik egiten, bi sarrera edo urdaiazpiko baten truke». Xabiren ustez, erronka bat da

egunerokotasunean murgiltzea, «*zaile-na eta politena idorrerian ez jaustea da, berriak norberaren gustukoak bezain berri izan daitezen. Bestalde, ez nuen uste gurea bezalako irrati txiki batean jendea hain prestu agertuko zenik gu-rekin kolaboratzeko*» Aurrera begira, bertsolaritzari buruzko saio bat egin nahiko luke Xabik, «*arratsaldeko progra-mazioa zabaltzeko asmoa baitugu*» ●

B a g a k

■ IRRATIAREN 75. URTEURRENA

Radio Barcelona izan zen Espainian uhineratzen hasi zen lehena, 1924ko azaroaren 14an, hain zuzen ere. Orain, irratiaren bigarren transizioan gaudela diote. 90eko hamarkada «magazine» eta «talk-show»ena izan den gisan, datorrenean, soinuak igortzeaz gain, Internet eta teknolo-gia digitalei esker irratiaren kontzep-zioa aldatu egingo dela, banaketa aparailu izateari utzi eta pertsonen arteko komunikazio tresna interakti-boa bilakatuz, Bertolt Brecht-ek amestu bezala.

Euskal Herrian, eskarmentu falta ho-ri inspirazioarekin oreka dezakegu, talentuan baitatza irratiaren gakoa ●

L A N D A R E A K

Izen anitzeko zuhaitza da gurbitz, edo gurbitxa edo kaudana. Deitura oparotasunak ordea, ez du esan nahi ustez aldapa antzuetara baztertutako arbola ezeguna denik.

GURBITZA EZEZAGUNA

Ezeguna da. Euskal Herriko... ez dakit oso ondo nola deitu, zuhaitza ala zuhaiska... Eta berezia denez arbola deituko diogu... Euskal Herriko arbolen artean berezia, ezeguna eta era berean ondoan dabilkionarekin eskuzabala, oparoa. Ospagarria da bai gurbitz edo bestela esanda, *Arbutus unedo*.

Ezeguna da. Ezeguna da eta berak adina izen gutxi izango dute: gurbitsa, gurbisa, gurbiskia, gurguskia, gurbitxa, gurpitz, kurpitsa, kurpitia, kurpitz, gurbiza, gurguxia, gurguxa, kurkusa, kurkutsa, kulubiza, burbutxa, burbuza, burbiza, burgiza, burguxa, kaudana, kandana, aniamania, animania, gurbistondo.

Ezeguna da. Pertsona hotzen moduko izaki jelate handietatik urrun, itsasoa edo errioetako epelari begira dauden ibarretan bizi da. Ibarretako malkarretan irauten du, inondik inora etekin egokirik ematen ez duelakoan sistematikoki eraitsia eta pendiz eta aldapa ustez antzuetara baztertua izandu da beti.

Ezeguna da. Berak, isil isilik eman egiten ordea... Udazkeno udazkeno, orkatila parean preskura sartzen denaren aitzakiarekin tabernatako atea ixten hasten diren urte garaian fruitu bitxia heltzen du. Heldu, ondu gutxi ontzen baitzaizkio eta umatu... umatu bakarren bat! ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

O s A S U N A

Jaydon izeneko haurrak, beste edozein feto bezala erditu bazen, ez zuen bizitzeko aukerarik izango. Medikuntzan lehen aldiz egindako ebakuntzari esker, oraindik bizirik dirau.

ERDITZEAN OPERATUA

Haurtxo goiztiar bat Medikuntzaren historiara pasatu da, bere gorputzaren erdia oraindik ere bere amaren umetokian zuenean operatu baitzuten. Jaydon txikiak kilo eta berehun gramo besterik ez zituen pisatu jaio zenean, eta bere trakea edo zintzurrestea butxatua zeukanez, amarengana lotzen zuen zilborrestea moztu bezain pronto hil egingo zatekeen, medikuek ez bazuten operatu. Gaur egun, Jaydonek hilabete batzuk ditu, eta oraindik ere bere bizitza erabat arriskutik kanpo ez dagoen arren, medikuek aurreneko aldiz historian

egindako operazio berri horrek bizirik jarraitzeko aukera eman dio.

Bere osasun egoera oso larria da oraindik ere, eta zainketa intentsiboe-tako unitate batean dago ingesatua. Hala ere, bere gurasoak, Darren eta Joanne, 21 urtekoa bata eta 17koa bestea, pozez zorutzen daude, beren umetxoa ospitaletik noiz irtengo den zain. «Hurrengo bizpahiru hilabeteak hil ala bizikoak izango dira beretzat» —dio aitak—, «baina gure ametsa etxera eramango dugun eguna da, guretzat bizirik edukitzea mirari bat bezalakoa baita» ●

◆ JABIER AGIRRE

ARGIaren Harpidedunentzat Zozketa Berezia

Nekazalturismoa eta
landaturismoa
Euskadin

Urriko sarituak:

- Ramon Beraza (Donostia)
- Imanol Lertxundi (Ondarroa)

Zorionak!

**Nekazalturismoko baserri-etxe batean
naturarekin egonaldi lasaia izateko aukera paregabea**

Argia eta Nekazalturismoaren eskutik

Azaroa eta abenduan zehar 2 pertsonentzako 4 astebukaera zozketatuko ditugu.

Zurriola Hiribidea 1, Kursaal
20002 Donostia

Tel.: 902 13 00 31

Faxa: 943 32 67 00

Posta Elektronikoa: agroturismo@nekatur.net

<http://www.nekatur.net>

BIZKAIA
Durangaldea
Arratia-Nerbioi
Urdaibai
Lea-Artibai
Enkarterriak
Uribe-Kosta

GIPUZKO
Goierri
Deba
Donostialdea
Urola-Kosta
Tolosaldea
Bidasoa Behea

ARABA
Iparraldeko Haranak / Aramaio
Gorbeialdea
Arabako Lautada
Mendebaleko Haranak
Arabako Mendialdea
Arabako Errioxa

Zozketan parte hartzeko ondorengo datuak bete eta postaz bidaltzea besterik ez duzu:
(Bidaltzen diguzun txartel bakoitzeko zozketarako aukera bat izango duzu)

Harpide-zenbakia: Izen-abizenak: Herria: Posta-Kodea:

Helbidea: Data: Sinadura:

Tel.: Sinadura:

Bidali txartel hau honako helbidera: **Argia, Harpidetza Saila. Industrialdea 15-20160 Lasarte-Oria**

Beruete inguruan: Kixote Mantxakoaren errota biraka

Heretik gorako bideak basoetara garamatza eta bertatik soro eta bordak ikusiko ditugu. Baina, oraindik gehien harrituko gaituena ikustear dago. Kixote Mantxako eta Santxo Pantzaren mailara iritsi nahi izango bagenu, nekeak indar franko utziko baligu, pasadizo haiek berregin genitzake Kornietako parke eolikoan. Baina denboran atzera joz, historiaurreko bizilagunen pasadizoak asma genitzake ere, eremu honetan aurkituko ditugun aztarnategien bitartez. Burutazio hauetan murgilduz eta paisajeaz gozatuz, ibilbideko eragozpenak eta nekea arras ongi gaindituko ditugu.

tetxeengatik, batetik herriko ostata eta bestetik sagardotegia. Hau guztia kontuan hartuta txango hau egitera ausartzea merezi du. Kilometro kopurua ikusita, laburra iruditzen arren, ez da sobera erraza. Hasierako kilometroak gorantz dira, errepidez, gero-koak ordean, pistetatik, baina puntu garaietara iristeko, hots, errotetara, malda gogorak aurkituko ditugu. Bigarren zatian, lurrezko mendi bideetatik gora egiten dugu lepo batera arte. Handik behera eginez, bide estuetara pasako gara, zenbait tokitan txirringaren gainean jarraitzea trebezia hutsa izango delarik. Otsolatik aurrera harri solteaz osaturiko pista batetik joan beharko dugu, egin berria duten ur emariaren gainetik.

Herriko plazatik abiatuko gara gaur-

■ Aldapa datorrenean larre goxo eta ardi pilarekin entretenitzea komeni da.

Mendi magalen artean dago kokatuta Beruete herria, dotorea bera eta are gehiago bere inguruak. Pagadi, soro eta larreen artean murgildu beharko dugu gaurko ateraldian, antzinako aztarnak ezagutu nahi baditugu bederen. Herri hau XII. mendeko errege hiribildua izan zen. Mendi hauetan trikuharri, harrespil eta koba zenbaitetan aurkitutako aztarnak kontuan izanik, gizakia bertan aspalditik bizi zela pentsa daiteke. Beruete udalerriko mugetan barna Aritz Ireber trikuharri estazioa dago, bortz-edo trikuharri biltzen dituen, baina Basaburuko beste estazioan gehiago dira oraindik. Ondare arkeologiko eta naturalaz gain, herria ospetsua da bertan dauden ja-

■ Ekologistak kexu dira; errotak altxatzeko pistak irekitzen dituztelako.

MIKEL OZKOIDI

■ Ez dago aspertzetik, zuhaitzek inguratuko gaituzte.

koan, ostatua dagoen lekutik, hain zuzen. Behera jo behar dugu metro gutxi batzuetan, laster zuzenean gora doan kaletik, ekialdeko norabidean, landetxe bat topatuko dugularik. Hauxe izango da herritik aterako gaituen errepidea, eta gure aldapen hasiera. Hurrengo kilometroetan zehar ez dago galtzerik, baina bai landatar paisaje hauetaz gozatzerik. Iturri bat aurkituko dugu ezker aldean, eraikin berri baten parean, baina aurrerago aurkituko dugunaren ura

hobea da. (3,2km) Lepo batera iritsiko gara, non asfalto amaitzen den; bertan bidegurutze bat dago, lau pistekin, gure bidea ia zuzen abiatzen dena izango da. Zuhaitzen artean izango dira hurrengo kilometroak, berriz beste lepo edo mendate batera arte, non GRarekin gurutzatuko garen, eta bihurgunea amaitzen denean iturri garden eta fresko bat dago. Aurrera jarraituz lauhun bat metrotara eskuinean ataka bat dago, arretaz begiratu, gero hortik jarraituko baitugu (5,8 km). Baina

oraingoz, segi dezagun pista, jada ikusiak ditugun haize errotetara joateko. Bertze bi ataka ikusiko ditugu eskuin aldetik, lehena Launtze tonorrera ere eramaten duena eta bestea Zuparrobi aldera. (8,3 km) Metalezko langa bat topatuko dugu, giltzaz itxita, baina alboetatik txi-

rringaz igarotzea ez da inolako eragozpena. Ehun bat metro aurrerago bidegurutze bat dago eta gure norabidea eskuinekoa izango da. Geroago beste pista batekin topo egingo dugu (8,9 km), bertan eskuinetik gora segi eta patxadaz hartu, aldapa gogorrenak hemen aurkituko ditugulako. Pista hau porlanezkoa da eta atzera egiteko tentaziorik ez dugu izango. Goiko aldea gureganatu dugunean jarraitu pittin bat gehiago 20 zenbakia duen errota ikusi arte, han Zuparrobi mendiko gutunontzia baitago eta hemen egin dezakegu atsedena ederra paisajeaz gozatzeko, Leitzaran harana eta Malerreka ikusgai ditugularik.

Itzulia bide beretik izango da, baina

MIKEL OZKOIDI

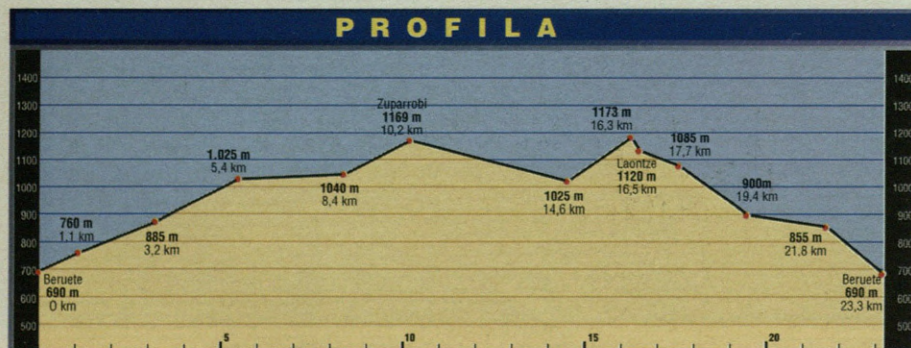
■ Eguraldi garbiak inguruak ezagutzeko aukera hobea eskainiko digu.

lehenengo gurutzean aukera bat proposatuko dugu, denboraz eta indarrez ongi dabilentzat. Beherantz jarraituz gero Kornietako parke eolikora iritsiko zarete, 2,3 kilometroan dagoen beste bidegurutzearte. Handik aurrera ere jarrai daiteke oraindik, baina norberak ikusiko du eta neurtuko ditu bere indarrak. (Distantzia hau ez dugu zenbatu hurrengo erreferentzietan). Honela, aurrez aipaturiko atakara joan beharko dugu (14,6 km). Hemendik aurrera bideak lurrezkoak izateaz gain, lokatza aurkituko dugu zenbait lekutan eta ez ahanzi zuhaitzen azpitik goazela eta kontuz, beraz, sustraiekin. Aurrerago beste ataka bat dago eta handik malda Bi Aizpen Sepulture trikuharria ikusteko. Bertan, ezkerretik jarraituz Launtze mendira igoko gara, ikuspuntu ederra da-eta. Jaistean, trikuharriaren ezkerretik behera doan pista hartuko dugu eta, berriz gora egin aurretik ezkerrean dagoen askara joan behar dugu (17,3km). Bertan ataka bat dago eta honen ondotik, bide estu bat basorantz zuzentzen da, hau da gure helburua. Kontuz, hasieran bidea estua baita eta gainera sustraiek oke-

MIKEL OZKOIDI

■ Trikuharriak eta harrespilak ugari dira inguruotan.

rragoa bihurtzen dute. Amildegixto bati ere erreparatu beharko diogu. Laurehun metro aurrerago, eskuinetik bidexka bat irteten da, baina guk ertzetik joko dugu apur bat gehiago, laster eskuinetik Oztola harana gureganatzeko. Kontuz (18,2 km), eskuinera jo eta hirurehun bat metrotan, lasai hartu, nahiko zaila da-eta txirringaren gainean mantentzea. Geroago langa bat aurkituko dugu, Beruete eta Arraras udalerrien muga eta, ondoren, lautadan, iturri eta errekatxoak.

Oztolako harana arras polita da eta xarmaz beteriko eremua dugu, larre, zuhaitz eta urek freskotasun eta bake giroa sortuz. Gainera, harrespil bat zegoen iturritik gertu, tamalez larredia sortzeko sartutako makineriarekin hondatua. Erreka erreferentziatzen hartuz, ibarraren estuguean bidegurutze bat dago, gure norabidea, ura ezker aldean utziz abiatzen den pista da, ur jauzi dotoreak ikusgai ditugularik. (19,4km). Hemendik aurrera ur emari baten gainetik ibili beharko dugu. Basoan murgildurik gaudela, (21 km) ezkerrean ikusgai izango dugu leize sakon bat. Bere egitura harrigarria da, geruzak bertikalki egituraturik baitaude. Ataka batekin topo egingo dugu aurrerago eta, gainditu bezain pronto, bidegurutzea eskuinetik jarraitu behar da (21,8 km). Aldapak beheara egin eta kitto errepidean izango gara, eta bertatik plazara ezer gutxi gelditzen da, gure ibilbidea finitzeko, baita hurrengo beste bat arte gogoz itxoiteko ere ●

◆ MIKEL OZKOIDI

■ Orbelak gure bidearen itxura eta kolorea aldatu du; udazkeneko bezala.

■ Energia eolikoaren aldeko apustua

Nafarroan energia berriztagarrien artean gehien erabiltzen ari dena eolikoa da. Nafarroako erkidegoan sei zonaldeetan eraiki dira jada parke handiak: Leitza, El Perdon, Alaiz, Gerinda, Izko eta hegoaldeko mugan Buñuel. Antza denez, badira ere aurreikusiak beste toki batzuk. Gaur egun energia berriztagarri mota honetan inbertsio gehien egiten ari den probintzia dugu Nafarroa. Nafarroako Gobernuak energia honetaz baliatu nahi duten etxeei ere dirulaguntzak eskaintzen dizkie.

Errota erraldoi hauek alde okerrik ere badute. Ekologistek salatzen dutenez, errotak eraikitzeke lurra mugitu behar da eta erosoago lan egiteko pistak irekitzen dituzte. Dena dela, aurrerantzean gure txangoetan, halako erraldoiak ikusten ohitu beharko dugu, toki askotan ezartzen hari baitira ●

FITXA TEKNIKOAK

OHARRAK
Kontuz lainoarekin eta lokatzarekin.
Badira aldapa nahiko gogorrak.

LUZERA
23,3 km

DENBORA
2:30-3 ordu

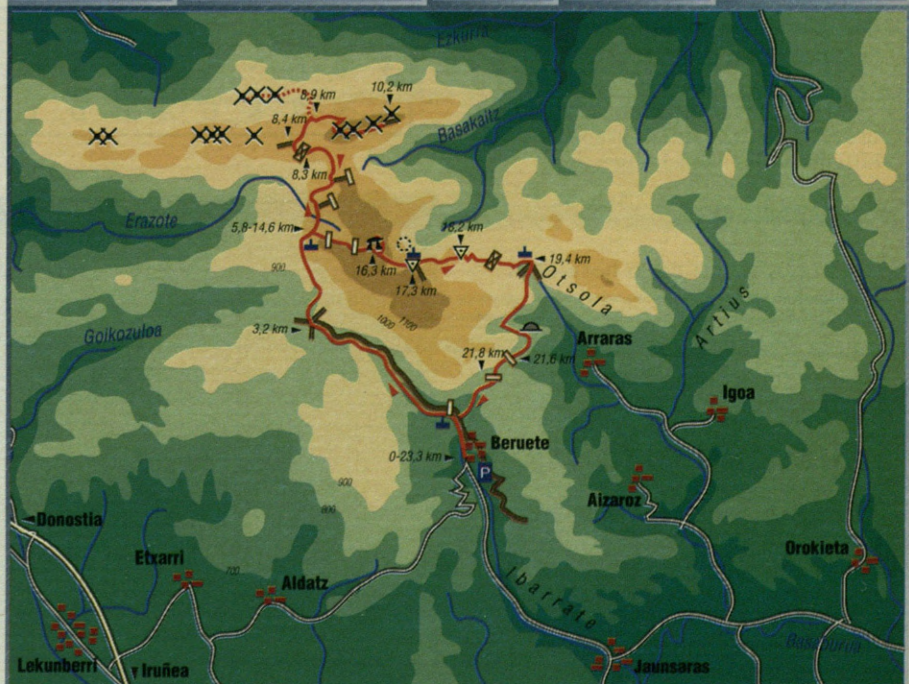
DESNIBELA
600 m

GARAI EGOKIA
Udaberria
Uda
Udazkena

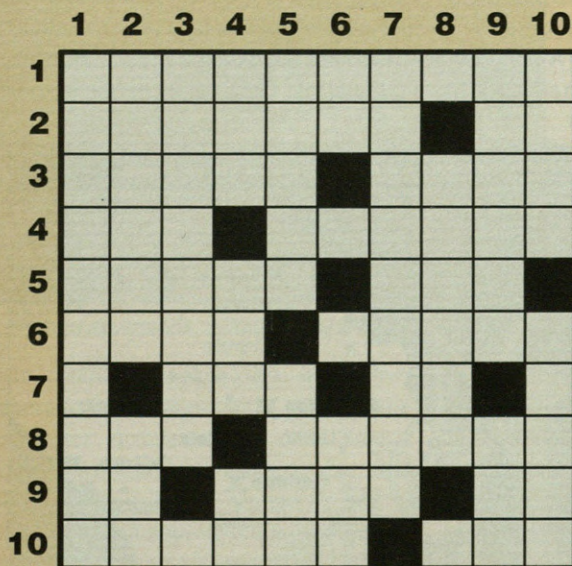
ZAILTASUNA

BIBLIOGRAFIA
• 1/50.000
Sunbilla 25-6 (90)
• 1/50.000
Tolosa 24-6 (89)

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

- 1.- Adierazi. 2.- Miatu. Osmioa. 3.- Erroma erre zuen enperadorea. Akabo. 4.- Nazioarteko garraioetan. Eraiki gabeko lursaila. 5.- Fruitu tropikala. Infín., bildu. 6.- Segada. Zilborrak. 7.- Bostehun. Zintzoa. Litioa. Röntgen. 8.- Garoa. Nafarroako herria. 9.- Interjekzioa. Larre. Kanpo. 10.- Margo. Gipuzkoako herria.

GOITIK BEHERA

- 1.- Jaialdiak. 2.- Animalia adarduna. ... de Janeiro, Brasilgo hiria. 3.- Itsas ugaztuna. Kontsonantea. 4.- Ukapen. Zein lekutan? ... egin, begiratu. 5.- Oso txikia. Soro. 6.- Idi, hitz elkarketan. Kontsonantea. Azkenekoa. Areagotzeko. 7.- Kokoriko. 8.- Bokala. Aditua. Bokala. 9.- Hitz motela. Baietzatzeko. 10.- Hegazti-mota. Greziako irla.

Kikeren Umorea

ARRATOIAK ETA GUARDIA ZIBILAK

Espanian, osasungintzaren inguruko ikerketak egiten dituen mediku talde batek, esperimenduetan arratoiak erabili beharrean guardia zibilak erabiltzea proposatu omen du.

Proposamen harrigarri horri buruzko arrazoiez galdetuta, erantzun hau eman dute:

- Esperimentu horietan, arratoi ordez, guardia zibilak erabiltzeak hiru abantaila nagusi omen ditu:

- Lehenik, ugariagoak dira.
- Bigarren, ez dago beraiekin kupitzeko arriskurik.
- Eta azkenik, badira arratoi batek sekula egingo ez lituzkeen gauzak.

GUSTOKO GIZONAK

Jone Kattalinekin ari da berriketan, udako mutil kontu eta ligeiei buruz:

- Bada nik gustuko gizon bat ikusten dudan aldioro, edo bera dago ezkontuta, edo ni nago!

Letra Zopa

X	O	P	S	O	A	T	M	A	L	X	A	T	E	N	A
P	R	O	A	L	Z	N	E	R	I	E	Z	U	T	I	L
P	E	M	E	R	E	I	N	O	T	Z	A	N	R	E	I
E	G	N	R	U	H	K	D	N	T	A	J	U	N	A	X
N	A	B	E	X	E	Z	A	J	Z	R	X	E	Z	B	E
K	N	R	F	J	T	R	A	I	A	T	R	T	I	K	R
E	O	E	R	O	I	X	S	Z	A	L	A	I	A	O	R
X	A	R	A	S	T	U	A	R	R	E	P	I	P	E	E
A	M	E	N	A	S	N	A	M	J	A	N	O	E	X	P
J	X	R	K	U	A	B	D	I	X	A	R	P	A	E	N

Aurki itzazu letra zopa honetan janariak ontzeko 8 gairen izenak. Hitzak ezker-eskuin, goitik-behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

★	B	★	A	★	T	★	P	★	A	★	M
G	A	S	T	E	R	O	P	O	D	O	A
★	L	A	S	T	E	R	★	G	I	R	O
★	O	Z	A	R	★	B	A	★	N	A	G
★	Z	A	L	A	P	A	R	T	A	R	I
★	G	★	G	★	Z	A	T	O	I	A	★
Z	E	G	A	M	A	★	U	R	A	N	T
★	L	A	R	A	T	Z	★	R	R	★	S
A	T	U	R	R	I	★	Z	A	R	P	E
★	O	Z	A	R	★	B	A	★	A	R	T
U	K	A	T	U	A	★	P	A	K	I	S
★	I	T	Z	A	L	I	A	K	★	M	E
G	A	U	A	★	B	A	T	E	L	A	★
★	K	A	K	A	O	★	A	R	O	★	A

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Sendagilea. 2. Arautegiak. 3. Narda. Emea. 4. Tira! Ola. T. 5. Uki. Zo. Gas. 6. Tiara. Inka. 7. Entitateak. 8. Gaugiro. D. 9. IK. Ataka. 1. 10. A. X. Unaiak.

Goitik-behera: 1. Santutegia. 2. Eraikinak. 3. Narriatu. X. 4. Dada. Riga. 5. Ata. Zaitu. 6. Ge. Oo. Aran. 7. Igel. Itoka. 8. Limagne. Ai! 9. EAE. Akad. A. 10. Akatsak. IK

K	E	T	X	A	N	O	G	O	R	R	I	T	X	O	N
O	X	J	O	T	Z	A	D	E	J	R	B	A	R	X	A
X	E	P	P	X	E	J	I	S	U	E	X	T	E	T	L
T	U	I	J	I	D	B	S	T	Z	E	N	A	K	L	N
U	E	N	J	X	E	Z	E	E	I	A	J	X	A	A	O
R	B	O	O	R	X	A	N	A	G	R	L	S	E	K	B
U	I	T	T	L	R	K	N	X	I	D	A	I	D	R	K
P	T	X	E	U	I	T	L	J	N	G	X	Z	A	A	T
R	Z	O	D	A	J	X	E	P	A	I	N	T	J	B	E
E	M	E	N	I	K	S	U	A	R	R	E	I	R	A	M

Hitz Gezidunak

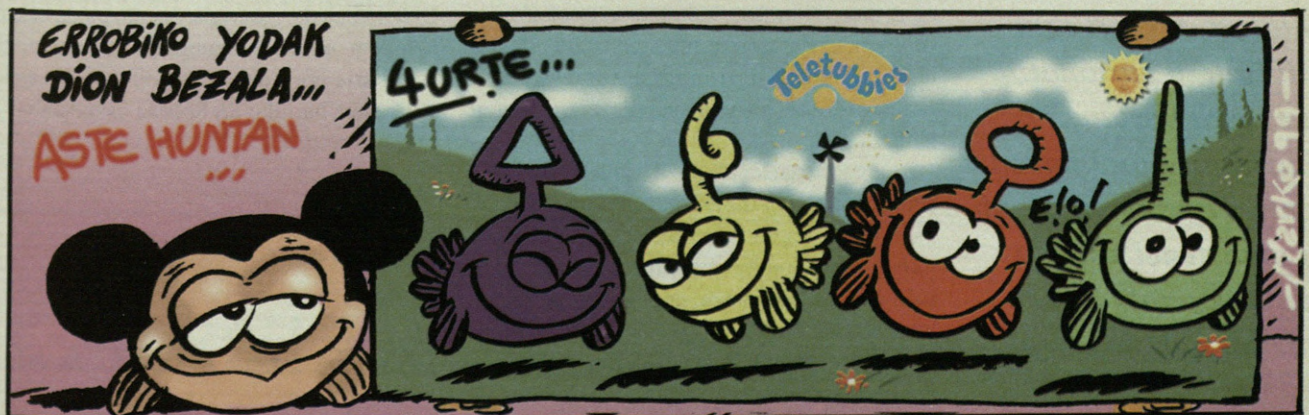
				Urduri- tasuna	Amarako	Gizon- izena	Kemen- tsua	Zaren hori	Izan
				Tresna- tzarrak	Huts	Lehen biak	Modu atzikia	Handi	Miatu
				Bukacra					
				Haran					Jainko egiptoarra
						Kontso- nantea	Ardo, hitz elkarketan		Erakusten dute
				Italiakoak		50	Bete		
				Nafarroa- ko herria					Errenkada
Beste erako	Zezen zikiratu	Lau eta bat				5. egun			
Argazkiko herria	Hitlerren jarraitzaile	Tropikoko haizea				Otordu bat			
					Ald., barioa		Einstenioa	Sarrera	
					Aztertua		Nuke, hari	Kontso- nantea	
Atala				Asiako estatua			Bizkaian, du		
Idien zain- tzaleak				Aita			Etxeke abere		
					Zilborra			Uranioa	Röntgen
					Litioa			Bokal errep.	Hodia
Omen		Tripazain					Zama- abere		
Gizon izena		Daude					Jaurtigaia		
				Opera- kantak			Elkartu		Jardun
				1			Dozena erdi		
Bokala	Atomo kargadun			Emakume izena				Junta- gailua	
Izua	Aluminioa			Kontso- bustia				Bokala	
				Dauka		Bokala	Hitz		H ₂ O
				Lehenen- goa		Boroa	Potasioa		Kontso- nantea
Burdinola			Petaxua					Baiezta- tzeko	

Argazkia: Lapurdiko herria

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPAH

ERROBIKO PIRANJAK

ANDONI EGAÑA

OSASUN ONA ETA AUTOA: IRAKURZALETASUNAREN GALBIDE

Irakurzaletasunak asko gauzka kezkaturik. Ezak, noski. Gero eta handiagoak dira hainbat esparrutatik egiten diren ahaleginak. Idazleen Elkartek aztergai du libururekiko atxikimendu urria. Administrazioa ere kanpaina bat burutzen hasi berria da. Eskolak eta Unibertsitateak ere zaletasunik eza detektatu egin dute, eta saiatuko dira, nik uste, konponbidea jartzen.

Askotariko arrazoiak aipatu izan dira haur, gazte eta nagusiek gero eta irakurzaletasun apalagoa erakus dezagun. Telebista da beti lehenik aipatzen den arrazoi. Eta egia da erakargarria zaigula kutxa hori, eginahalarik ez duela eskatzen haren aurrean begia jartzeak, eta denok oso nekaturik iristen garela etxera. Euskarri berrien iritsiera ere beti aipatzen da. Ordenagailuz, sarek eta Internetez beteriko mundu honetan, liburua astun, hil, geratzen zaigu eskuen artean. Nire adiskide bat entziklopediak saltzetik kafe-makinak jartzera pasa zen CD-ROM hitza estrainekoz entzun zuen egun beretik. Eta saltzaileak ez dira txorakeriatan ibiltzen.

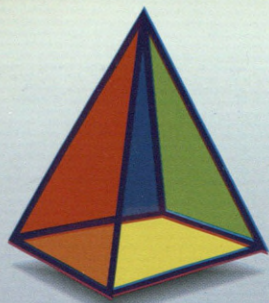
IRUDITZEN zait ordea, badela arrazoi bat ia inork aipatzen ez duena eta irakurzaletasunik ezaren oinarrietan dagoena. Osasunaren gizartean bizi gara. Hainbesteko garrantzia ematen diogu osasunari —izan ere apur bat badu, baina ez hainbeste— non ia inor ez den luzarorako gaisotzen umetan behintzat. Izenez ere eder ziren gaisotasun haiek galtzera egin dute. Non dira kukutxeztula, pleuresia, tifus sukarrak, garitxu sendagaitz eta erlakistan atorranteak? Hazi-minik ere ez dute izaten oraingo umeez, hazi, gu baino gehiago hazten badira ere.

Umetan gaisoaldi luze samar bat igaro izanak bihurtzen du askotan pertsona irakurzale. Ohean egon beharrak, lehen egunetako minak baretu ondoren behintzat, zerbait egin nahi izatera garamatza, eta egoera hortan bihurtzen zaigu liburua lagun. Tajuzko gaisoaldi bat ume denei komeni zaie, irakurzale izan daitezen nahi badugu behintzat”

sandako tajuzko gaisoaldien ondorio dira irakurle asko. Eta irakurleetan asko dira gerora sortzaile. Juan Garzia Garmendiak —asma ez da gaisotasunik txarrena sormenerako— eta Unai Iturriagak ere badute zerbait amankomunean. Neuk, berrogei egunetako ohealdi bati zor diot «Nani eta Mani», «Moby Dick» edo «Corazon» irakurri izana. Eta oraintsu frogatu ahal izan dut oso gertutik, otitis xume bat aski dela jendeak irakurtzeko ohiturari ekin diezaion.

OSASUN ona oztoparri jotzen dudanean jotzen dut galgarri autoa ere irakurtzeko ohiturei dagokienean. Askotan aitortu izan dut autobusean egin nintzela ni bertsolari. Garraio publikoak abantaila handiak ditu. Trena eta autobusa dira etxetik kanpora denbora «galtzea» ahalbideratzen diguten toki bakarretakoak. Baina egun, oso gaztetatik norberak du bere autoa, eta hura erabiltzen du edozein atzera-aurreratarako, baita aitari trenez etor zedin erregutzen zion mutiko nerabetu hark ere. Irakurzaletasunaren kaltetan. Zoritxarrez, gaurko gazteek gehien eta irrika handienaz irakurtzen dutena —«Marca» salbu— auto-eskolako test liburua da.

Eta azkenik, bada beste faktore bat garrantzitsua nire ustez. Egunkaria irakurtzeko ohiturarena. Jakin berri dut etxe askotan ez dela egunkaririk hartzeko ohiturarik. Pentsatzen jarritz gero normala da: irratiz, telebistaz nahiz teletextoz ere iristen zaizkigu eguneroko berriak. Baina nik beti nahiago izan dut periodikua gosaldutik, kafesnea gailatekin hartu baino. Biak izatea da egoerarik onena, baina bakarrik kentzera ez nuke egunkaria kenduko. Eta egunkaria ere irakurtzeko ohiturarik ez duenak nekez hartuko du liburua eskuetan ●

GURE MENDEA

XX. MENDEKO EUSKAL HERRIA LIBURU+CD-ROM ETA MAHAI JOKOAN

FAMILIA ETA LAGUNARTERAKO EUSKAL "TRIVIAL" A

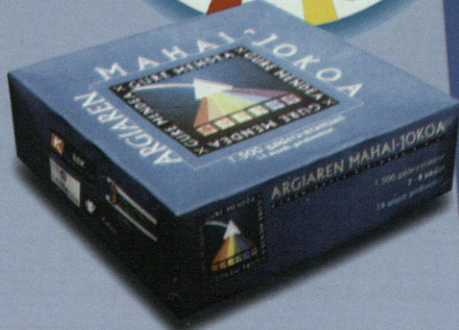
SEI GAIEI DAGOZKIEN KOLOREAK ESKURATU BEHAR DITUZU!

- 1.500 galdera-erantzun
- 14 urtetik gorakoentzat
- 2-8 jokalaria
- Geografia, kirola, historia, artea, hizkuntza...

ERNE GALDERA GAIZTOEKIN,
ZIRIEKIN ETA TRANPEKIN!

Inbertsio
eder bat!

XX.MENDEKO EUSKAL KULTURA Liburu+CD-ROMean

LIBURUA

- Ehun kronika
- Urtez urteko kronologia erreferentziala
- Ehun argazki.

CD-ROMa

- Ehun kronika
- Urtez urteko kronologia osatua
- Hemeroteka: iritzi artikuluak, elkarrizketak, publizitate-iragarkiak
- Pertsonaia esanguratsuak
- Argazki ugari

ARGIA^{ren}
eskutik

ARGIAⁿ salgai • Tel.: 943 37 15 45 • denda@argia.com

euskaraz aritzeko

berria jaio da

GARA egunkariak, AEKren laguntzari esker, gehigarri berezia kaleratu du. Elkarlan horren emaitzak

“AEK GARA” du izena eta astelehenero-astelehenero duzue eskuartean, egunkariaren erdiko orrialdeetan.

Bere helburua, bistakoa denez, helduen **alfabetatze eta euskalduntzeari laguntzea** da.

Modu horretan, euskaltegietan euskara ikasten ari diren lagunei ez ezik, gainerako irakurleei ere zuzendurik dago gehigarria, euskaraz irakurtzeko ohitura har dezaten. Finean, Euskal Herri euskalduna lortzeko bidean lagungarri izan nahi du **“AEK GARA”**k.

Astelehenero
AEK gara

Euskal Herriko Egunkaria
gara

- reki